

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSTYRELSEN

Katariina Kämppi, Raili Välimaa, Kristiina Ojala,
Jorma Tynjälä, Ilona Haapasalo, Jari Villberg & Lasse Kannas

**KOULUKOKEMUSTEN KANSAINVÄLISTÄ VERTAILUA 2010
SEKÄ MUUTOKSET SUOMESSA JA POHJOISMAISSA
1994–2010 – WHO-KOULULAISTUTKIMUS (HBSC-STUDY)**

Koulutuksen seurantaraportit 2012:8

Katariina Kämppi, Raili Välimaa, Kristiina Ojala,
Jorma Tynjälä, Ilona Haapasalo, Jari Villberg & Lasse Kannas

Koulukokemusten kansainvälistä vertailua 2010 sekä
muutokset Suomessa ja Pohjoismaissa 1994-2010.
WHO-Koululaistutkimus (HBSC- Study)

© Opetushallitus, Terveyden edistämisen tutkimuskeskus, Jyväskylän yliopisto ja tekijät

Koulutuksen seurantaraportit 2012:8

ISBN 978-952-13-5244-7 (nid.)

ISBN 978-952-13-5245-4 (pdf)

ISSN-L 1798-8934

ISSN 1798-8934 (painettu)

ISSN 1798-8942 (verkkojulkaisu)

www.oph.fi/julkaisut

Juvenes Print - Tampereen yliopistopaino Oy, Tampere 2012

SISÄLTÖ

TIIVISTELMÄ	6
JOHDANTO	7
Myönteisillä koulukokemuksilla rakennetaan hyvinvointia	8
Kouluviihtyvyys koostuu ihmissuhteista ja olosuhteista.....	8
Koulu-uupuminen ehkäistään yhdessä	10
Horjuuko turvallisuudentunne koulussa?.....	11
TUTKIMUKSEN TARKOITUS	13
TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	14
Aineistot.....	14
Koulukokemuksia ja taustatekijöitä kuvaavat indikaattorit	15
Koulukokemuksiin liittyvät taustatekijät	17
Kansainvälinen vertailu	20
TULOKSET	21
KOULUSTA PITÄMINEN	21
Koulusta pitämisen muutokset koulumenestyksen ja koulutus- orientaation mukaan 1994-2010.....	23
Koulusta pitämisen muutokset Pohjoismaissa vuosina 2002-2010	25
Koulusta pitäminen: Suomi kansainvälisessä vertailussa 2010	27
KOULUUN SITOUTUMINEN.....	31
Pidän koulussa olemisesta	32
Pidän koulussa olemisesta koulumenestyksen ja koulutusorientaation mukaan 2002-2010	32
Menen mielelläni kouluun	34
Pidän koulussa tehtävistä asioista	34
KOULUTYÖN KOETTU KUORMITTAVUUS.....	35
Koulutyön koettu kuormittavuus koulumenestyksen mukaan 1994-2010	37
Koulutyön koettu kuormittavuus: muutokset Pohjoismaissa vuosina 1994-2010	38
Koulutyön koettu kuormittavuus: Suomi kansainvälisessä vertailussa 2010	41
Koulutyöstä kuormittuminen	44
Minulla on liikaa koulutyötä.....	44

Minulla on liikaa koulutyötä koulumenestyksen ja koulutusorientaation mukaan 2002-2010	45
Koulutyö on minusta väsyttävää	47
Koulutyö on minusta vaikeaa	47
OPETTAJA-OPPILAS SUHDE	48
Opettajani ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu.....	49
Opettajani ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu koulumenestyksen mukaan 1994-2010	50
Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni oppitunneilla...	52
Saan ylimääräistä apua, kun tarvitsen sitä	53
OIKEUDENMUKAISUUDEN KOKEMINEN.....	54
Koulumme säännöt ovat oikeudenmukaiset	55
Koulumme säännöt ovat oikeudenmukaiset koulumenes- tyksen ja koulutusorientaation mukaan 1994-2010	56
Oppilaita kohdellaan koulussamme liian ankarasti.....	58
Opettajat kohtelevat meitä oppilaita oikeudenmukaisesti	59
OPPILAIKEN VÄLISET SUHTEET	60
Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia.....	61
Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia koulumenes- tyksen mukaan 1998-2010.....	62
Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia: muutokset Pohjoismaissa vuosina 2002-2010.....	64
Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia: Suomi kansainvälisessä vertailussa 2010.....	66
Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä	68
Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä: muutokset Pohjoismaissa vuosina 2002-2010	70
Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä: Suomi kansainvälisessä vertailussa 2010.....	72
Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen.....	75
Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen: muutokset Pohjoismaissa vuosina 2002-2010.....	76
Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen: Suomi kansain- välisessä vertailussa 2010.....	78
YKSINÄISYYS JA YSTÄVYYSSUHTEET	81
Yksinäisyyden kokeminen	81
Ystävyysuhteet.....	82
TURVALLISUUS KOULUSSA	85
Turvallisuudentunne koulussa	85
Turvallisuudentunne koulussa koulumenestyksen ja koulutusorientaation mukaan 2002-2010	86

Koulukiusaaminen.....	87
Kiusatuksi joutuminen.....	88
Kiusatuksi joutuminen koulumenestyksen ja koulutusorientaation mukaan 1994-2010	89
Kiusatuksi joutuminen: muutokset Pohjoismaissa vuosina 1994-2010	91
Kiusatuksi joutuminen: Suomi kansainvälisessä vertailussa 2010	93
Toisten oppilaiden kiusaamiseen osallistuminen	97
Toisten oppilaiden kiusaamiseen osallistuminen koulumenes- tyksen ja koulutusorientaation mukaan 1994-2010	98
Toisten oppilaiden kiusaamiseen osallistuminen: muutokset Pohjoismaissa vuosina 1994-2010.....	100
Toisten oppilaiden kiusaamiseen osallistuminen: Suomi kansain- välisessä vertailussa 2010.....	103
VANHEMPIEN TUKI KOULUTYÖLLE	107
Jos minulla on ongelmia koulussa, vanhempani ovat valmiita auttamaan	107
Jos minulla on ongelmia koulussa vanhempani ovat valmiita auttamaan koulutusorientaation mukaan 2002-2010	109
Vanhempani rohkaisevat minua menestymään koulussa.....	109
Vanhempani tulevat mielellään kouluun keskustelemaan opettajien kanssa	111
YHTEENVETOA JA KESKUSTELUA.....	112
Suomessa koululaiset saavat tukea opettajilta ja vanhemmilta	113
Luokkatoverit osa oppilaan sosiaalista verkostoa	114
Suomessa koulu koetaan turvallisesti paikaksi	115
Turvallisuuden vahvistaminen koulussa.....	116
LÄHTEET.....	119
LIITE	124

TIIVISTELMÄ

Kämppi Katariina, Välimaa Raili, Ojala Kristiina, Tynjälä Jorma, Haapasalo Ilona, Villberg Jari & Kannas Lasse

Koulukokemusten kansainvälistä vertailua 2010 sekä muutokset Suomessa ja Pohjoismaissa 1994-2010. WHO-Koululaistutkimus (HBSC-Study)

Tässä raportissa kuvataan 5., 7. ja 9. luokan oppilaiden koulukokemuksia, kouluviihtyvyyttä ja sosiaalisia suhteita sekä niissä tapahtuneita muutoksia vuodesta 1994 vuoteen 2010 Suomessa. Tutkimustulokset perustuvat WHO-Koululaistutkimuksen suomenkielistä perusopetusta antavista kouluista kerättyihin aineistoihin vuosilta 1994, 1998, 2002, 2006 ja 2010. Raportissa tarkastellaan kaikilla vuosiluokilla koetun koulumenestyksen ja 9. luokan oppilaiden koulutusorientaation yhteyksiä koulukokemuksiin. Lisäksi vertaillaan oppilaiden kokemuksia Pohjoismaissa 1994–2010 koulusta pitämisestä, koulutyöstä kuormittumisesta, oppilaiden välisistä suhteista ja koulukiusaamisesta. Näitä teemoja käsitellään myös vuoden 2010 kansainvälisessä lähes 40 HBSC-tutkimukseen osallistuneen maan vertailussa.

Kansainvälisessä vertailussa koulusta pitämisessä sijoituttiin edelleen heikosti. Suomalaisen koululaisten koulutyöstä kuormittuminen yleistyi yläluokilla 2006–2010 ja kansainvälisesti vertaillen Suomi oli eniten kuormittuneiden kolmanneksessa vuonna 2010. Opettajien ja oppilaiden välisen suhteen kehitys 2006–2010 oli edelleen myönteistä. Ylimääräistä apua opettajalta tarvittaessa saatiin yhä yleisemmin. Oppilaiden välisissä suhteissa ei tapahtunut olennaisia muutoksia Suomessa ja kansainvälisesti Suomen sijoitus oli keskitasoa tai sitä heikompi. Suomessakin pääosa oppilaista koki oppilaiden väliset suhteet hyvinä. Koulukiusaaminen yleistyi Suomessa hieman 2006–2010, mutta kansainvälisesti verrattuna toistuva kiusaaminen (vähintään 1krt/vko) oli Suomessa kuitenkin vähäistä. Oppilaiden myönteinen kokemus turvallisuudesta pysyi ennallaan tai jopa hieman yleistyi Suomessa 2006–2010. Koulumenestyksensä paremmaksi kokeneet oppilaat ja lukioon aikovat 9-luokkalaiset kokivat koulun yleisemmin myönteisesti kuin heikommin menestyvät oppilaat ja ammatilliseen koulutukseen aikovat 9-luokkalaiset. Nämä erot ovat pysyneet samansuuntaisina 1990-luvun alkuvuosista lähtien.

JOHDANTO

Suomalaiset koululaiset menestyvät oppisaavutusten kansainvälisissä vertailuissa erinomaisesti. Suomi on osallistunut PISA-tutkimusohjelmaan sen alusta vuodesta 2000 asti ja maamme sijoitus on ollut parhaiden joukossa jokaisella mittauskerralla ja kaikilla tutkituilla sisältöalueilla lukutaidossa, matematiikassa ja luonnontieteiden osaamisessa (OECD 2010). Suomalaisen perusopetuksen ja opettajankoulutuksen erinomaisuus tunnetaan maailmalla tällä hetkellä jopa paremmin kuin Suomessa.

Hyvistä oppisaavutustuloksista huolimatta suomalaisten nuorten kouluviihtyvyys näyttäytyy kansainvälisissä vertailuissa varsin heikkona (Kannas ym. 1995, Linnakylä & Malin 1997, Samdal 1998, Samdal ym. 2004). Koulussa viihtyminen on huomionarvoinen asia, sillä oppilaat viettävät tuhansia tunteja kouluympäristössä. Noiden tuntien aikana oppilaat hankkivat monia uusia tietoja ja taitoja, mutta ennen kaikkea he kasvavat ja rakentavat käsitystä itsestään yksilönä ja ryhmän jäsenenä. Näillä käsityksillä on huomattava merkitys lasten ja nuorten opiskeluhaluihin ja oppimiseen läpi elämän. (Linnakylä 1993.)

Sekä kielteiset että myönteiset koulukokemukset heijastuvat oppilaan kokonaiskehitykseen. Oppilaiden kokemukset koulusta kuitenkin vaihtelevat. Joidenkin mielestä koulussa on kivaa, opettajat ovat innostavia, luokkakaverit kannustavia ja koulutehtävät riittävän haastavia. Toisten mielestä koulussa on ikävää, opettajat ovat epäreiluja, luokkatoverit masentavia ja koulupäivät tylsiä. (Linnakylä & Malin 1997.) Tässä tutkimuksessa tarkastellaan, kuinka suomenkielisten 5., 7. ja 9. luokan oppilaiden koulukokemukset ovat muuttuneet vuodesta 1994 vuoteen 2010. Koulukokemuksista tarkastellaan koulusta pitämistä, kouluun sitoutumista, koulutyöstä kuormittumista, opettajan ja oppilaan välistä suhdetta, oikeudenmukaisuuden kokemuksia, oppilaiden välisiä suhteita, koulussa koettua turvallisuutta sekä vanhempien tukea koulutyölle. Raportista selviää, onko vuodesta 1994 vuoteen 2006 saakka ilmennyt myönteinen kehitys oppilaiden koulukokemuksissa ja kouluviihtyvyydessä jatkunut vuoteen 2010. Lisäksi tarkastellaan 5-, 7- ja 9-luokkalaisten koetun koulumenestyksen ja 9. luokan oppilaiden koulutusorientaation yhteyksiä koulukokemuksiin. Ajallisen vertailun lisäksi suomalaiskoululaisten koulukokemuksia vertaillaan lähes 40 HBSC-tutkimukseen osallistuneen maan koululaisten koulukokemuksiin vuonna 2010. Pohjoismainen vertailu kattaa vuodet 1994, 1998, 2002, 2006 ja 2010.

Myönteisillä koulukokemuksilla rakennetaan hyvinvointia

Kouluympäristöä voidaan pitää nuorten työympäristönä ja koulunkäyntiä nuorten työnä (Liinamo & Kannas 1995, Samdal ym. 1998). Koulu ei kuitenkaan ole nuorille ainoastaan työpaikka, vaan se on myös tärkeä kasvu- ja kehitysyhteisö. Nuoret viettävät koulussa huomattavan suuren osan päivästänsä, joten ei ole samantekevää kuinka nuoret koulunkäynnin ja kouluympäristön kokevat.

Koulukokemukset ajoittuvat lapsen ja nuoren tärkeisiin kehitysvaiheisiin ja ne ovat yhteydessä itsetuntoon ja terveystyötytymiseen, jotka puolestaan vaikuttavat tulevaisuuden terveydentilaan ja elämään tyytyväisyyteen (Bradshaw & Keung 2011). Kouluaika muokkaa lasten ja nuorten käsityksiä itsestä ja yhteisöjen toiminnasta sekä asennetta työtä kohtaan. Työympäristönä koulu voidaankin nähdä fyysisten ja psykososiaalisten tekijöiden kokonaisuutena (Pitkänen 2002), joka muodostuu oppilaiden ja henkilöstön asenteista, kokemuksista, arvoista, ihmissuhteista, yksilön tarpeiden ja menestyksen arvostuksesta, fyysisestä ja psyykkisestä turvallisuudesta, itsetunnon vahvistamisesta ja tukemisesta sekä oppimisen tukemisesta (Henderson & Rowe 1998).

Tutkimukset Suomessa ja muissa maissa osoittavat, että koulukokemukset ovat yhteydessä lasten ja nuorten koettuun terveyteen ja oireiluun sekä terveystottumuksiin (mm. Samdal 1998, Samdal & Dür 2000, Savolainen 2001, Torsheim & Wold 2001, Konu 2002, Ravens-Sieberer ym. 2004, Haapasalo ym. 2012). Myönteiset koulukokemukset ovat yhteydessä paremmaksi koettuun terveyteen ja hyvinvointiin ja suojaavat terveyttä vaarantavalta käyttäytymiseltä kuten päihteiden käytöltä (Fletcher ym. 2008). Negatiiviset kokemukset koulussa ovat puolestaan yhteydessä huonommaksi koettuun terveyteen ja häiriökäyttäytymiseen sekä heikompaan koulumenestykseen ja koulupudokkuuteen (Archambault ym. 2009). Lisäksi koulukokemuksilla on yhteys lasten ja nuorten välittömään terveydentilaan. Vuoden 2007 Kouluterveyskyselyn tuloksissa päivittäiseen ja viikoittaiseen oireiluun olivat yhteydessä erityisesti koulun psyykkiset ja sosiaaliset työolot (oppilas kokee, ettei tule kuulluksi koulussa, koulussa on huono työilmapiiri, ei tule toimeen koulukavereiden kanssa, oppilaalla on opiskeluvaikeuksia ja hän on joutunut koulukiusatuksi), terveystottumukset (epäterveelliset ruokatottumukset, vähäinen liikunta, epäsäännölliset nukkumistottumukset sekä alkoholin käyttö ja tupakointi) ja sairaudet (pitkäaikaissairaudet ja masentuneisuus) (Pietikäinen 2007).

Kouluviihtyvyyks koostuu ihmissuhteista ja olosuhteista

Kouluviihtyvyys on moniulotteinen käsite, jonka tarkka määrittely on haastavaa. Kouluviihtyvyyteen liittyvät kaikki ne tekijät, jotka ympäröivät oppilasta koulussa, myös oppilas itse (Soininen 1989). Samdal (1998) määrittelee kouluviihtyvyyden elämänlaadun ja hyvinvoinnin käsitteen kautta: kouluviihtyvyys rakentuu tunne-elämän osa-alueista

kuten onnellisuudesta, hyvinvoinnista ja tyytyväisyydestä koulussa. Linnakylän (1993) mukaan kouluelämän laatu ilmenee oppilaiden yleisenä tyytyväisyytenä ja hyvinvointina heidän positiivisten ja negatiivisten koulukokemustensa näkökulmasta. Konu (2002) puolestaan näkee kouluhyvinvoinnin laajana kokonaisuutena, joka on jaettavissa koulun olosuhteisiin (koulun fyysinen ympäristö, opetusjärjestelyt, välitunnit, ruokailu jne.), sosiaalisiin suhteisiin (oppilaiden keskinäiset suhteet, opettaja-oppilassuhteet, kotien ja koulun yhteistyö, suhteet ympäröivään yhteisöön), itsensä toteuttamisen mahdollisuuksiin (mahdollisuudet opiskella omien kykyjen ja taitojen mukaisesti) ja terveydentilaan (oireilu).

Kouluviihtyvyys on paitsi monen tekijän summa, myös altis vaihteluille. Oppilaan arviot liittyvät usein omaan senhetkiseen henkilökohtaiseen tilanteeseen, joten olosuhteiden muuttuessa arviot saattavat vaihdella. Myös kulttuurisilla tekijöillä voi olla vaikutuksensa siihen, miten oppilaat arvioivat omaa työskentely-ympäristöään ja eri toimijoiden roolia siinä. (Väljjarvi 2005.) Saattaa esimerkiksi olla, että suomalaiset nuoret ilmaisevat arvionsa kouluoloistaan kielteisemmin tai kriittisemmin kuin useimpien muiden maiden nuoret. Haapasalo ym. (2010) esittävät joitakin mahdollisia kulttuurisidonnaisia selityksiä suomalaisten oppilaiden negatiivisille koulukokemusten arvioinnille. Ensinnäkin suomalaiselle kulttuurille tyypillinen tapa on tuoda negatiiviset asiat esille, positiivinen palaute on sen sijaan harvinaisempaa. Toiseksi Suomessa koulutusta pidetään itsestäänselvyytenä, eikä sitä ehkä siksi osata arvostaa. Kouluviihtyvyydestä saatu kuva riippuu paljon siitä, miten se on määritelty ja kuka sitä määrittelee – oppilas, opettaja vai tutkija (Soininen 1989).

Aiempien tutkimusten perusteella on havaittu, että keskeisiä kouluviihtyvyyttä selittäviä tekijöitä ovat olleet oppilaan ikä, sukupuoli, elämäntyyli, koulumenestys, kodin sosioekonominen asema (Linnakylä 1993; Liinamo & Kannas 1995; Samdal ym. 1998, Currie ym. 2008a) ja oppilaan suunnitelma peruskoulun jälkeisestä opiskelusta (Haapasalo ym. 2010). Nuoremmat oppilaat viihtyvät koulussa vanhempia oppilaita paremmin ja tytöt poikia paremmin. Lukioon aikovat 9. luokan oppilaat viihtyvät koulussa paremmin kuin ammatilliseen koulutukseen aikovat. Heikommin koulussa menestyvät oppilaat viihtyvät koulussa huonommin kuin hyvin menestyvät oppilaat (Samdal ym. 1998, Haapasalo ym. 2010). Toisaalta oppilaat, jotka tuntevat kuuluvansa kouluun ja joiden mielestä opettajat tukevat heitä ja kohtelevat tasapuolisesti, myös menestyvät koulussa paremmin (Libbey 2004, Archambault ym. 2009). Oppilaiden kokemus osallisuudesta on tärkeää paitsi koulumenestyksen kannalta, myös oppilaiden mielenterveyden edistämiseksi (Shochet ym. 2006). Opettajan ja oppilaan välistä suhdetta kuvaavista tekijöistä parempaan kouluviihtyvyyteen on todettu olevan yhteydessä oppilaiden kannustaminen aktiiviseen osallistumiseen oppitunneilla, oikeudenmukainen suhtautuminen oppilaisiin, henkilökohtaisen kiinnostuksen osoittaminen oppilaita kohtaan ja realististen odotusten kohdistaminen oppilaisiin. (Brunell ym. 1996).

WHO-Koululaistutkimuksen kansainvälisessä raportissa kävi ilmi, että suomalaisnuoret vastasivat viihtyvänsä koulussa hyvin harvemmin kuin vertailumaiden oppilaat vuonna 2002 (Currie ym. 2004). Tämä sai aikaan vilkkaan keskustelun lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja siihen vaikuttavista tekijöistä. Vuonna 2006 kerätyn aineiston mukaan Suomen tilanne ei ollut muuttunut merkittävästi (Currie ym. 2008a). Kouluhyvinvoinnin ja -viihtyvyyden edistämisen toimenpiteinä Suomessa ovat viime aikoina olleet esillä turvallisuus, ongelmien ehkäiseminen ja varhainen puuttuminen, koulukiusaamisen vähentäminen, koulupudokkuuden ehkäisy, oppilashuollon kehittäminen, oppilaiden osallistumismahdollisuuksien parantaminen, aamu- ja iltapäivätoiminnan kehittäminen sekä nykyistä laajempien ja luovempien kurinpitokeinojen mahdollinen salliminen.

Koulu-uupuminen ehkäistään yhdessä

Koulu on nuorten työtä ja liiallinen kuormittuneisuus koulussa aiheuttaa koulu-uupumusta. Koulutyöstä stressaantuminen tai voimat ylittävä kuormittuminen saattaa paitsi vaikeuttaa oppimista myös vaikuttaa terveyteen ja hyvinvointiin. Kuormittuneet oppilaat kokevat hermostuneisuuden ja alakuloisuuden tunteita muita yleisemmin, heillä on yleisemmin pää- ja selkäsärkyjä ja he käyttävät päihteitä muita yleisemmin (Torsheim & Wold 2001, Simetin ym. 2011). Kouluterveyskyselyn (2010/2011) mukaan 13 prosenttia 8. ja 9. luokan oppilaista raportoi koulu-uupumusta. Koulu-uupumus on yleisempää heikommin koulussa menestyneillä oppilailla ja tytöillä kuin pojilla (Salmela-Aro ym. 2008).

Nuorten koulu-uupumus ja vanhempien työuupumus ovat yhteydessä toisiinsa: työuupumuksesta kärsivien vanhempien lapset kokevat koulu-uupumusta muita nuoria todennäköisemmin. Uupumuksen tunteet olivat perheissä jaettuina erityisesti samaa sukupuolta olevien nuorten ja vanhempien kesken. Samaa sukupuolta oleva vanhempi siis näyttää toimivan roolimallina uupumuksen kehittymisessä. Vanhemman uupumus voi näyttäytyä myös kielteisenä kasvatustyylinä ja alentuneena osallisuutena nuorten elämässä. Myös perheen taloudellinen tilanne vaikutti jaetun uupumuksen tasoon. (Salmela-Aro ym. 2010.)

Oppilaiden kokemien koulupaineiden vähentämisessä suojaavilla tekijöillä on tärkeä rooli. Näiksi suojaaviksi tekijöiksi voidaan lukea vanhemmilta saadun tuen lisäksi opettajalta ja koulutovereilta saatu tuki sekä luokan kannustava ilmapiiri (Huebner ym. 2004). Salmela-Aron ym. (2008) mukaan koulu-uupumusta peruskoulussa vähensi erityisesti koulun tuki ja opettajan taholta saatu positiivinen motivointi. Vastaavasti koulu-uupumukseen oli yhteydessä negatiivinen kouluilmapiiri, joka ilmeni kiireisenä ja rauhattomana työskentelyilmapiirinä.

Vanhempien ja opettajan tuen lisäksi koulutovereilla on tärkeä merkitys koulu-uupumuksen ehkäisyssä. Oppilaan koulutovereilta saaman tuen taso on kiinteässä yhteydessä koulu-

luun liittyvän stressin kokemuksiin (Vieno ym. 2004). Runsaaksi koettu koulutovereilta saatu tuki on yhteydessä sekä elämään tyytyväisyyteen (Danielsen ym. 2009) että pystyvyyden tunteeseen (Vieno ym. 2007). Kouluissa tulisikin kiinnittää erityisesti huomiota hyvän ja kannustavan ryhmähengen rakentumiseen ja ylläpitoon yhteisten projektien ja sääntöjen luomisen sekä esimerkiksi yhteisöllisen oppimisen pedagogisten ratkaisujen avulla (Danielsen ym. 2009).

Horjuuko turvallisuudentunne koulussa?

Turvallisuuden kokeminen on hyvinvoinnin keskeinen edellytys. Perusopetukseen osallistuvan oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön on kirjattu perusopetuslakiin (nro 628/1998, 29§). Koulussa koettu turvallisuus muodostuu muun muassa fyysisestä, psyykkisestä, sosiaalisesta ja pedagogisesta turvallisuudesta. Oppilailla, opettajilla ja vanhemmilla turvallisuuden kokemus koostuu eri asioista. (Piispanen 2008.) Salovaara ja Honkonen (2011) kuvaavat turvallisuutta oppilaan tunteeksi ja kokemukseksi siitä, onko koulussa hyvä olla. Ahosen (2008) mukaan oppilaat tarvitsevat turvallisuudentunteen muodostamiseen ennen kaikkea aikuisen aitoa läsnäoloa ja siitä syntyvää välittämisen tunnetta. Pelkästään sääntöjä laatimalla ja niitä noudattamalla ei turvallisuuden tavoitteeseen päästä. Turvallinen koulu vaatii yhteistyötä oppilaiden, vanhempien, rehtorin, opettajien ja muun henkilöstön välillä (Markkula & Öörni 2009).

Oppilaiden täytyy kokea olonsa luokassa niin turvalliseksi, että he voivat jakaa omia mielipiteitään. Oppilaat odottavat myös varmuutta siitä, että mahdollisesti esiin nousevat ongelmat otetaan vakavasti ja niiden ratkaisemiselle on koko kouluyhteisön tuki. (Kiilakoski 2009.) Esimerkiksi väkivallasta ja sen uhasta keskusteleminen vaatii hyvän ja turvallisen ilmapiirin. Vuoden 2011 Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan neljä viidestä yläluokan oppilaasta on sitä mieltä, että luokan ilmapiiri tukee vapaata mielipiteen ilmaisua ja että luokan oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä (Puusniekka 2011).

Vuonna 2007 Jokelassa, vuonna 2008 Kauhajoella ja vuonna 2012 Orivedellä tapahtuneet kouluväkivaltatapaukset järkyttivät turvallisuudentunnetta Suomen kouluissa ja oppilaitoksissa. Oppilaiden selviytymistä ja tuen ja hoidon saantia muutama kuukausi ampumissurmien jälkeen on raportoitu kahdessa julkaisussa (Haravuori ym. 2009, Suomalainen ym. 2009). Kahden vuoden seurantajakson lopussa noin kymmenellä prosentilla ampumissurmien koulujen oppilaista ja opiskelijoista oli merkittäviä traumaperäisen stressihäiriön oireita. Pitkään oireilevia on ollut yhtä paljon kuin vastaavissa kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu olevan. Jatkohoidon tarve voi heillä kestää useita vuosia. (Haravuori ym. 2012.) Tässä raportissa esitellään oppilaiden kokemaa turvallisuudentunnetta koulussa WHO-Koululaistutkimuksen aineistojen avulla vuodesta 2002 vuoteen 2010, joten ilmiötä voidaan tarkastella sekä ennen ja että jälkeen Jokelan ja Kauhajoen koulusurmia ja niitä seuranneita koulu-uhkauksia.

Kouluilla on velvollisuus taata oppilailleen turvallinen opiskeluympäristö. Koulusurmat vahvistivat käsitystä kriisitilanteisiin varautumisen ja turvallisuutta tukevien toimien tärkeydestä. Vuoden 2011 alusta oppilaitosten on pitänyt ottaa käyttöönsä perusopetuksen opetussuunnitelman perusteisiin tehdyt päivitykset, jotka pohjautuvat vuonna 2010 tehtyihin lakimuutoksiin. Opetussuunnitelman perusteiden oppilashuoltoa koskevassa osiossa tarkennettiin ja vahvistettiin sekä terveyttä ja hyvinvointia että turvallisuuden edistämistä koskevia tavoitteita (Opetushallitus 2010). Niiden mukaan oppimisympäristön turvallisuuden edistäminen on osa koulu yhteisön toimintakulttuuria ja se tulee ottaa huomioon koulun kaikessa toiminnassa.

Oppilashuollon tehtävänä on osana koulu yhteisön toimintakulttuuria kehittää hyvinvointia tukevaa oppimisympäristöä ja vahvistaa koulun yhteisöllistä toimintatapaa, joka perustuu myönteiseen vuorovaikutukseen, keskinäisen huolenpitoon ja varhaiseen tukeen oppilaan yksilöllisten tarpeiden mukaan. Tavoitteena on luoda terve ja turvallinen oppimis- ja kasvu ympäristö, suojata mielenterveyttä ja ehkäistä syrjäytymistä sekä edistää koulu yhteisön hyvinvointia. Yhteisöllisyyttä tuetaan edistämällä oppilaan ja huoltajan osallisuutta koulu yhteisön hyvinvoinnin kehittämisessä. (Opetushallitus 2012b.)

Lokakuussa 2010 Opetushallitus asetti työryhmän, jonka tuli laatia päivittyvä ja tietoverkkovälitteinen turvallisuusopas koulujen ja oppilaitosten käyttöön. Alkuvuodesta 2012 julkaistu Opetustoimen turvallisuusopas sisältää laajasti ohjeistusta ja tietoutta siitä, miten opetuksen järjestäjät voivat laatia turvallisuussuunnitelmat siinä laajuudessa kuin lainsäädäntö edellyttää. Oppaan tavoitteena on antaa käytännön ohjeita koulutuksen järjestäjille ja rehtoreille turvallisuussuunnitteluun ja -johtamiseen, perustella määräyksiä ja ohjeita sekä ohjata tiedon lähteille. Opas tarjoaa konkreettisia malleja mm. kokonaisturvallisuuden suunnitteluun, riskien tunnistamiseen ja ennaltaehkäisyyn sekä suunnitelmien yhteensovittamiseen ja käyttöönottamiseen. (Opetushallitus 2012a.)

Tämän lisäksi vuonna 2012 valmistui Oppilas- ja opiskelijahuollon opas -verkkosivusto, jonka tavoitteena on tukea oppilas- ja opiskelijahuollon suunnittelua ja riittävän yhdenmukaista johtamista, kehittämistä ja toteuttamista paikallisella tasolla. Oppaan lähtökohtana on tukea opetussuunnitelman mukaisen oppilas- ja opiskelijahuollon ja siihen kuuluvien palveluiden järjestämistä yhteistyössä. Opetushallitus on laatinut oppaan yhteistyössä Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Oppaassa käsitellään terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä sekä yhteisöllisen että yksilöllisen oppilashuollon näkökulmasta. Oppaan yhteyteen on laadittu myös erillinen laaja kokonaisuus, joka käsittelee psykososiaalista tukea äkillisissä kriiseissä. (Opetushallitus 2012a,c.)

TUTKIMUKSEN TARKOITUS

Tässä tutkimuksessa tarkastellaan WHO-Koululaistutkimuksen aineistoihin perustuen kuinka suomenkielisten koulujen oppilaiden koulukokemukset ovat muuttuneet vuodesta 1994 vuoteen 2010. Lisäksi vertaillaan koulukokemusten muutoksia Pohjoismaissa 1994-2010 ja koulukokemuksia 36 maassa vuonna 2010.

Tutkimuksen tarkoituksena oli:

- kuvata oppilaiden koulukokemusten ja kouluviihtyvyyden muutoksia Suomessa 1994-2010: indikaattoreina olivat koulusta pitäminen, kouluun sitoutuminen, koulutyön koettu kuormittavuus, opettaja-oppilas suhde, oikeudenmukaisuuden kokeminen, oppilaiden väliset suhteet, turvallisuus koulussa ja vanhempien tuki koulutyölle
- tarkastella asuinpaikan, koetun koulumenestyksen, koetun kodin ilmapiirin, oppilaiden arvioiman perheen taloudellisen tilanteen ja varallisuuden sekä 9-luokkalaisten koulutusorientaation yhteyksiä koulukokemuksiin eri tutkimusvuosina
- vertailla koulukokemusten ja kouluviihtyvyyden muutoksia Pohjoismaissa 1994-2010: tarkastelussa olivat mukana koulusta pitäminen, koulutyön kuormittavuus, oppilaiden väliset suhteet ja koulukiusaaminen
- vertailla vuoden 2010 koulukokemuksia kansainvälisesti 36 maan kesken Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa

TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

Aineistot

Tutkimus perustuu WHO-Koululaistutkimuksen kyselyaineistoihin. WHO-Koululaistutkimus on Suomessa käytetty nimitys WHO:n Euroopan aluetoimiston kanssa yhteistyössä toteutettavasta HBSC-tutkimuksesta (Health Behaviour in School-aged Children study, HBSC). HBSC-tutkimus on kansainvälinen pitkäkestoinen tutkimus, jossa tarkastellaan monipuolisesti 11-, 13- ja 15-vuotiaiden koululaisten koettua terveyttä ja hyvinvointia, terveystottumuksia ja koulukokemuksia. Tavoitteena on tuottaa tietoa lasten ja nuorten terveyden kokemuksista ja terveystottumuksesta, tiedottaa näistä tuloksista, tukea kouluikäisten terveydenedistämistyötä ja vaikuttaa terveystutkimukseen ja terveys- ja koulutuspolitiikkaan sekä kansallisella että kansainvälisellä tasolla (Currie ym. 2008a).

HBSC-tutkimus alkoi vuonna 1984 neljän maan (Suomi, Englanti, Norja ja Itävalta) tutkijoiden yhteistyönä ja on vähitellen laajentunut käsittämään yli 40 maata ja aluetta Euroopassa ja Pohjois-Amerikassa. Tutkimuksen aineistot on kerätty vuosina 1984, 1986, 1990, 1994, 1998, 2002, 2006 ja 2010. Koulukokemuksia koskevat kysymykset olivat ensimmäisen kerran mukana vuonna 1994. Viimeisimmässä aineistonkeruussa 2009/2010 tutkimukseen osallistui 41 maata ja aluetta Euroopasta sekä Yhdysvallat ja Kanada. Aineiston keruujänkohta Suomessa on maaliskuu. Seuraava aineistonkeruun ajankohta on keuhällä 2014.

HBSC-tutkimukseen osallistuvat maat sitoutuvat noudattamaan kansainvälistä tutkimusprotokollaa, jossa määritellään kyselyn sisällön lisäksi tutkimuksen perusjoukko, otantamuoto ja aineiston tavoitekoko (Roberts ym. 2007). HBSC-tutkimuksen aineistot kerätään joka neljäs vuosi kussakin tutkimusmaassa kansainvälisen tutkimusprotokollan mukaisesti strukturoiduin kyselylomakkein koulutuntien aikana. Oppilaat vastasivat nimettöminä kyselyyn. Tutkimusprotokolla määrittelee kaikille maille yhteiset kysymykset, jotka mahdollistavat laajan kansainvälisen vertailun. Osallistujamaat voivat lisäksi liittää kyselynsä vapaavalintaisia kysymyssarjoja protokollassa määritellyistä aiheista ja erillisiä kysymyksiä kansallisesti tärkeistä aiheista. (Roberts ym. 2007, Currie ym. 2008a.)

Kansainvälisen tutkimusprotokollan mukaan kyselyyn vastaajien keski-ikä tulee olla mahdollisimman lähellä 11,5, 13,5 tai 15,5 vuotta. Lisäksi otosten tavoitekoossa kussakin maassa on 1500 oppilasta jokaisesta tutkimuksen kohteena olevasta ikäryhmästä. Kukin kansainväliseen tutkimukseen osallistuva maa käyttää saatavilla olevia kansallisia koulu- rekistereitä otantakehyksenä. Vähintään 95 prosenttia kohdejoukosta pitää sisältyä otantakehykseen. (Roberts ym. 2007.) Useimmat tutkimukseen osallistuneet maat käyttivät ositteita otannassaan varmistamaan maantieteellisen kattavuuden (Currie & Roberts 2004). Aineistonkeruujankohda vaihtelee johtuen erilaisista käytännön syistä, kuten mm. siitä, että oppilaiden vuosiluokan määritys vaihtelee maittain.

Tässä raportissa kuvataan ajan kuluessa ilmenneitä muutoksia oppilaiden koulukokemuksissa Suomessa sekä vertaillaan tuloksia soveltuvin osin kansainvälisesti. Lisäksi tarkastellaan koulukokemusten ja eräiden taustatekijöiden välisiä yhteyksiä. Tutkimusaineistona käytettiin yhdistettyä aineistoa vuosilta 1994, 1998, 2002, 2006 ja 2010. Tutkimuksen perusjoukko oli suomenkielisten peruskoulujen yleisopetuksen 5., 7. ja 9. luokkien oppilaat. Vastaajina oli kunakin tutkimusvuonna 4187 - 6723 oppilasta ja vastausprosentti oli 85 % - 95 % (liite 1). Tutkimukseen osallistui 206 - 294 koulua aineiston keruuvuodesta riippuen. Tähän tutkimukseen ei sisällytetty vuosina 1994, 1998 ja 2006 kerättyjä ruotsinkielisten koulujen aineistoja.

Koulukokemuksia ja taustatekijöitä kuvaavat indikaattorit

Tulokset esitetään havainnollisesti pääasiassa prosenttijakaumina. Tuloksia esitellään läpi raportin sukupuolen ja luokka-asteen/iän mukaan ryhmiteltyinä. Analyysiä varten 18 koulukokemuksia kuvaavaa muuttujaa ryhmiteltiin faktorianalyysin avulla kuudeksi summamuuttujaksi. Nämä muodostavat raportin rungon. Kukin summamuuttuja muodostettiin yksittäisistä 5-portaisista Likert-asteikollisista (vastausvaihtoehdot: "Täysin samaa mieltä", "Samaa mieltä", "En osaa sanoa", "Eri mieltä" ja "Täysin eri mieltä") väittämistä laskemalla muuttujien arvot yhteen ja sen jälkeen jakamalla saatu summa muuttujien määrällä. Näin saatiin summamuuttujat, joiden tunnuslukuna on keskiarvo. Keskiarvon vaihteluväli on 1-5, suuremman arvon kuvatessa myönteistä suhtautumista kunkin summamuuttujan kuvaamaan ilmiöön. Summamuuttujien sisäistä konsistenssia eli yhtenäisyyttä arvioitiin Cronbachin alfa-kertoimien avulla (taulukko 1).

Taulukko 1. Vuoden 2010 koulukokemuksia kuvaavista väittämistä muodostetut summamuuttujat, niiden sisäinen konsistenssi ja yksittäisten muuttujien lataukset (faktorien kärkimuuttujat lihavoitu)

SUMMAMUUTTUJAT (kysytty vuosina)	Lataus	Cronbachin α
KOULUUN SITOUTUMINEN (2002-2010)*		0,867
Pidän koulussa olemisesta	0,955	
Menen mielelläni kouluun	0,873	
Pidän koulussa tehtävistä asioista	0,599	
KOULUTYÖSTÄ KUORMITTUMINEN (2002-2010)*		0,766
Minulla on liikaa koulutyötä	0,789	
Koulutyö on minusta väsyttävää	0,743	
Koulutyö on minusta vaikeaa	0,601	
OPETTAJA-OPPILASSUHDE (1994-2010)		0,696
Opettajani ovat kiinnostuneita siitä mitä minulle kuuluu	0,713	
Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni oppitunneilla	0,701	
Saan ylimääräistä apua, kun tarvitsen sitä	0,446	
OIKEUDENMUKAISUUDEN KOKEMINEN (1994-2010)		0,759
Koulumme säännöt ovat oikeudenmukaiset	0,770	
Oppilaita kohdellaan koulussamme liian ankarasti	0,684	
Opettajat kohtelevat meitä oppilaita oikeudenmukaisesti	0,390	
OPPILAIDEN VÄLISET SUHTEET (1998-2010)		0,727
Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia	0,734	
Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä	0,680	
Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen	0,674	
VANHEMPIEN TUKI KOULUTYÖLLE (2002-2010)		0,770
Jos minulla on ongelmia koulussa, vanhempani ovat valmiita auttamaan	0,871	
Vanhempani rohkaisevat minua menestymään koulussa	0,757	
Vanhempani tulevat mielellään kouluun keskustelemaan opettajien kanssa	0,563	
* kysytty vain 7. ja 9. luokalla		

Summamuuttujien lisäksi tarkastellaan muutamia yksittäisiä muuttujia. Yksittäisten 5-luokkaisten Likert-asteikollisten väittämien vastausvaihtoehdot yhdistettiin analyysissä seuraavasti: "Täysin samaa mieltä" ja "Samaa mieltä" -luokat yhdistettiin yhdeksi "Samaa mieltä" -luokaksi, samoin kuin "Täysin eri mieltä" ja "Eri mieltä" yhdeksi "Eri mieltä" -luokaksi.

Koulukokemuksiin liittyvät taustatekijät

Koulukokemusten taustatekijöinä tarkasteltiin asuinpaikkaa, koettua koulumenestystä, koettua kodin ilmapiiriä, nuoren arvioimaa perheen taloudellista tilannetta ja varallisuutta (FAS=Family Affluence Scale (Currie ym. 2008b)) sekä 9-luokkalaisten koulutusorientaatiota (lukio vs. ammatillinen koulutus). Taustamuuttujia kartoitettiin alla olevilla kysymyksillä. Taustamuuttujien jakaumat on esitetty taulukoissa 2 (pojat) ja 3 (tytöt) vuosilta 1994, 1998, 2002, 2006 ja 2010.

- Minkälaisella paikkakunnalla asut nykyisin?
- Oman näkemyksesi mukaan: mitä mieltä luokanopettajasi tai luokanvalvojasi on koulumenestyksestäsi luokkatoveriisi verrattuna? Hänen mielestään koulumenestykseni on...
- Millaiseksi koet kotisi ilmapiirin?
- Mitä mieltä olet perheen taloudellisesta tilanteesta?
- FAS (perheen varallisuusindeksi):
  - Kuinka monta tietokonetta perheesi omistaa?
  - Onko perheelläsi oma auto?
  - Onko sinulla oma huone?
  - Kuinka monta kertaa viimeisen vuoden aikana olet matkustanut perheesi kanssa jonnekin lomalle?
- Mitä luulet tekeväsi, kun olet käynyt peruskoulun loppuun? (9Ik)

Vuonna 2010 noin 60 prosenttia kyselyyn vastanneista oppilaista asui kaupungissa ja noin 40 prosenttia maaseudulla (taulukot 2 ja 3). Pojista 15 prosenttia ja tytöistä 22 prosenttia koki koulumenestyksensä oikein hyväksi. Valtaosa oppilaista, pojat tyttöjä yleisemmin, koki kodin ilmapiirin ja perheensä taloudellisen tilanteen erittäin tai melko hyväksi. Sen sijaan perheiden varallisuutta pojat ja tytöt arvioivat samankaltaisesti: yli puolet perheistä kuului oppilaiden arvion mukaan varallisuudeltaan ylimpään luokkaan. Yli puolet 9. luokan pojista ja kaksi kolmesta 9. luokan tytöstä aikoi pyrkiä lukioon peruskoulun jälkeen.

Taustatekijöissä on havaittavissa kiinnostavia ajassa tapahtuneita muutoksia (taulukot 2 ja 3). Sekä pojat että tytöt ovat kokeneet koulumenestyksensä yleisemmin oikein hyväksi 2000-luvulla. Myös perheen taloudellisen tilanteen kokeminen ja varallisuus ovat muuttuneet ajan myötä myönteisemmiksi. Vuonna 1994 perheen taloudellisen tilanteen koki

erittäin tai melko hyväksi noin 40 prosenttia oppilaista, kun vastaava osuus vuonna 2010 oli vajaat 80 prosenttia. Perheen varallisuusindeksi muodostettiin neljästä kysymyksestä (ks. edellä), joiden yhteenlaskettu summa vaihtelee välillä 0-7. Varallisuusindeksi jaettiin kolmeen luokkaan: matala (0-3), keskitaso (4-5) ja korkea (6-7). Varallisuudeltaan korkeaan luokkaan kuului oppilaiden arvion mukaan noin kolmannes perheistä vuonna 2002, kun vastaava osuus vuonna 2010 oli yli puolet. Työillä 9. luokan koulutusorientaatio on muuttunut siten, että lukioon aikovien osuus on pienentynyt vuodesta 1994 vuoteen 2010 seitsemän prosenttia. Muutoin taustatekijöiden jakaumissa ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Taulukko 2. Taustatekijöiden jakaumat pojilla vuosina 1994-2010 (%)

Asuinpaikka	1994	1998	2002	2006	2010
kaupunki	60	61	63	60	63
maaseutu	40	39	37	40	37
Koettu koulumenestys	1994	1998	2002	2006	2010
oikein hyvä	7	8	15	16	15
hyvä	38	44	43	45	43
keskitasoa tai sen alle	54	48	42	39	42
Kodin ilmapiiri nuoren kokemana	1994	1998	2002	2006	2010
erittäin tai melko hyvä	87	89	91	90	92
ei hyvä eikä huono	11	9	8	8	7
melko tai erittäin huono	2	2	1	2	1
Perheen taloudellinen tilanne nuoren kokemana	1994	1998	2002	2006	2010
erittäin tai melko hyvä	41	57	70	76	80
keskinkertainen	51	37	26	21	17
ei kovin tai ollenkaan hyvä	8	6	4	3	3
FAS – perheen varallisuusindeksi	1994	1998	2002	2006	2010
korkea	-	-	36	43	54
keskinkertainen	-	-	47	44	40
matala	-	-	17	13	6
Koulutusorientaatio 9. luokalla	1994	1998	2002	2006	2010
lukio	56	56	52	48	56
ammattillinen tai oppisopimus	44	44	48	52	44

Taulukko 3. Taustatekijöiden jakaumat tytöillä vuosina 1994-2010 (%)

Asuinpaikka	1994	1998	2002	2006	2010
kaupunki	61	61	61	61	63
maaseutu	39	39	39	39	37
Koettu koulumenestys	1994	1998	2002	2006	2010
oikein hyvä	8	9	14	17	22
hyvä	39	48	46	47	46
keskitasoa tai sen alle	53	43	40	36	32
Kodin ilmapiiri nuoren kokemana	1994	1998	2002	2006	2010
erittäin tai melko hyvä	84	85	86	88	87
ei hyvä eikä huono	12	11	11	9	10
melko tai erittäin huono	4	4	3	3	3
Perheen taloudellinen tilanne nuoren kokemana	1994	1998	2002	2006	2010
erittäin tai melko hyvä	38	51	67	72	73
keskinkertainen	53	42	28	25	22
ei kovin tai ollenkaan hyvä	9	7	5	3	5
FAS – perheen varallisuusindeksi	1994	1998	2002	2006	2010
korkea	-	-	32	41	51
keskinkertainen	-	-	49	47	41
matala	-	-	19	12	8
Koulutusorientaatio 9. luokalla	1994	1998	2002	2006	2010
lukio	74	73	71	66	67
ammattillinen tai oppisopimus	26	27	29	34	33

Taustamuuttujien yhteyksiä koulukokemuksiin tarkasteltiin summamuuttujien, niiden kärkimuuttujien (suurin lataus) ja joidenkin muiden yksittäisten muuttujien osalta. Asuinpaikalla ja FAS:lla (oppilaiden arvio perheen varallisuudesta) ei havaittu olevan yhteyttä koulukokemuksiin. Perheen taloudellisen tilanteen ja kodin ilmapiirin kokeminen olivat yhteydessä koulukokemuksiin joiltakin osin. Yleisimmin koulukokemuksiin olivat yhteydessä koettu koulumenestys ja 9-luokkalaisten koulutusorientaatio, joten nämä yhteydet on esitetty tulososassa. Taustatekijätarkasteluissa luokka-asteet olivat 5. luokka sekä 7. ja 9. luokka yhdessä.

Kansainvälinen vertailu

Tässä tutkimuksessa vertailtiin koulukokemuksissa tapahtuneita muutoksia Pohjoismais-
sa vuodesta 1994 vuoteen 2010 sekä vuoden 2010 koulukokemuksia kaikissa HBSC-
maissa, joissa kysyttiin koulukokemuksia. Pohjoismaat valittiin trendivertailuun HBSC-
maista melko samankaltaisten koulutusjärjestelmiensä vuoksi. Pohjoismaisen vertailun
ikäryhmät olivat 11-vuotiaat sekä 13- ja 15-vuotiaat yhdessä.

Kansainvälisesti vertailtiin seuraavia koulukokemuksia:

- koulusta pitäminen
- koulutyön koettu kuormittavuus
- oppilaiden väliset suhteet
- kiusatuksi joutuminen
- toisten oppilaiden kiusaamiseen osallistuminen

Kansallinen vertailu tehtiin luokka-asteiden välillä, mutta kansainvälinen vertailu teh-
tiin ikäryhmien välillä, koska vuosiluokat eivät ole täysin toisiaan vastaavia eri maissa.
Laajemman vuoden 2010 aineistoon perustuvan vertailun ikäryhmät olivat 11-, 13- ja
15-vuotiaat omina ryhminään ja tarkasteltavat koulukokemukset samat kuin pohjoismai-
sessa vertailussa.

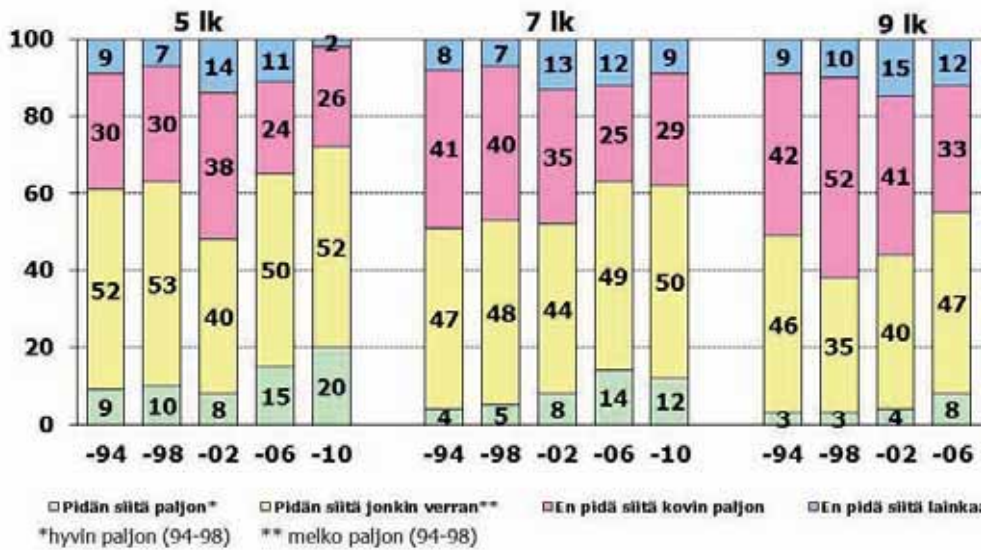
TULOKSET

Tässä luvussa kuvataan oppilaiden koulukokemuksia esittämällä tuloksia oppilaiden koulusta pitämisestä, kouluun sitoutumisesta, koulutyöstä kuormittumisesta, opettajan ja oppilaan välisistä suhteista, oikeudenmukaisuuden kokemisesta, oppilaiden välisistä suhteista, yksinäisyyden kokemisesta sekä ystävyysuhteista. Lisäksi kuvataan oppilaiden kokemaa turvallisuutta koulussa ja vanhempien tukea koulutyölle.

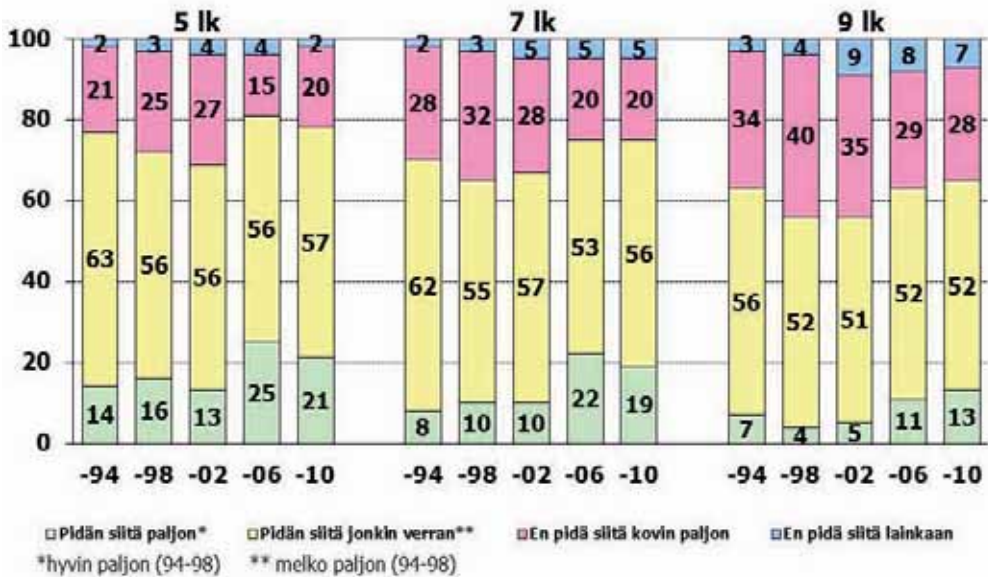
KOULUSTA PITÄMINEN

Koulusta pitämistä selvitettiin vuosina 1994 ja 1998 kysymyksellä "Mitä pidät koulunkäynnistä tällä hetkellä". Vuosina 2002 - 2010 kysymyksen muoto oli "Mitä pidät koulusta tällä hetkellä?". Vastausvaihtoehdot olivat vuosina 1994 - 1998 "Hyvin paljon", "Melko paljon", "En kovin paljon" ja "En lainkaan" sekä vuosina 2002 - 2010 "Paljon", "Jonkin verran", "En kovin paljon" ja "En lainkaan".

Oppilaat pitivät koulusta vuonna 2006 yleisemmin kuin aikaisempina tutkimusvuosina. Vuodesta 2006 vuoteen 2010 koulusta pitäminen pysyi 7. ja 9. luokalla lähes samalla tasolla, sen sijaan 5-luokkalaisista pojista useammat ja tytöistä harvemmat pitivät koulusta paljon vuonna 2010. Koulusta paljon pitäviä oli 8 prosenttia kaikista oppilaista vuosina 1994-2002, kun vastaava osuus vuosina 2006 ja 2010 oli 16 prosenttia. Yleisimmin koulusta pidettiin 5. ja 7. luokalla. Vuonna 2010 koulusta piti paljon 5. luokan pojista 20 prosenttia, 7. luokan pojista 12 prosenttia ja 9. luokan pojista 7 prosenttia (kuvio 1). Tyttöjen vastaavat osuudet olivat 21 prosenttia, 19 prosenttia ja 13 prosenttia (kuvio 2). Pojat suhtautuivat kaikilla vuosiluokilla tyttöjä kielteisemmin kouluun. Vuonna 2010 koulusta piti paljon 13 prosenttia kaikista pojista ja 18 prosenttia kaikista tytöistä. Samana vuonna koulusta ei pitänyt lainkaan 2-13 prosenttia pojista ja 2-7 prosenttia tytöistä. Huomattavaa on, että 5-luokkalaisista pojista vain 2 prosenttia ei pitänyt vuonna 2010 koulusta lainkaan, kun vastaava osuus vuonna 2006 oli 11 prosenttia.

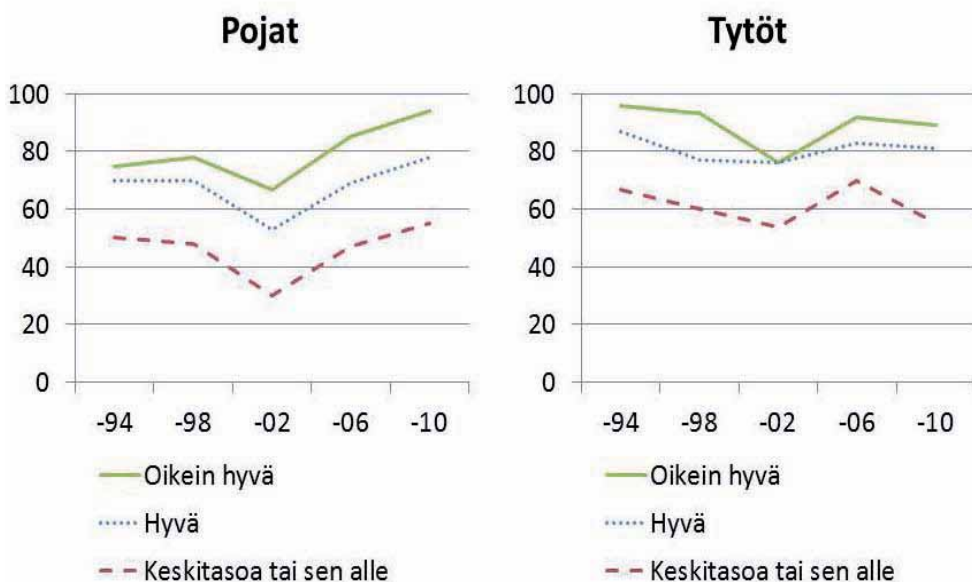
Kuvio 1. Poikien vastaukset kysymykseen "Mitä pidät koulunkäynnistä (94-98)/koulusta (02-10) tällä hetkellä?" vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

Kuvio 2. Tyttöjen vastaukset kysymykseen "Mitä pidät koulunkäynnistä (94-98)/koulusta (02-10) tällä hetkellä?" vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

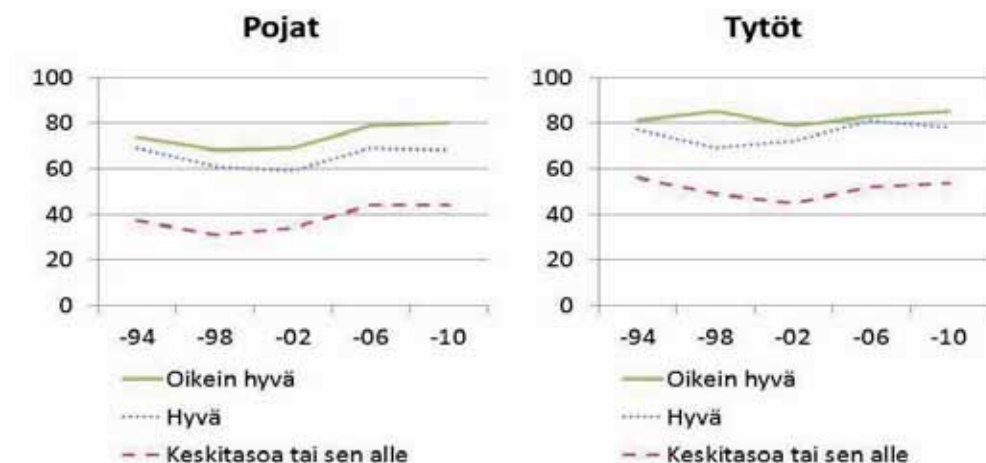
Koulusta pitämisen muutokset koulumenestyksen ja koulutus-orientaation mukaan 1994-2010

Koulumenestyksensä oikein hyväksi arvioineet oppilaat pitivät koulusta paljon tai jonkin verran yleisemmin kuin koulumenestyksensä heikommaksi arvioineet oppilaat. Yhteys oli havaittavissa sekä 5. luokalla (kuvio 3) että 7. ja 9. luokan yhdistetyssä aineistossa (kuvio 4). Vuonna 2010 5. luokalla koulusta piti paljon tai jonkin verran 90 prosenttia koulussa oikein hyvin menestyneistä, 80 prosenttia hyvin menestyneistä ja reilu puolet heikommien menestyneistä. Vastaavat osuudet 7. ja 9. luokan yhdistetyssä aineistossa olivat pojilla ja tytöillä 80 prosenttia oikein hyvin menestyneistä oppilaista sekä 40 prosenttia heikommien menestyneistä pojista ja noin puolet tytöistä. 5. luokalla koulusta pidettiin harvemmin kaikissa osaryhmissä vuodesta 1994 vuoteen 2002 ja vuodesta 2002 vuoteen 2010 koulusta pitäminen yleistyi pojilla. Tytöillä koulusta pitäminen yleistyi vuodesta 2002 vuoteen 2006, mutta vuodesta 2006 vuoteen 2010 se pysytteli lähes samalla tasolla tai heikkeni. 7. ja 9. luokan yhdistetyssä aineistossa muutokset olivat samansuuntaisia kuin 5. luokalla, mutta eivät niin jyrkkiä.

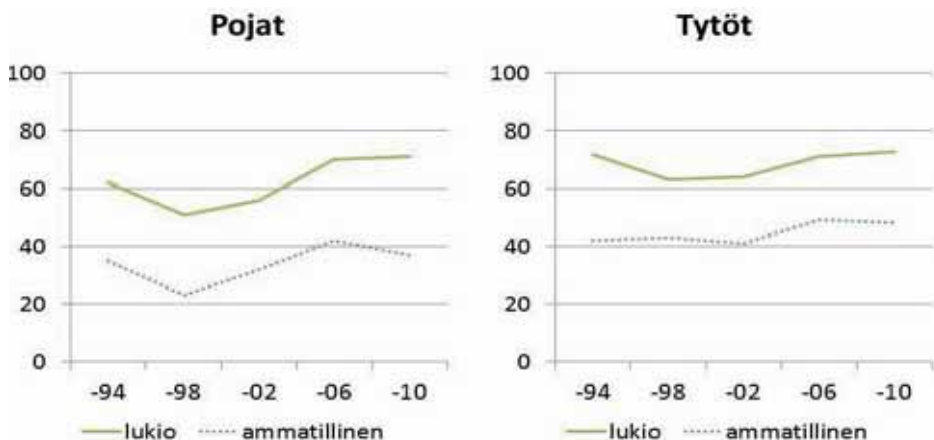
Kuvio 3. Koulusta paljon tai jonkin verran pitäneiden 5-luokkalaisten osuus koulumenestyksen mukaan pojilla ja tytöillä 1994-2010 (%)

Kuvio 4. Koulusta paljon tai jonkin verran pitäneiden 7- ja 9-luokkalaisten osuus koulumenestyksen mukaan pojilla ja tytöillä 1994-2010 (%)

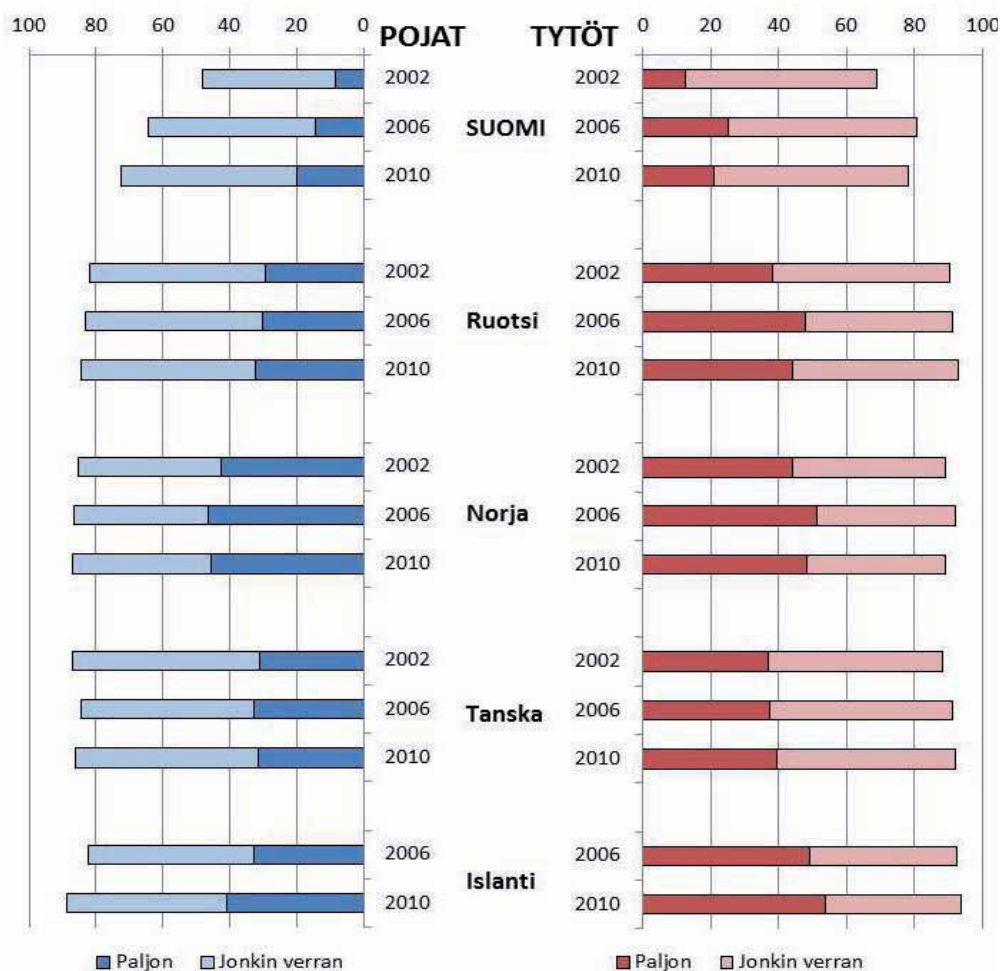
Lukioon aikovat 9. luokan oppilaat pitivät yleisemmin koulusta paljon tai jonkin verran kuin ammatilliseen koulutukseen aikovat (kuvio 5). Vuonna 2010 kolme neljästä lukioon aikovasta oppilaasta piti koulusta paljon tai jonkin verran, kun vastaava osuus ammatilliseen koulutukseen aikovista pojista oli joka kolmas ja tytöistä joka toinen. Vuodesta 1994 vuoteen 1998 yhä harvempi oppilas piti koulusta, kun taas vuodesta 1998 vuoteen 2006 koulusta pitäminen yleistyi sekä lukioon että ammatilliseen koulutukseen aikovilla. Vuodesta 2006 vuoteen 2010 koulusta pitämisessä ei tapahtunut juurikaan muutoksia osaryhmien sisällä. Pojilla koko aikavälin vaihtelut olivat jyrkempiä kuin tytöillä, suunta oli kuitenkin molemmilla sama.

Kuvio 5. Koulusta paljon tai jonkin verran pitäneiden 9-luokkalaisten poikien ja tyttöjen osuudet koulutusorientaation mukaan 1994-2010 (%)

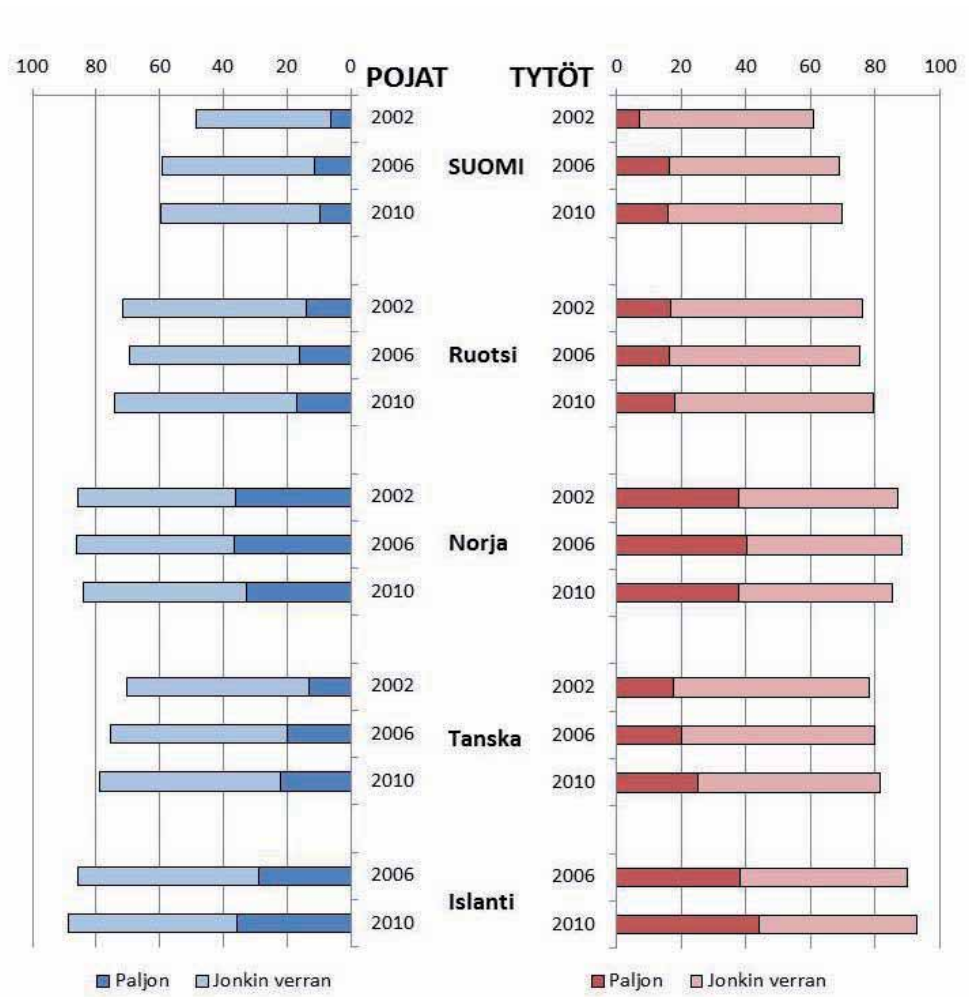
Koulusta pitämisen muutokset Pohjoismaissa vuosina 2002-2010

Pohjoismaisessa vertailussa 11-vuotiaat suomalaiskoululaiset jäivät koulusta pitämisessä häntäpäähän, vaikka kyseisen ikäryhmän koulusta pitäminen yleistyikin Suomessa vuodesta 2002 vuoteen 2010 (kuvio 6). Islannissa 11-vuotiaiden koulusta pitäminen yleistyi vuodesta 2006 vuoteen 2010. Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa koulusta pitämisessä ei tapahtunut samalla aikavälillä olennaisia muutoksia. Vuonna 2010 muissa Pohjoismaissa 11-vuotiaista pojista noin 85 prosenttia ja tytöistä reilu 90 prosenttia piti koulusta paljon tai jonkin verran, kun vastaavat osuudet Suomessa olivat pojista noin 70 prosenttia ja tytöistä noin 80 prosenttia.

Kuvio 6. 11-vuotiaiden poikien ja tyttöjen vastaukset kysymykseen "Mitä pidät koulusta tällä hetkellä?" Pohjoismaissa 2002-2010 (%)

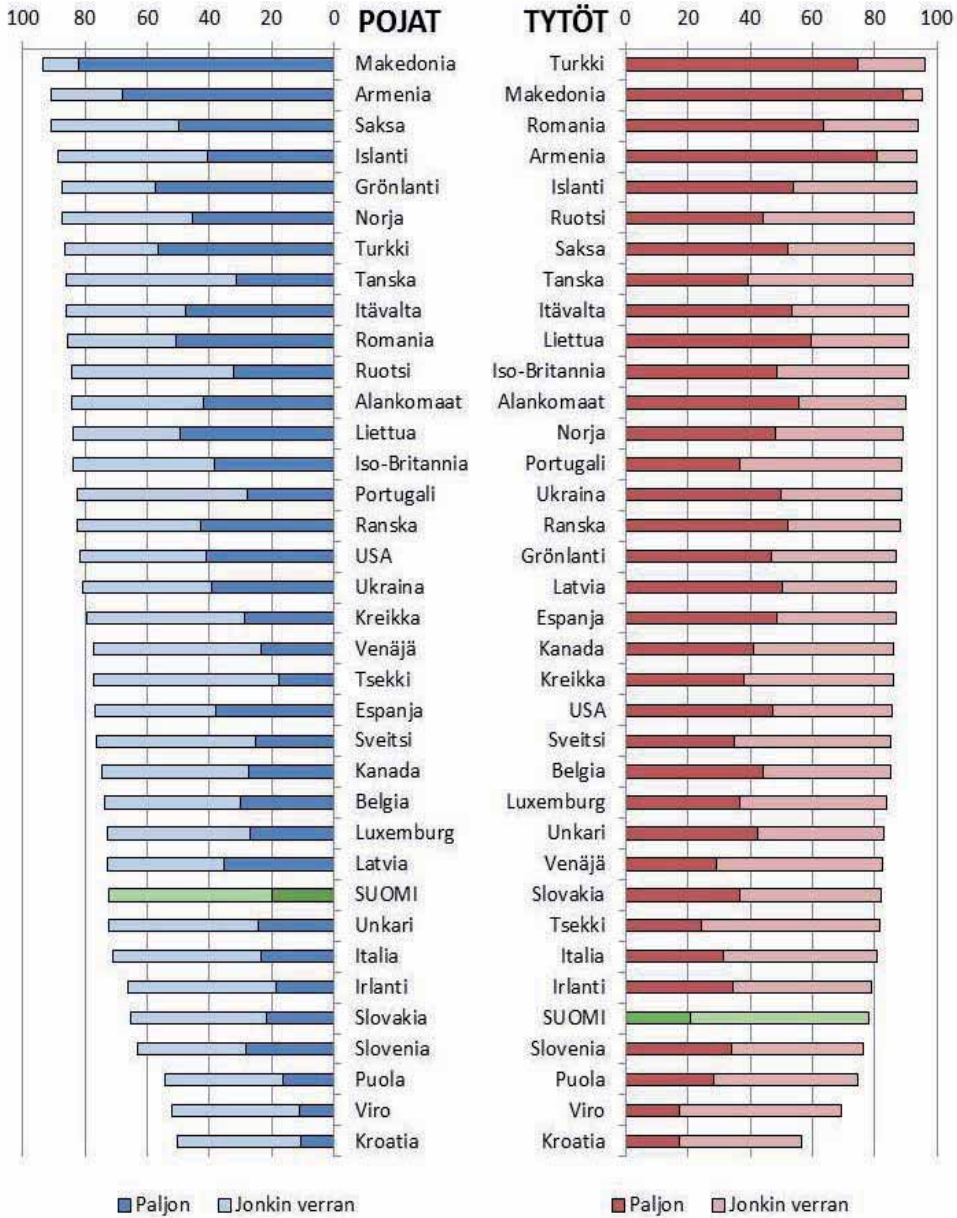
13- ja 15-vuotiaiden koulusta pitämisen muutokset Pohjoismaissa vuodesta 2002 vuoteen 2010 olivat pieniä (kuvio 7). Koulusta pitäminen yleistyi tällä aikavälillä Suomessa ja Tanskassa pojilla, muissa osaryhmissä ei tapahtunut olennaisia muutoksia. Vuonna 2010 13- ja 15-vuotiaista ruotsalaisista ja tanskalaisista koulusta piti paljon tai jonkin verran noin 80 prosenttia, norjalaisista noin 85 prosenttia, islantilaisista noin 90 prosenttia ja suomalaisista pojista 60 prosenttia ja tytöistä 70 prosenttia.

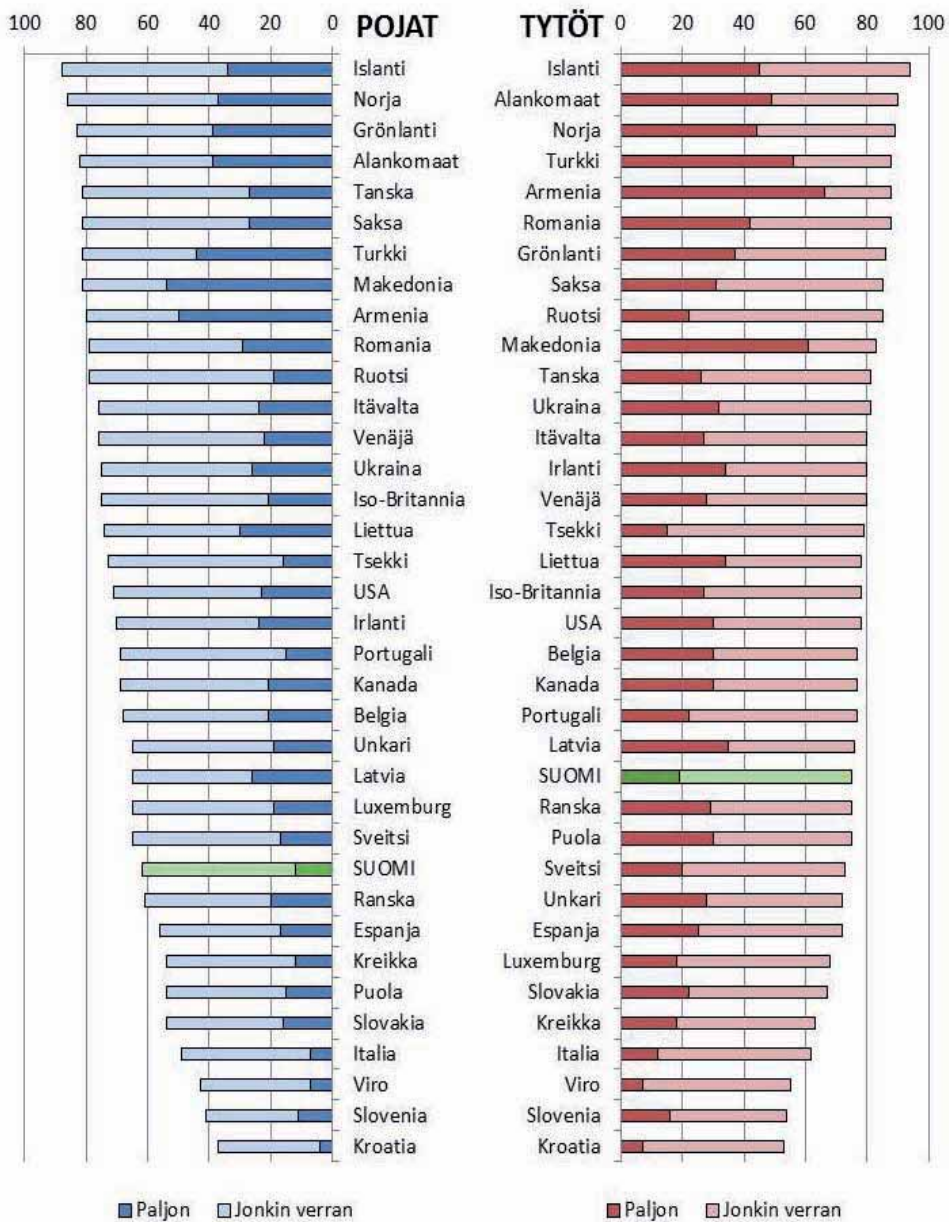
Kuvio 7. 13- ja 15-vuotiaiden poikien ja tyttöjen vastaukset kysymykseen "Mitä pidät koulusta tällä hetkellä?" Pohjoismaissa 2002-2010 (%)

Koulusta pitäminen: Suomi kansainvälisessä vertailussa 2010

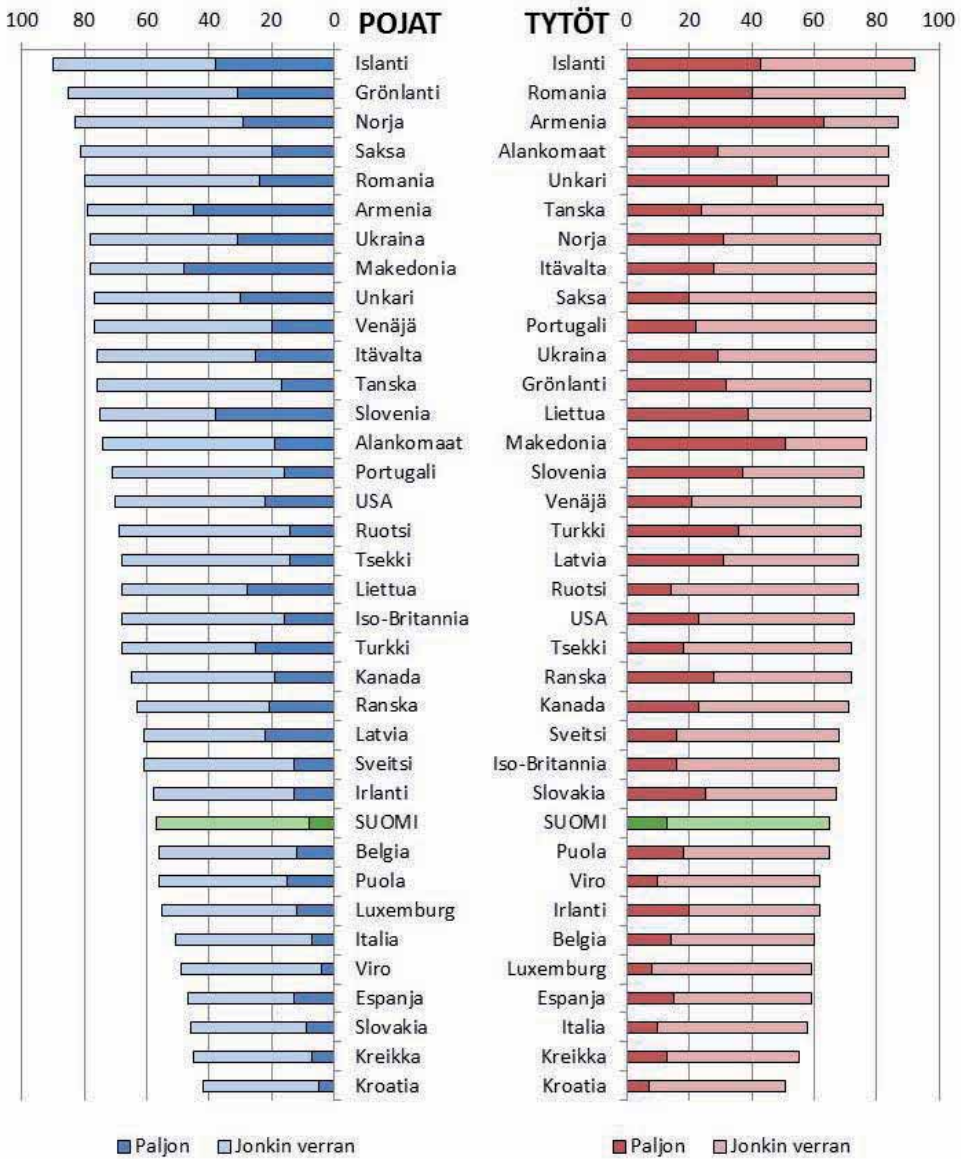
Suomi sijoittuu heikoimpaan kolmannekseen kaikissa ikäryhmissä koulusta pitämisen kansainvälisessä vertailussa vuonna 2010 (kuviot 8, 9, 10). Vain harvoin suomalaiset koululaiset pitivät koulusta paljon verrattuna muiden maiden koululaisiin. Kun laskettiin yhteen koulusta paljon ja jonkin verran pitävien osuudet Suomen sijoitus nousi kaikissa ikäryhmissä pysytellen kuitenkin heikoimmassa kolmanneksessa. Yleisimmin koulusta pidettiin paljon tai jonkin verran Makedoniassa, Armeniassa, Saksassa, Islannissa, Grönlannissa, Norjassa, Turkissa, Romaniassa ja Alankomaissa. Harvimmin koulusta pidettiin Kroatiassa, Virossa, Puolassa, Sloveniassa, Slovakiassa, Italiassa, Suomessa, Espanjassa ja Kreikassa. Suomi sijoittui koulusta pitämisessä Pohjoismaista selvästi heikoimmin. Kaikki muut Pohjoismaat olivat kärkikymmenikössä tai sen välittömässä tuntumassa, lukuun ottamatta 15-vuotiaita ruotsalaisia poikia ja tyttöjä.

Kuvio 8. 11-vuotiaat pojat ja tytöt, jotka pitivät koulusta paljon tai jonkin verran vuonna 2010 (%)

Kuvio 9. 13-vuotiaat pojat ja tytöt, jotka pitivät koulusta paljon tai jonkin verran vuonna 2010 (%)

Kuvio 10. 15-vuotiaat pojat ja tytöt, jotka pitivät koulusta paljon tai jonkin verran vuonna 2010 (%)

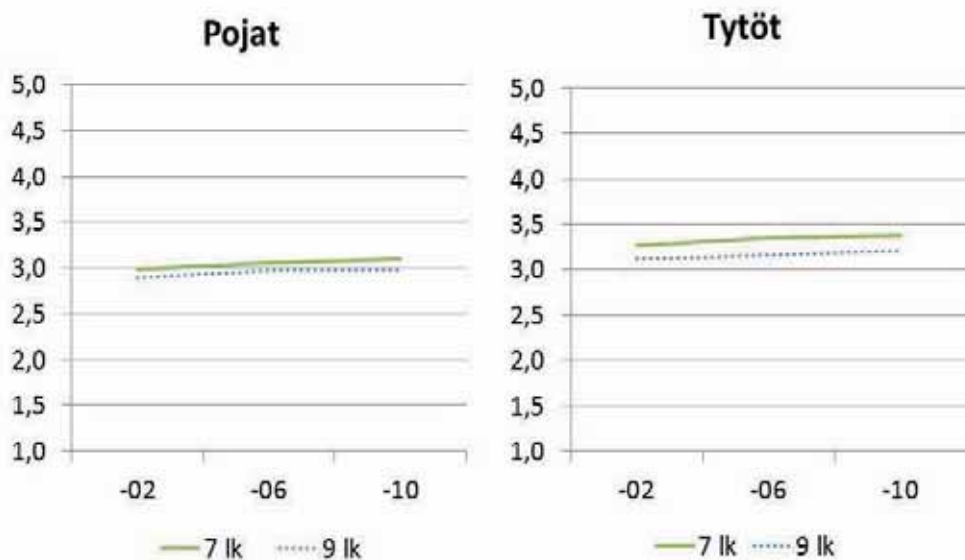
KOULUUN SITOUTUMINEN

Kouluun sitoutumista tarkastellaan aluksi summamuuttujan avulla kokonaiskuvan saamiseksi. Sen jälkeen tuloksia esitetään yksittäisten väittämien pohjalta. Kouluun sitoutumista mittaavat väittämät kysyttiin 7. ja 9. luokan oppilailta.

Kouluun sitoutumista kuvaava summamuuttuja muodostettiin seuraavista väittämistä:

- Pidän koulussa olemisesta
- Menen mielelläni kouluun
- Pidän koulussa tehtävistä asioista

Kouluun sitoutumisessa ei tapahtunut olennaisia muutoksia sitä kuvaavan summamuuttujan keskiarvon mukaan vuodesta 2002 vuoteen 2010 (kuvio 11). Tytöt olivat poikia sitoutuneempia kouluun. Pojilla ei ollut juurikaan eroa vuosiluokkien välillä, tytöillä sitoutuminen kouluun oli hieman yleisempää 7. luokalla.

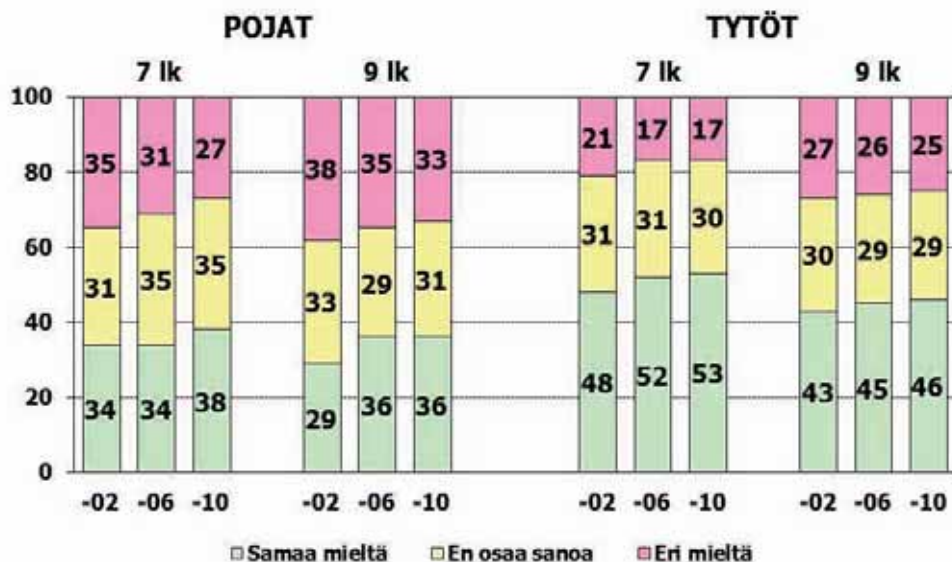

Kuvio 11. Kouluun sitoutuminen vuosiluokan mukaan pojilla ja tytöillä 2002-2010 (suurempi arvo kuvaa myönteistä suhtautumista)

Pidän koulussa olemisesta

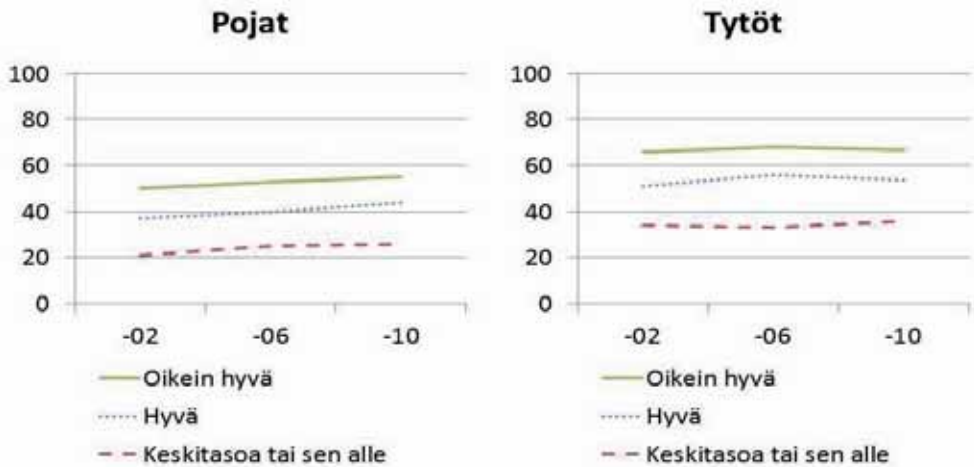
Oppilaat pitivät koulussa olemisesta yhä yleisemmin vuodesta 2002 vuoteen 2010, tytöt poikia yleisemmin (kuvio 12). Pojilla ei ollut eroa 7- ja 9-luokkalaisten arvioissa, mutta tytöt pitivät koulussa olemisesta 7. luokalla 9. luokkaa yleisemmin. Vuonna 2010 kaikista pojista vajaa 40 prosenttia ja kaikista tytöistä vajaa 50 prosenttia piti koulussa olemisesta.

Kuvio 12. 7. ja 9. luokan poikien ja tyttöjen vastukset väittämään "Pidän koulussa olemisesta" 2002-2010 (%)

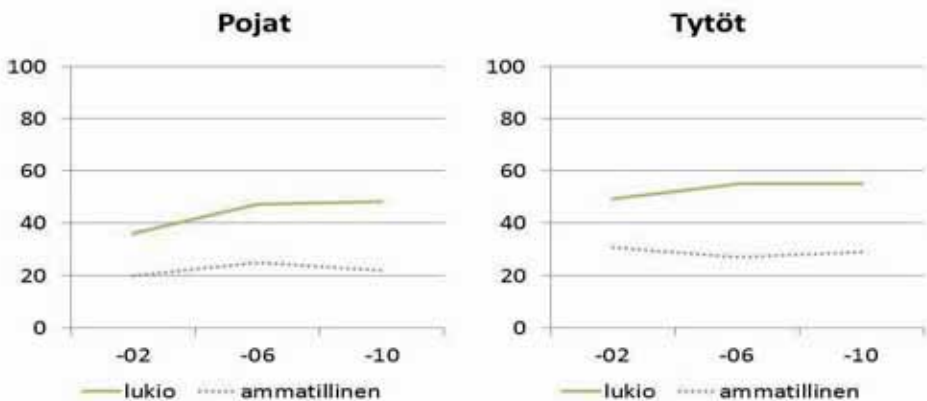
Pidän koulussa olemisesta koulumenestyksen ja koulutusorientaation mukaan 2002-2010

Koulussa olemisesta pitivät yleisemmin ne oppilaat, jotka kokivat koulumenestyksensä oikein hyväksi tai hyväksi (kuvio 13). Oikein hyväksi koulumenestyksensä kokeneista pojista joka toinen ja tytöistä kaksi kolmesta piti koulussa olemisesta. Sen sijaan heikommin koulussa menestyneistä pojista joka neljäs ja tytöistä joka kolmas piti koulussa olemisesta. Muutokset vuodesta 2002 vuoteen 2010 olivat pieniä sekä pojilla että tytöillä.

Kuvio 13. "Pidän koulussa olemisesta" väittämästä samaa mieltä olleiden 7. ja 9. luokan poikien ja tyttöjen osuudet koetun koulumenestyksen mukaan 2002-2010 (%)

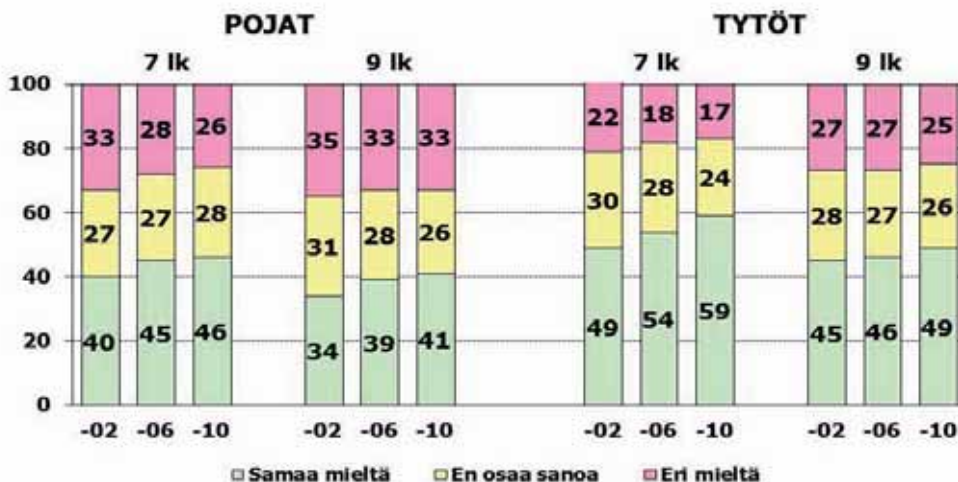
Lukioon aikovat pitivät koulussa olemisesta yleisemmin kuin ammatilliseen koulutukseen aikovat (kuvio 14). Vuonna 2010 lukioon aikovista oppilaista noin puolet ja ammatilliseen koulutukseen aikovista noin neljäsosa piti koulussa olemisesta. Koulussa olemisesta pitäneiden poikien osuus kasvoi vuodesta 2002 vuoteen 2006 erityisesti lukioon aikovilla ja pysyi vuodesta 2006 vuoteen 2010 molemmissa osaryhmissä lähes samalla tasolla. Tyttöillä koulussa olemisesta pitäminen pysyi molemmissa osaryhmissä lähes ennallaan vuodesta 2002 vuoteen 2010.

Kuvio 14. "Pidän koulussa olemisesta" väittämästä samaa mieltä olleiden 9-luokkalaisten poikien ja tyttöjen osuudet koulutusorientaation mukaan 2002-2010 (%)

Menen mielelläni kouluun

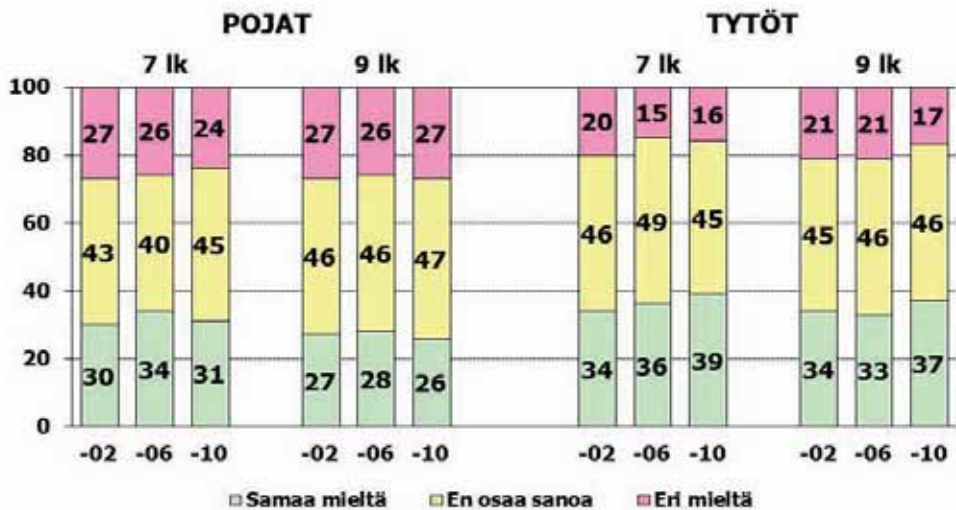
Kouluun mielellään menevien oppilaiden osuus kasvoi vuodesta 2002 vuoteen 2010 (kuvio 15). Muutos oli myönteinen kaikilla vuosiluokilla pojilla ja tytöillä. Oppilaiden arviot kouluun menemisestä olivat myönteisemmät 7. luokalla kuin 9. luokalla. Tytöt suhtautuivat kouluun menemiseen poikia myönteisemmin, vuonna 2010 reilu 40 prosenttia kaikista pojista ja yli puolet kaikista tytöistä meni mielellään kouluun.

Kuvio 15. 7. ja 9. luokan poikien ja tyttöjen vastaukset väittämään "Menen mielelläni kouluun" 2002-2010 (%)

Pidän koulussa tehtävistä asioista

Oppilaiden arvioissa siitä, pitivätkö he koulussa tehtävistä asioista, ei tapahtunut olennaisia muutoksia vuodesta 2002 vuoteen 2010 (kuvio 16). Erot vuosiluokkien välillä olivat pieniä, mutta tytöt pitivät koulussa tehtävistä asioista yleisemmin kuin pojat. Vuonna 2010 kaikista pojista vajaa 30 prosenttia ja kaikista tytöistä vajaa 40 prosenttia piti koulussa tehtävistä asioista. "En osaa sanoa" vastanneiden osuus oli suuri, lähes puolet oppilaista ei osannut arvioida väittämää.

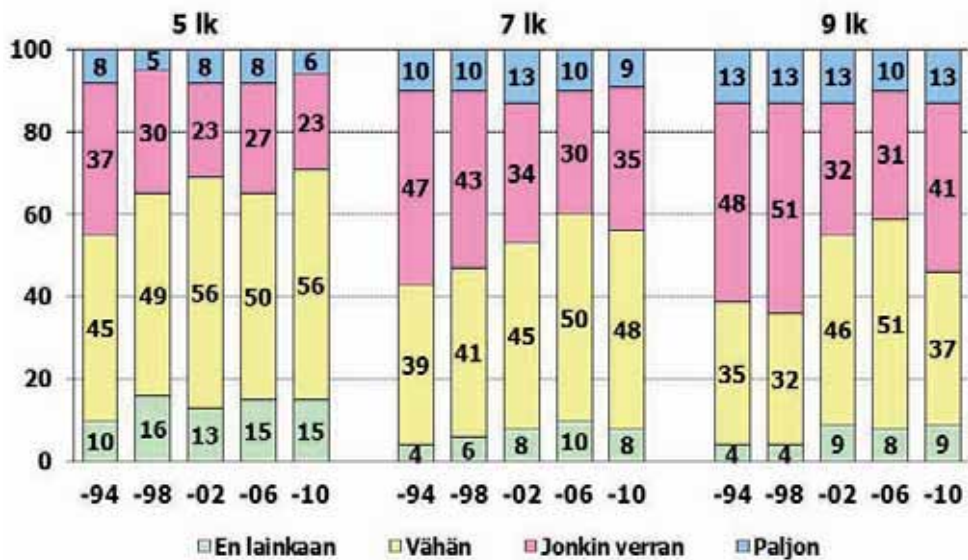

Kuvio 16. 7. ja 9. luokan poikien ja tyttöjen vastaukset väittämään ”Pidän koulussa tehtävistä asioista” 2002-2010 (%)

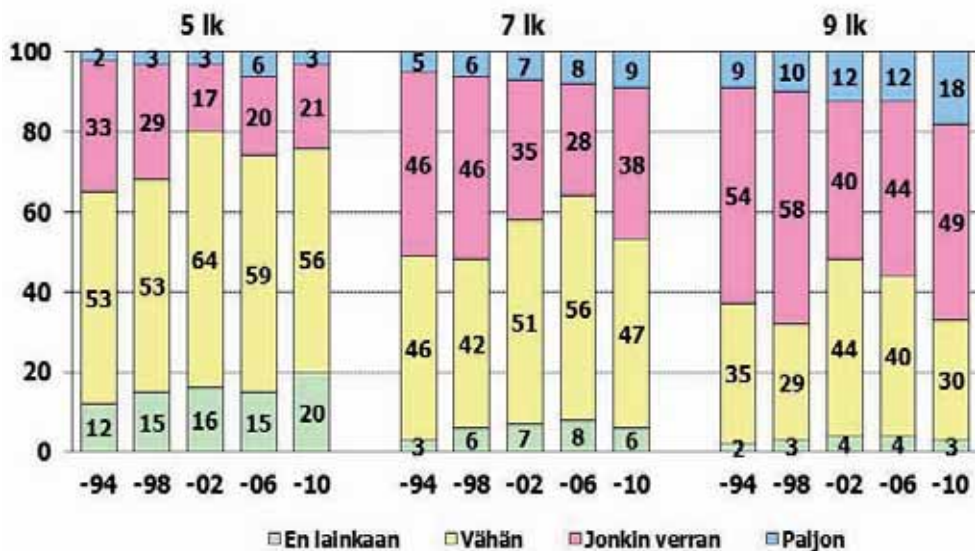
KOULUTYÖN KOETTU KUORMITTAVUUS

Koulutyön kuormittavuutta kartoitettiin kysymyksellä ”Kuinka paljon tunnet rasittavaksi koulutyöstä?” Vastausvaihtoehdot olivat ”En lainkaan”, ”Vähän”, ”Jonkin verran” ja ”Paljon”.

Koulutyön kokemisessa jonkin verran tai paljon rasittavana ei ole nähtävissä selkeää trendimäistä kehitystä vuodesta 1994 vuoteen 2010 (kuviot 17 ja 18). 5. luokan pojat kokivat koulutyön vähemmän kuormittavana vuonna 2010 verrattuna vuoteen 2006, 5. luokan tyttöjen arvioissa ei tapahtunut samalla aikavälillä olennaisia muutoksia. 7. ja 9. luokalla kuormittavuuden kokeminen yleisty. Yläluokkien oppilaat kokivat koulutyön kuormittavana 5-luokkalaisia yleisemmin. Vuonna 2010 koulutyötä piti paljon tai jonkin verran kuormittavana 26 prosenttia 5-luokkalaisista, 45 prosenttia 7-luokkalaisista ja 61 prosenttia 9-luokkalaisista. Poikien ja tyttöjen välillä ei ollut juurikaan eroja koulutyön kuormittavuuden kokemisessa, ainoastaan 9. luokalla tytöt kuormittuivat koulutyöstä poikia yleisemmin.

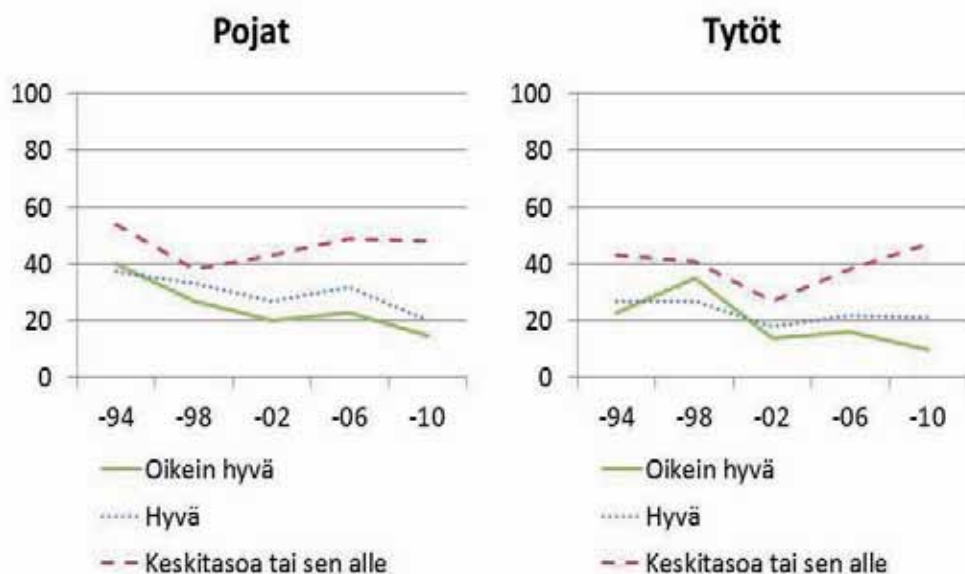
Kuvio 17. Poikien vastaukset kysymykseen "Kuinka paljon tunnet rasittuvasi koulutyöstä?" vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

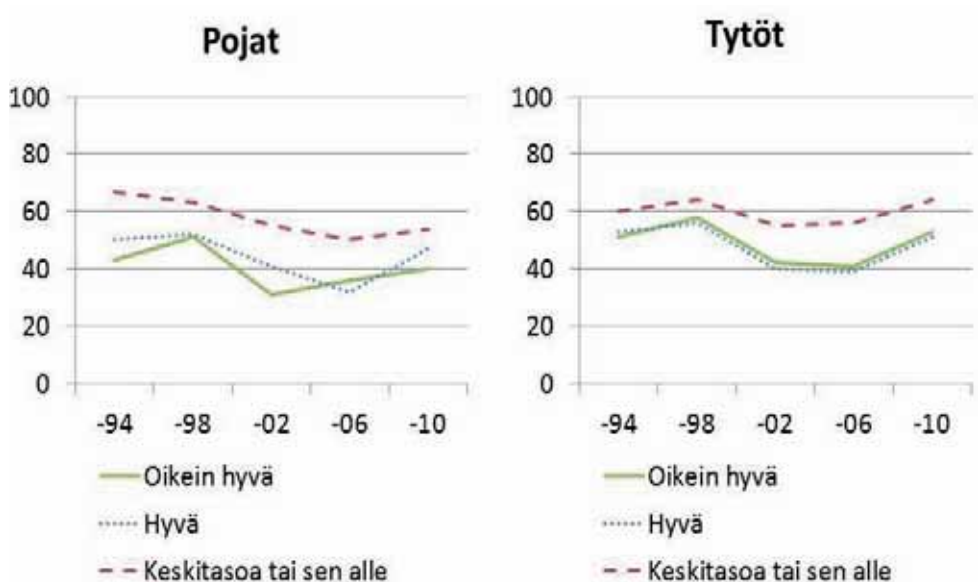
Kuvio 18. Tyttöjen vastaukset kysymykseen "Kuinka paljon tunnet rasittuvasi koulutyöstä?" vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

Koulutyön koettu kuormittavuus koulumenestyksen mukaan 1994-2010

Heikommin koulussa menestyneet kokivat yleisemmin koulutyön paljon tai jonkin verran kuormittavana kuin koulussa oikein hyvin menestyneet (kuviot 19 ja 20). Vuonna 2010 noin puolet 5. luokalla koulussa heikommin ja reilu 10 prosenttia oikein hyvin menestyneistä koki koulutyön paljon tai jonkin verran kuormittavana. 7. ja 9. luokan pojista koulutyön koki kuormittavana reilu puolet heikommin menestyneistä ja 40 prosenttia oikein hyvin menestyneistä, tytöillä vastaavat osuudet olivat kaksi kolmesta heikommin menestyneistä ja reilu puolet oikein hyvin menestyneistä oppilaista. Vuodesta 1994 vuoteen 2010 koulutyöstä kuormittumisessa ei ole nähtävissä selkeää trendimäistä kehitystä.

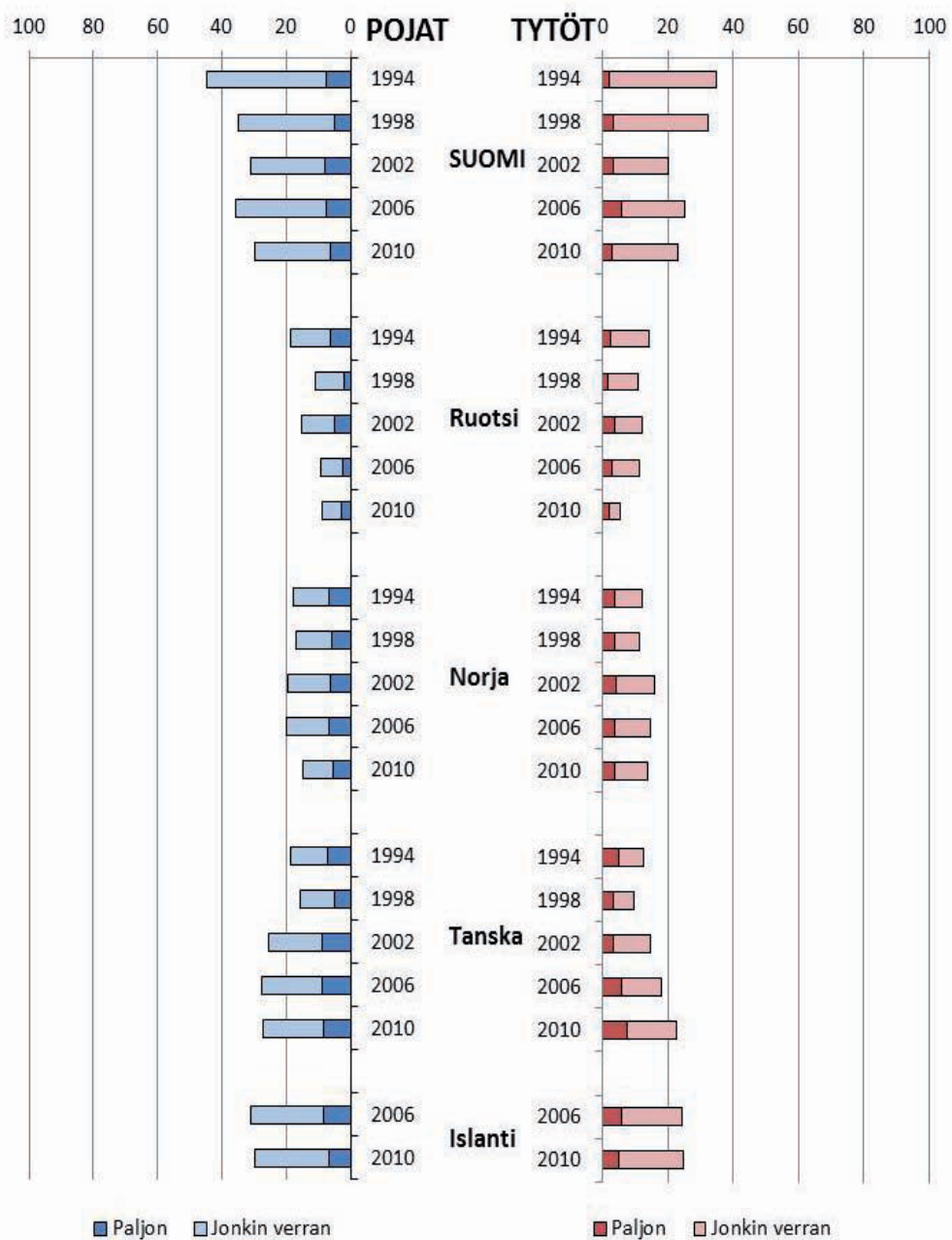
Kuvio 19. 5. luokan pojat ja tytöt, jotka kuormittuivat koulutyöstä jonkin verran tai paljon koulumenestyksen mukaan 1994-2010 (%)

Kuvio 20. 7. ja 9. luokan pojat ja tytöt, jotka kuormittuivat koulutyöstä jonkin verran tai paljon koulumenestyksen mukaan 1994-2010 (%)

Koulutyön koettu kuormittavuus: muutokset Pohjoismaissa vuosina 1994-2010

11-vuotiaat oppilaat kokivat koulutyön paljon ja jonkin verran kuormittavana pääsääntöisesti yhä harvemmin Suomessa ja Ruotsissa vuodesta 1994 vuoteen 2010 (kuvio 21). Norjassa ja Islannissa muutokset vuosien välillä olivat pieniä. Tanskassa kuormittuneisuuden kokeminen puolestaan yleistyi vuodesta 1994 vuoteen 2010. Vuonna 2010 Suomessa, Islannissa ja Tanskassa pojista vajaa kolmannes ja tytöistä noin neljännes arvioi koulutyön paljon ja jonkin verran, vastaavat osuudet olivat Norjassa 14 prosenttia sekä pojista että tytöistä ja Ruotsissa 9 prosenttia pojista ja 5 prosenttia tytöistä.

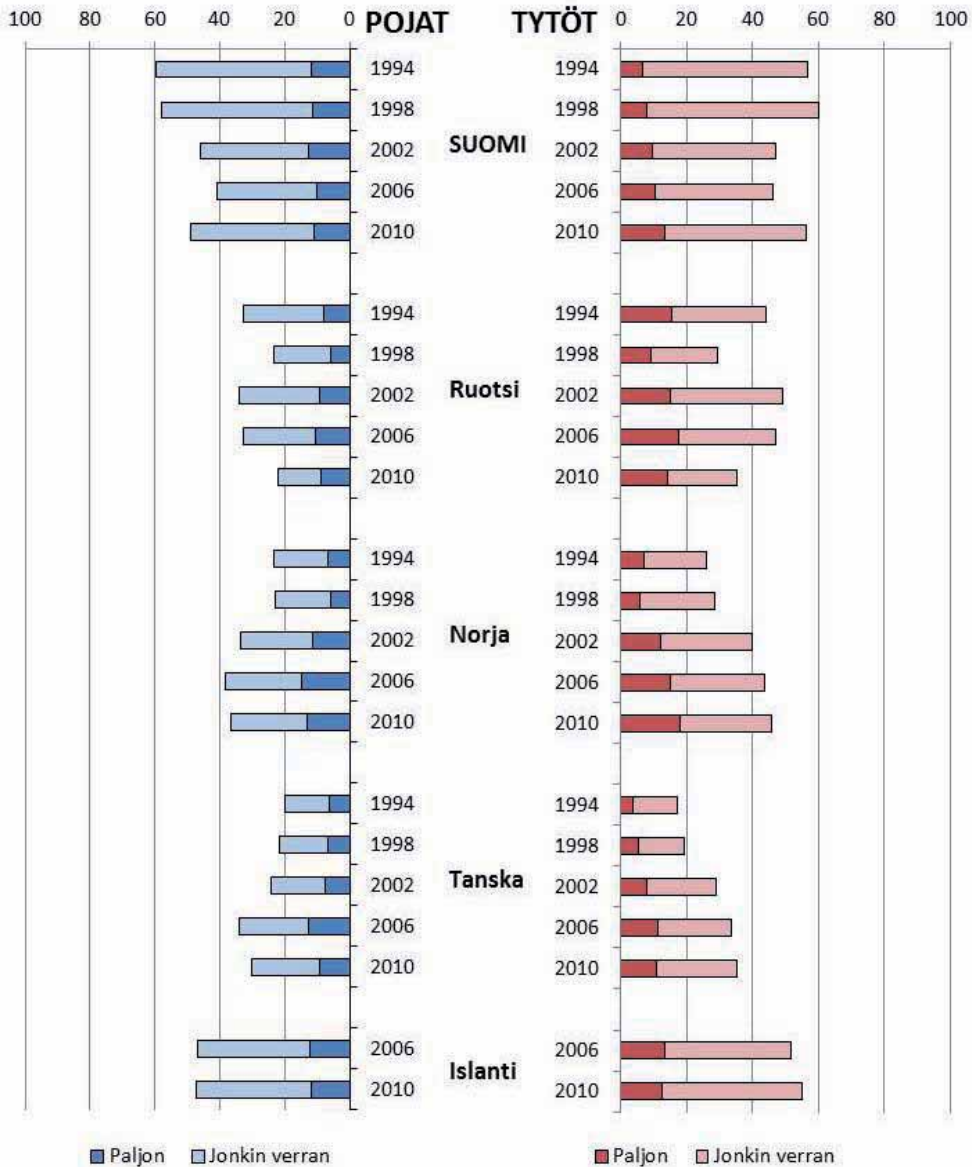

Kuvio 21. Koulutyöstä paljon tai jonkin verran kuormittuneet 11-vuotiaat pojat ja tytöt Pohjoismaissa 1994-2010 (%)

13- ja 15-vuotiailla koulutyön kuormittuneisuuden kokeminen pääosin yleistyi Norjassa, Tanskassa ja Islannissa (kuvio 22). Suomessa kuormittuneisuuden kokemisen trendi oli laskeva vuodesta 1994 vuoteen 2006, mutta vuodesta 2006 vuoteen 2010 koulutyös-

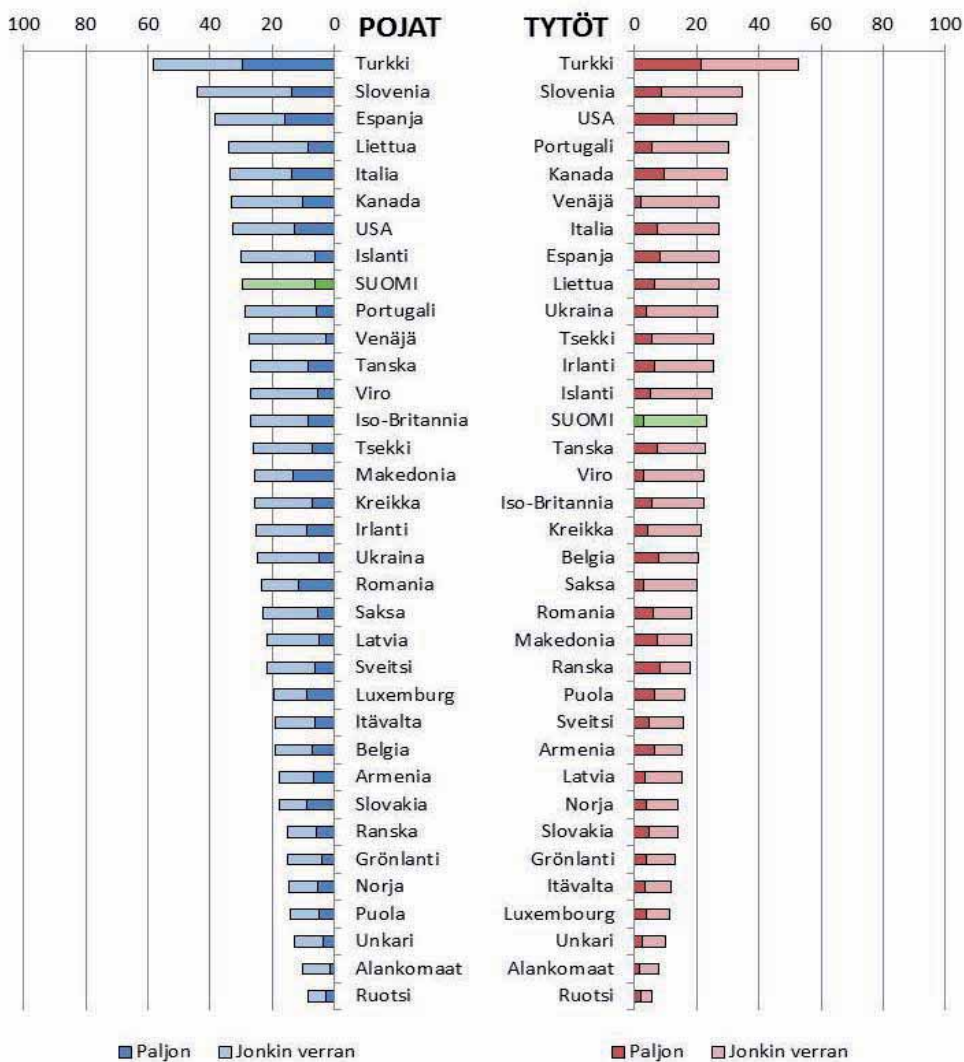
tä kuormituttiin jälleen yleisemmin. Ruotsissa vuodesta 2002 vuoteen 2010 muutos oli pääosin laskeva. Vuonna 2010 Suomessa ja Islannissa lähes puolet pojista ja yli puolet tytöistä raportoi kokevansa koulutyön jonkin verran ja paljon kuormittavana. Norjassa vastaavat osuudet olivat reilu kolmannes pojista ja vajaa puolet tytöistä, Tanskassa noin kolmannes pojista ja tytöistä sekä Ruotsissa vajaa neljännes pojista ja reilu kolmannes tytöistä.

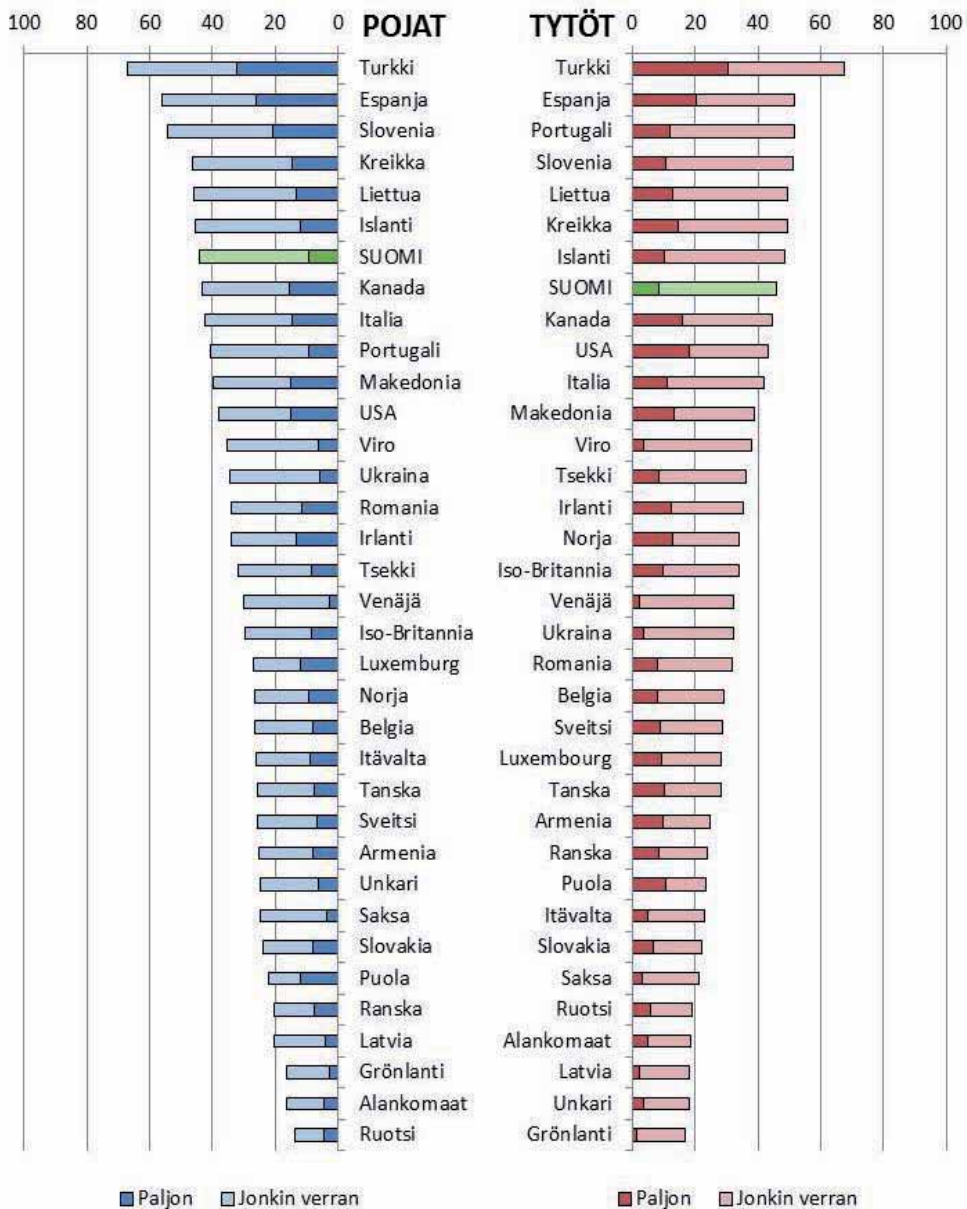
Kuvio 22. Koulutyöstä paljon tai jonkin verran kuormittuneet 13 ja 15-vuotiaat pojat ja tytöt Pohjoismaissa 1994-2010 (%)

Koulutyön koettu kuormittavuus: Suomi kansainvälisessä vertailussa 2010

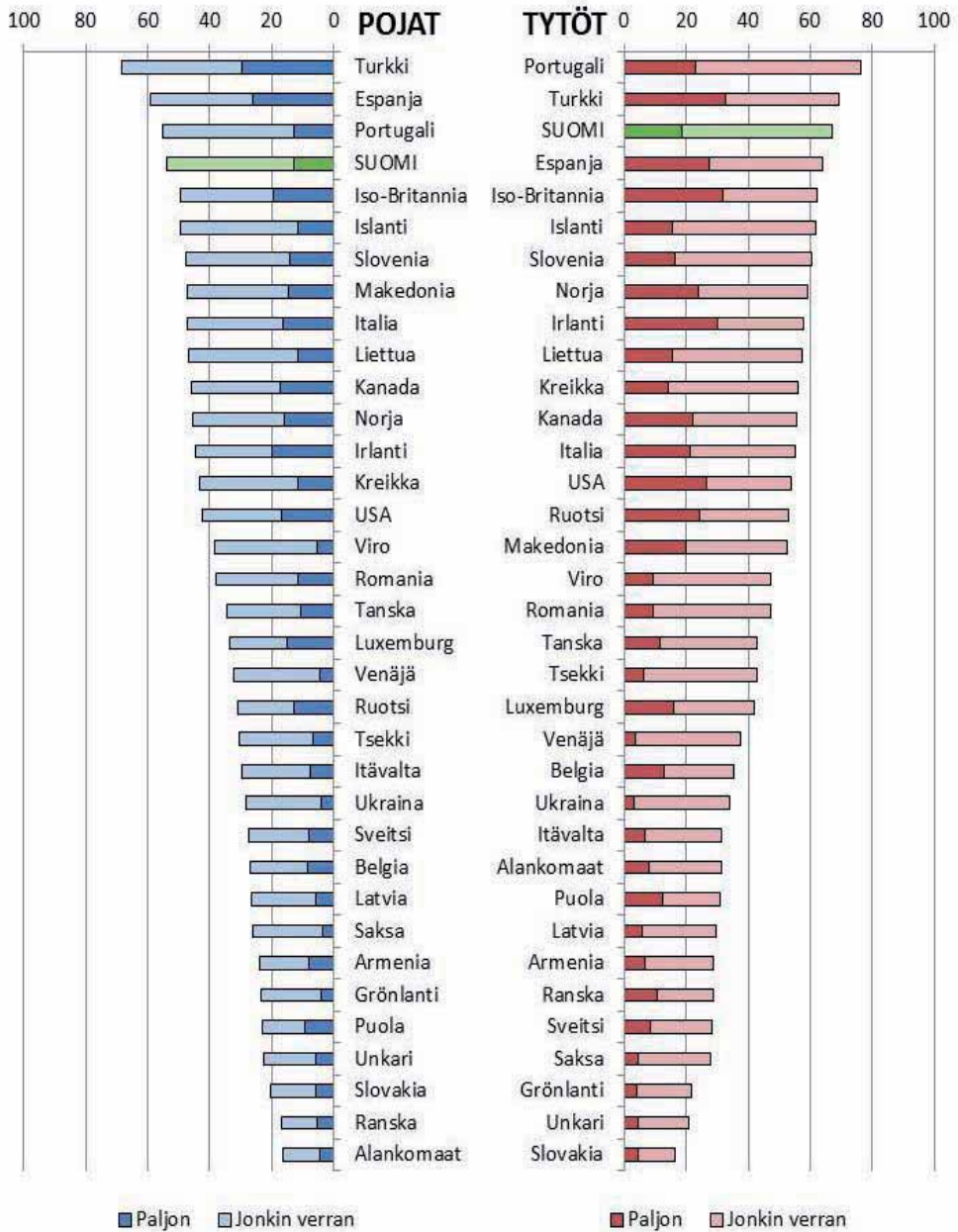
Suomalaiset oppilaat kuuluvat koulutyön kuormittavuuden kokemisessa kaikissa ikäryhmissä ylimpään kolmannekseen vuonna 2010 (kuviot 23, 24, 25). Koulutyö koettiin paljon ja jonkin verran kuormittavana yleisimmin Turkissa, Espanjassa, Sloveniassa, Portugalissa, Kreikassa, Suomessa ja Islannissa. Harvimmoin koulutyö koettiin kuormittavaksi Ruotsissa, Alankomaissa, Grönlannissa, Latviassa, Ranskassa, Puolassa, Slovakiassa ja Unkarissa. Pohjoismaista Islannissa koulutyön kuormittavuutta arvioitiin Suomen kaltaisesti, kun taas muissa Pohjoismaissa koulutyö koettiin kuormittavana harvemmin.

Kuvio 23. Koulutyöstä paljon tai jonkin verran kuormittuneet 11-vuotiaat pojat ja tytöt vuonna 2010 (%)

Kuvio 24. Koulutyöstä paljon tai jonkin verran kuormittuneet 13-vuotiaat pojat ja tytöt vuonna 2010 (%)

Kuvio 25. Koulutyöstä paljon tai jonkin verran kuormittuneet 15-vuotiaat pojat ja tytöt vuonna 2010 (%)

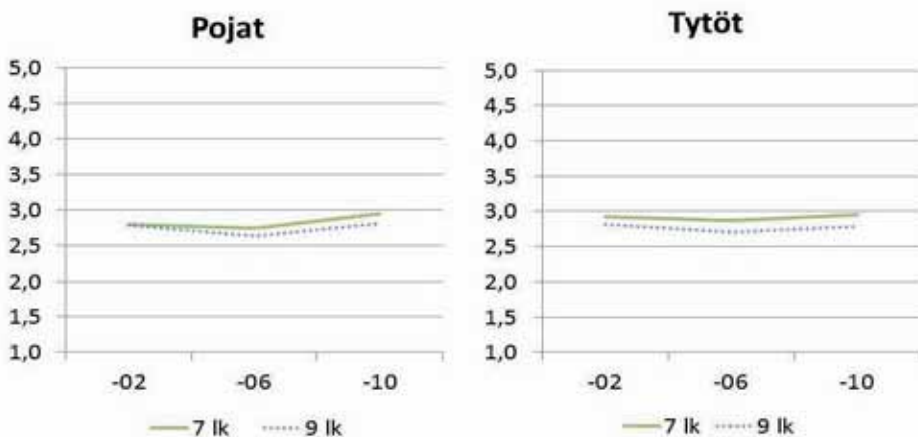
Koulutyöstä kuormittuminen

Tuloksia tarkastellaan aluksi koulutyöstä kuormittumista kuvaavan summamuuttujan avulla kokonaiskuvan saamiseksi. Sen jälkeen tuloksia esitetään yksittäisten väittämien pohjalta. Koulutyöstä kuormittumista mittaavat väittämät kysyttiin vain 7. ja 9. luokalla.

Koulutyöstä kuormittumista kuvaava summamuuttuja muodostettiin seuraavista väittämistä:

- Minulla on liikaa koulutyötä (02-10)
- Koulutyö on minusta vaikeaa (02-10)
- Koulutyö on minusta väsyttävää (02-10)

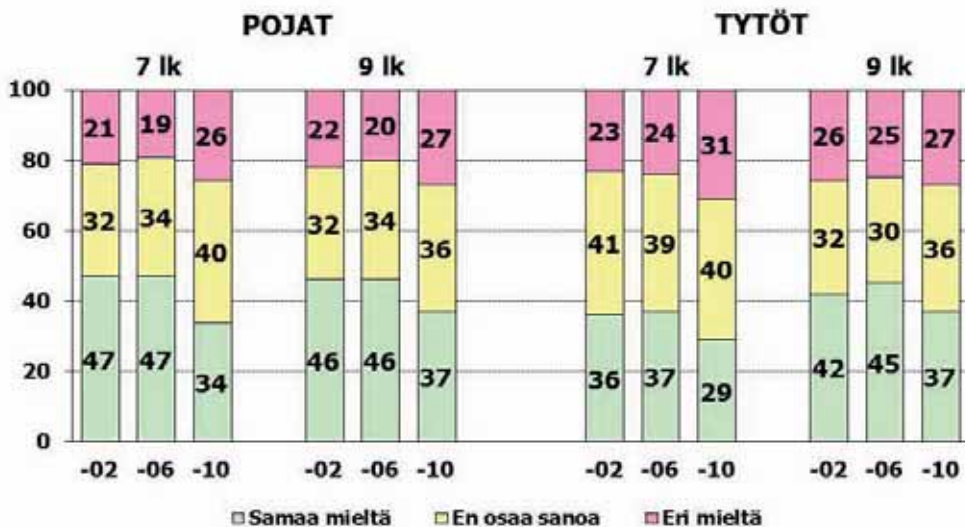
Koulutyöstä kuormittumisessa 7. ja 9. luokalla ei tapahtunut olennaisia muutoksia sitä kuvaavan summamuuttujan mukaan vuodesta 2002 vuoteen 2010 (kuvio 26). Erot vuosiluokkien sekä poikien ja tyttöjen välillä olivat pieniä.

Kuvio 26. Koulutyöstä kuormittuminen vuosiluokan mukaan pojilla ja tytöillä 2002-2010 (suurempi arvo kuvaa myönteistä suhtautumista)

Minulla on liikaa koulutyötä

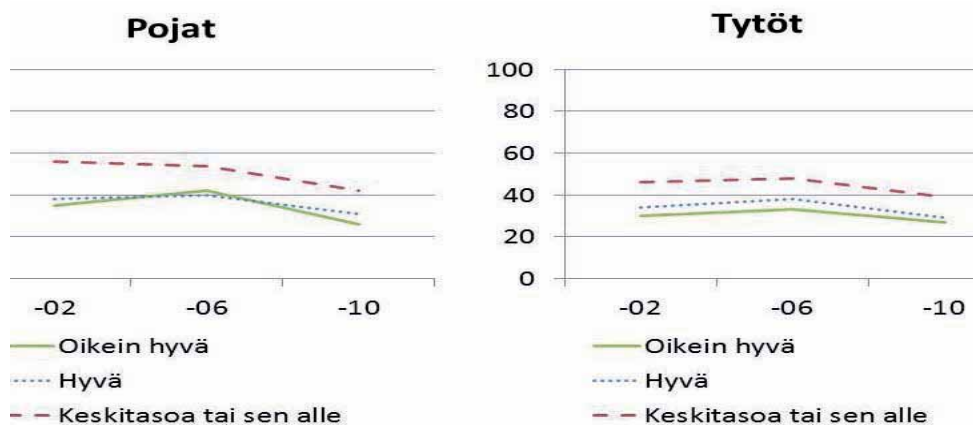
Vuodesta 2002 vuoteen 2010 pienempi osuus oppilaista oli sitä mieltä, että heillä on liikaa koulutyötä (kuvio 27). Vuonna 2010 kaikista oppilaista joka kolmas ja vuonna 2002 noin joka toinen oppilas koki koulutyön määrän liian suureksi. Pojat arvioivat koulutyön määrää samankaltaisesti 7. ja 9. luokalla, kun taas tytöt kokivat koulutyön määrän yleisemmin liian suurena 9. luokalla 7. luokkaan verrattuna.

Kuvio 27. Oppilaiden vastaukset väittämään ”Minulla on liikaa koulutyötä” vuosiluokan mukaan pojilla ja tytöillä 2002-2010(%)

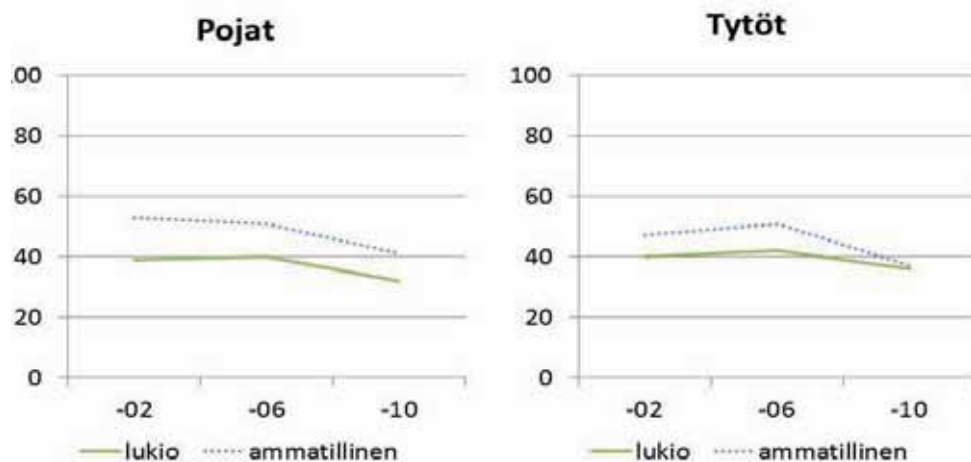
Minulla on liikaa koulutyötä koulumenestyksen ja koulutusorientaation mukaan 2002-2010

Heikommin koulussa menestyneet oppilaat olivat yleisemmin sitä mieltä, että heillä oli liikaa koulutyötä (kuvio 28). Vuonna 2010 noin 40 prosenttia heikommin menestyneistä ja noin kolmannes paremmin menestyneistä 7- ja 9-luokkalaisista koki koulutyön määrän liian suureksi. Pojat ja tytöt arvioivat koulutyön määrää samansuuntaisesti. Vuodesta 2002 vuoteen 2006 koulutyön määrän arvioinnissa ei tapahtunut olennaisia muutoksia, vuodesta 2006 vuoteen 2010 koulutyön määrä liian suureksi arvioineiden oppilaiden osuus pieneni kaikissa osaryhmissä.

Kuvio 28. "Minulla on liikaa koulutyötä" väittämästä samaa mieltä olleiden 7- ja 9-luokkalaisten poikien ja tyttöjen osuudet koulumenestyksen mukaan 2002-2010 (%)

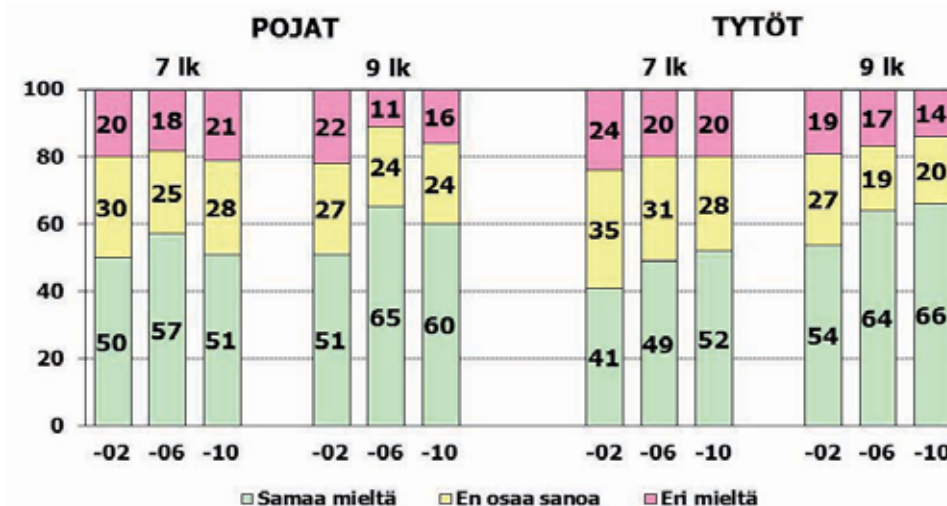
Ammatilliseen koulutukseen aikovat 9. luokan oppilaat kokivat lukioon aikovia oppilaita yleisemmin, että heillä on liikaa koulutyötä (kuviot 28 ja 29). Vuonna 2010 koulutyön määrän koki liian suureksi noin 40 prosenttia ammatilliseen koulutukseen ja noin 30 prosenttia lukioon aikovista oppilaista. Tyttöillä koulutusorientaation yhteyttä koulutyön määrän kokemiseen ei ollut havaittavissa enää vuonna 2010. Vuodesta 2002 vuoteen 2006 väittämän "Minulla on liikaa koulutyötä" arvioissa ei tapahtunut juurikaan muutoksia, kun taas vuodesta 2006 vuoteen 2010 pienempi osuus oppilaista koki koulutyön määrän liian suureksi kaikissa osaryhmissä.

Kuvio 29. "Minulla on liikaa koulutyötä" väittämästä samaa mieltä olleiden 9-luokkalaisten poikien ja tyttöjen osuudet koulutusorientaation mukaan 2002-2010 (%)

Koulutyö on minusta väsyttävää

Pojat kokivat koulutyön väsyttävänä yhä yleisemmin vuodesta 2002 vuoteen 2006, kun taas vuodesta 2006 vuoteen 2010 koulutyö oli väsyttävää yhä harvempien poikien mielestä (kuvio 30). Tytöt kokivat koulutyön väsyttävänä yhä yleisemmin vuodesta 2002 vuoteen 2010. Vuonna 2010 koulutyön arvioi väsyttävänä joka toinen 7-luokkalaisista ja kaksi kolmesta 9-luokkalaisesta. Erot poikien ja tyttöjen arvioiden välillä olivat pieniä.

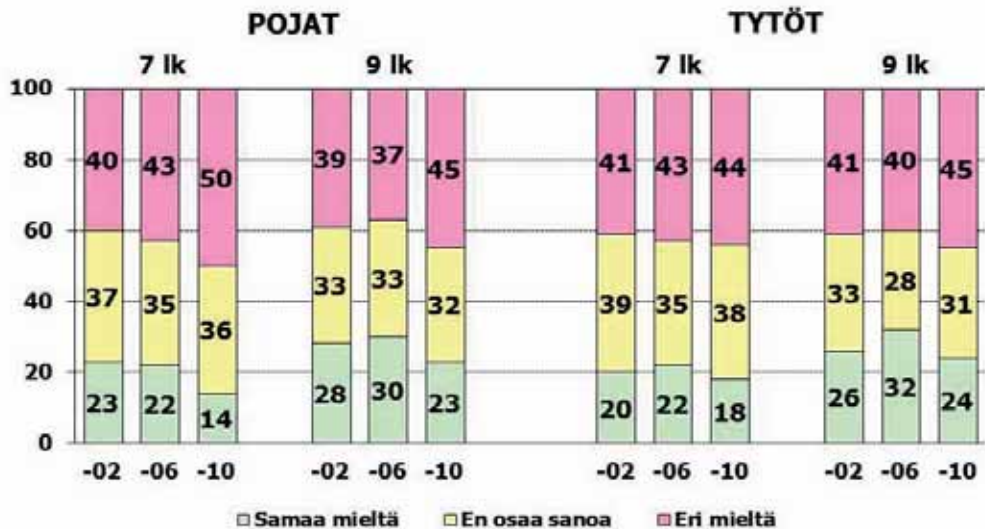

Kuvio 30. Oppilaiden vastaukset väittämään "Koulutyö on minusta väsyttävää" vuosiluokan mukaan pojilla ja tytöillä 2002-2010(%)

Koulutyö on minusta vaikeaa

Vuodesta 2002 vuoteen 2006 oppilaiden arviot koulutyön vaikeudesta pysyivät pääsääntöisesti lähes samalla tasolla, ainoastaan 9. luokan tytöistä yhä suurempi osuus piti koulutyötä vaikeana (kuvio 31). Vuodesta 2006 vuoteen 2010 puolestaan pienempi osuus kaikkien osaryhmien oppilaista arvioi, että koulutyö on heistä vaikeaa. 7. luokalla koulutyön koki vaikeana joka viides oppilas ja 9. luokalla joka neljäs oppilas. Pojat ja tytöt arvioivat koulutyön vaikeutta samansuuntaisesti.

Kuvio 31. Oppilaiden vastaukset väittämään "Koulutyö on minusta vaikeaa" vuosiluokan mukaan pojilla ja tytöillä 2002-2010 (%)

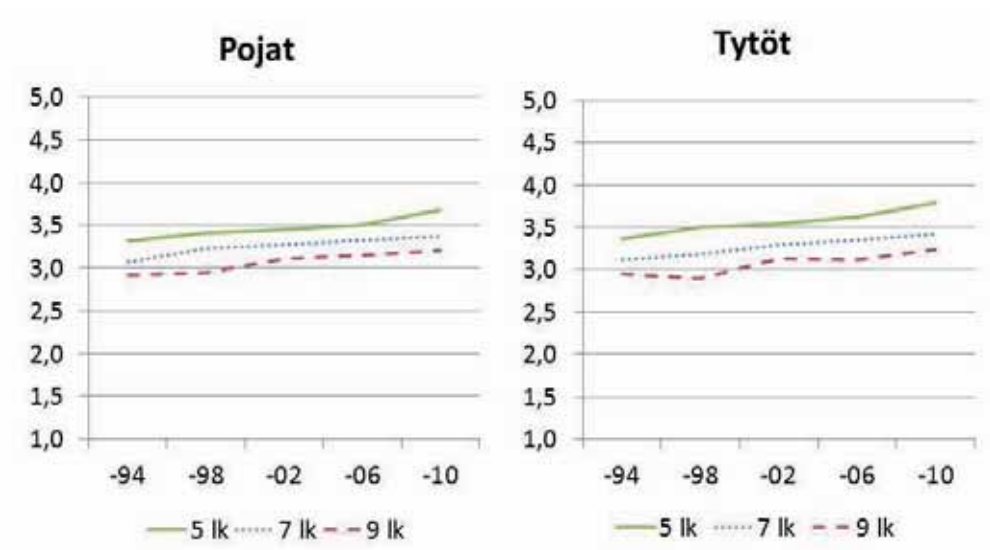
OPETTAJA-OPPILAS SUHDE

Opettaja-oppilas suhdetta tarkastellaan aluksi sitä kuvaavan summamuuttujan avulla kokonaiskuvan saamiseksi. Sen jälkeen tuloksia esitetään yksittäisten väittämien pohjalta.

Opettajan ja oppilaan välistä suhdetta kuvaava summamuuttuja muodostettiin seuraavista väittämistä:

- Opettajani ovat kiinnostuneita siitä mitä minulle kuuluu
- Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni oppitunneilla
- Saan ylimääräistä apua, kun tarvitsen sitä

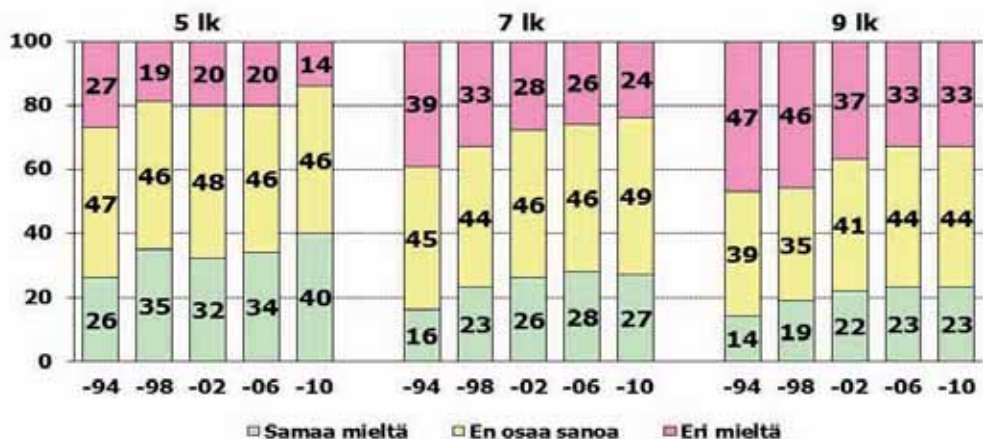
Opettajan ja oppilaan välinen suhde muuttui myönteisemmäksi sitä kuvaavan summamuuttujan keskiarvon mukaan tarkasteltuna vuodesta 1994 vuoteen 2010 (kuvio 32). Oppilaiden arviot oppilaiden ja opettajien välisistä suhteista olivat myönteisemmät alemmilla vuosiluokilla, poikien ja tyttöjen arviot olivat samankaltaiset.

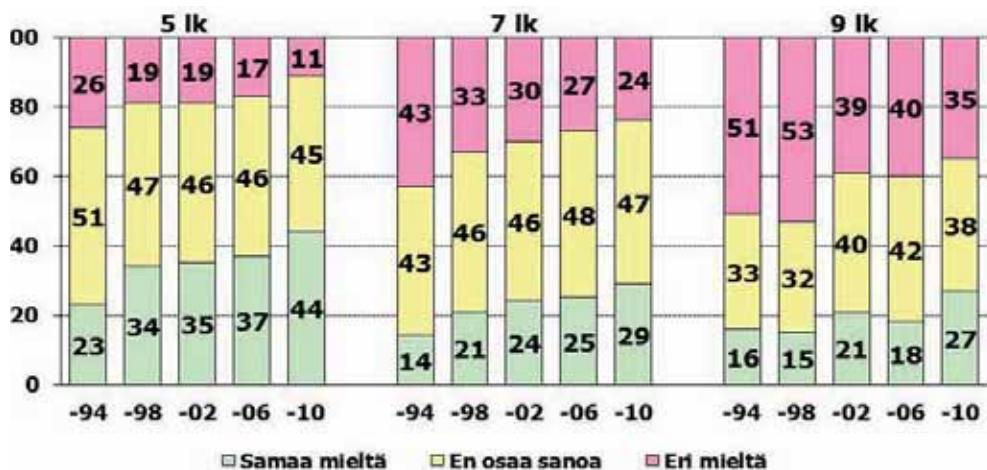
Kuvio 32. Opettajan ja oppilaan välinen suhde vuosiluokan mukaan pojilla ja tytöillä 1994-2010 (suurempi arvo kuvaa myönteistä suhtautumista)

Opettajani ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu

Opettajien kiinnostus oppilaiden kuulumisista pääsääntöisesti yleistyi vuodesta 1994 vuoteen 2006, mutta silti väittämästä samaa mieltä olleiden osuudet olivat vielä keväällä 2006 varsin pienet (kuviot 33 ja 34). Vuodesta 2006 vuoteen 2010 samaa mieltä väittämästä olleiden poikien osuus kasvoi 5. luokalla ja pysyi ennallaan 7. ja 9. luokalla. Tytöistä vuosien 1994 ja 2010 välillä yhä useammat olivat sitä mieltä, että heidän opettajansa olivat kiinnostuneita siitä, mitä heille kuuluu. Vuonna 2010 lähes kolmannes kaikista oppilaista oli samaa mieltä väittämästä "Opettajat ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu". "En osaa sanoa" vastanneiden osuus oli suuri, lähes puolet vastanneista. Yläluokkia tarkastellessa väittämästä samaa mieltä olleiden oppilaiden osuus pieneni alempiin luokkiin verrattuna, samalla kun eri mieltä olleiden oppilaiden osuus kasvoi.

Kuvio 33. Poikien vastaukset väittämään "Opettajani ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu" vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

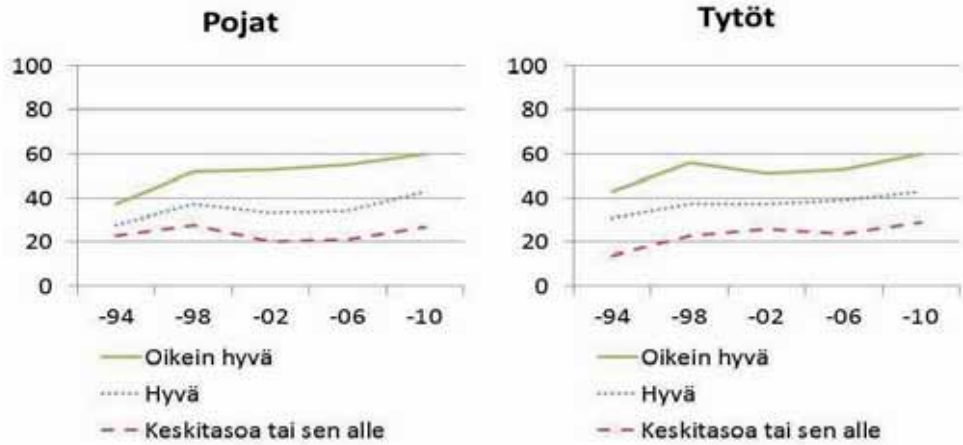

Kuvio 34. Tyttöjen vastaukset väittämään "Opettajani ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu" vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

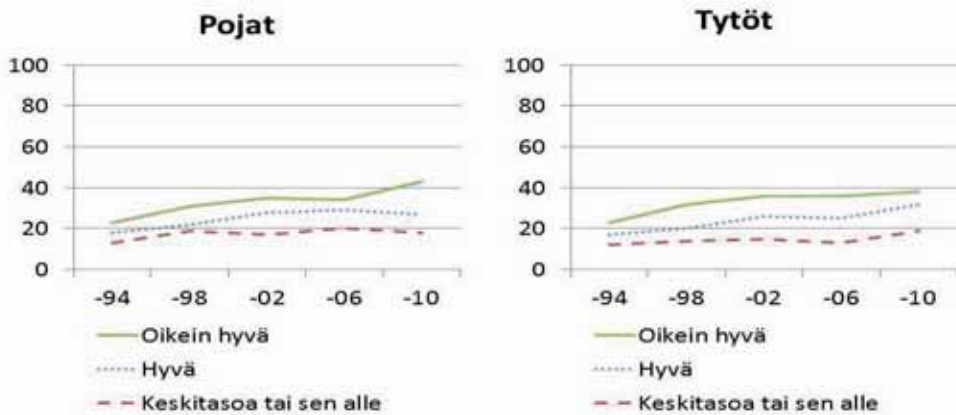
Opettajani ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu koulumenestyksen mukaan 1994-2010

Oppilaat, jotka kokivat koulumenestyksensä oikein hyväksi tai hyväksi olivat yleisemmin sitä mieltä, että heidän opettajansa olivat kiinnostuneita heidän kuulumisistaan (kuviot 35 ja 36). Erot eri tavoin koulussa menestyvien kesken olivat suuremmat 5. luokalla kuin 7. ja 9. luokan yhdistetyssä aineistossa. Vuonna 2010 60 prosenttia 5-luokkalaista oikein hyvin menestyvistä oppilaista koki opettajiensa olleen kiinnostuneita kuulumisistaan, vastaava osuus heikommin menestyneistä oli neljäsosa. 7. ja 9. luokalla noin 40 prosent-

tia oikein hyvin menestyneistä ja noin 20 prosenttia heikommin menestyneistä oppilaista oli sitä mieltä, että heidän opettajansa olivat kiinnostuneita heidän kuulumisistaan.

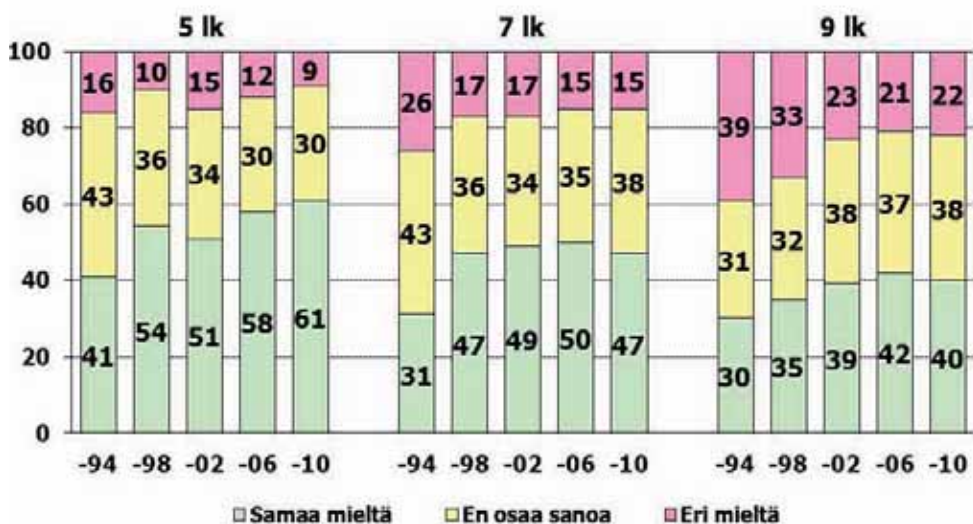
Kuvio 35. "Opettajani ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu" väittämästä samaa mieltä olleiden 5. luokan poikien ja tyttöjen osuudet koetun koulumenestyksen mukaan 1994-2010 (%)

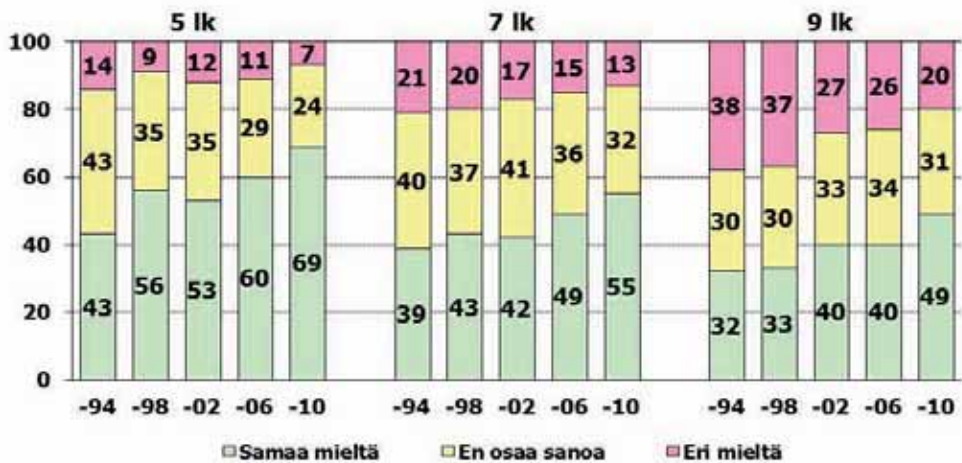
Kuvio 36. "Opettajani ovat kiinnostuneita siitä, mitä minulle kuuluu" väittämästä samaa mieltä olleiden 7. ja 9. luokan poikien ja tyttöjen osuudet koetun koulumenestyksen mukaan 1994-2010 (%)

Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni oppitunneilla

Oppilaat tunsivat saaneensa opettajiltaan rohkaisua mielipiteensä ilmaisuun yhä yleisemmin vuodesta 1994 vuoteen 2006 (kuviot 37 ja 38). Vuodesta 2006 vuoteen 2010 poikien arviot pysyivät ennallaan, sen sijaan tytöt tunsivat saaneensa opettajiltaan rohkaisua kaikilla vuosiluokilla yhä yleisemmin. Vuonna 2010 väittämästä ”Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni oppitunneilla” samaa mieltä oli yli puolet kaikista oppilaista, kun vuonna 1994 vastaava osuus oli vain noin kolmasosa. Yläluokkien oppilaat kokivat saaneensa harvemmin rohkaisua opettajiltaan mielipiteidensä ilmaisuun. Vuonna 2010 viidesluokkalaisista 65 prosenttia koki saaneensa opettajalta rohkaisua mielipiteensä ilmaisuun, kun vastaava osuus 7-luokkalaisista oli noin 50 prosenttia ja 9-luokkalaisista 45 prosenttia. Tytöt kokivat saaneensa rohkaisua opettajiltaan kaikilla vuosiluokilla poikia yleisemmin.

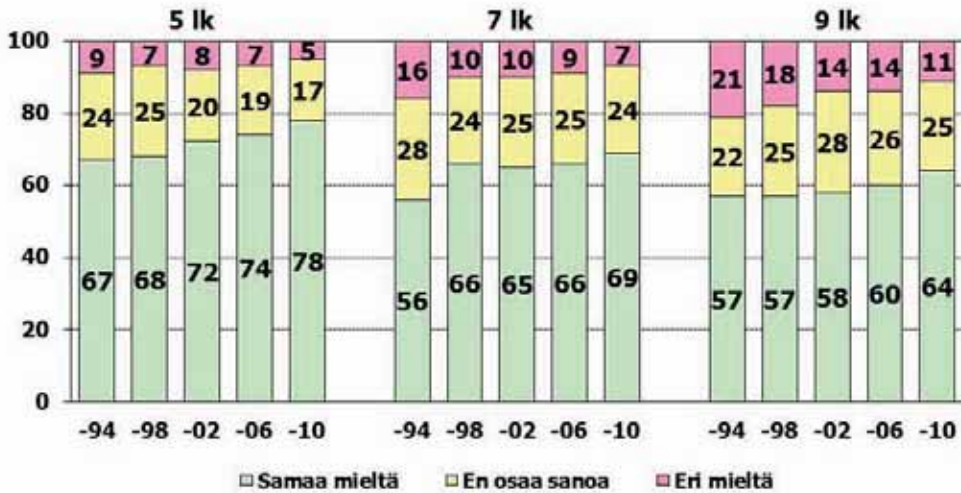
Kuvio 37. Poikien vastaukset väittämään ”Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni oppitunnilla” vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

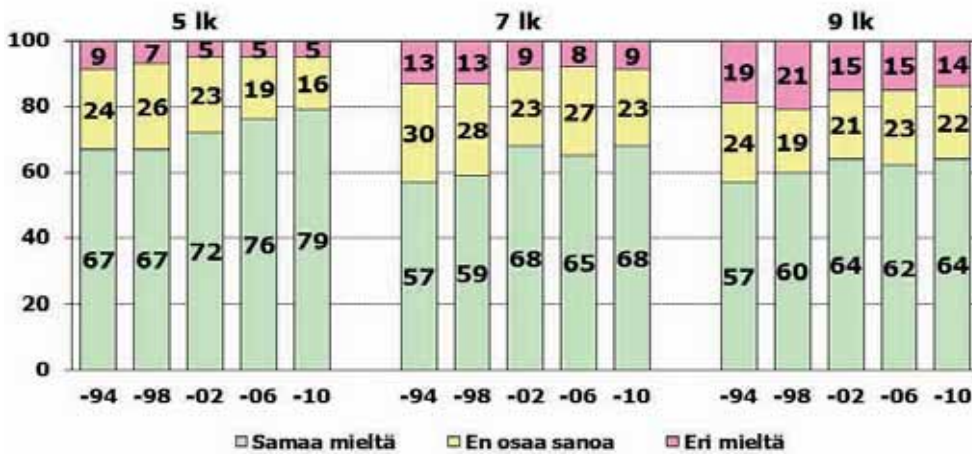
Kuvio 38. Tyttöjen vastaukset väittämään "Opettajat rohkaisevat minua ilmaisemaan oman mielipiteeni oppitunnilla" vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

Saan ylimääräistä apua, kun tarvitsen sitä

Oppilaat kokivat saaneensa tarvittaessa ylimääräistä apua opettajiltaan pääsääntöisesti yhä yleisemmin vuodesta 1994 vuoteen 2010 (kuviot 39 ja 40). Poikkeuksena trendiin 2000-luvulla 7. ja 9. luokan tyttöjen arviot ylimääräisen avun saannista pysyivät lähes samalla tasolla. Vuonna 2010 kaikista oppilaista 71 prosenttia koki saaneensa ylimääräistä apua tarvittaessa, kun vastaava osuus vuonna 1994 oli 61 prosenttia. Yläluokkien oppilaat eivät mielestään saaneet apua opettajaltaan yhtä yleisesti kuin 5. luokan oppilaat. Vuonna 2010 kolme neljästä viidesluokkalaisesta ja alle kaksi kolmesta 9-luokkalaisesta koki saaneensa tarvittaessa apua. Poikien ja tyttöjen väliset erot olivat tässä väittämässä pieniä.

Kuvio 39. Poikien vastaukset väittämään "Saan ylimääräistä apua, kun tarvitsen sitä" vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

Kuvio 40. Tyttöjen vastaukset väittämään "Saan ylimääräistä apua, kun tarvitsen sitä" vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

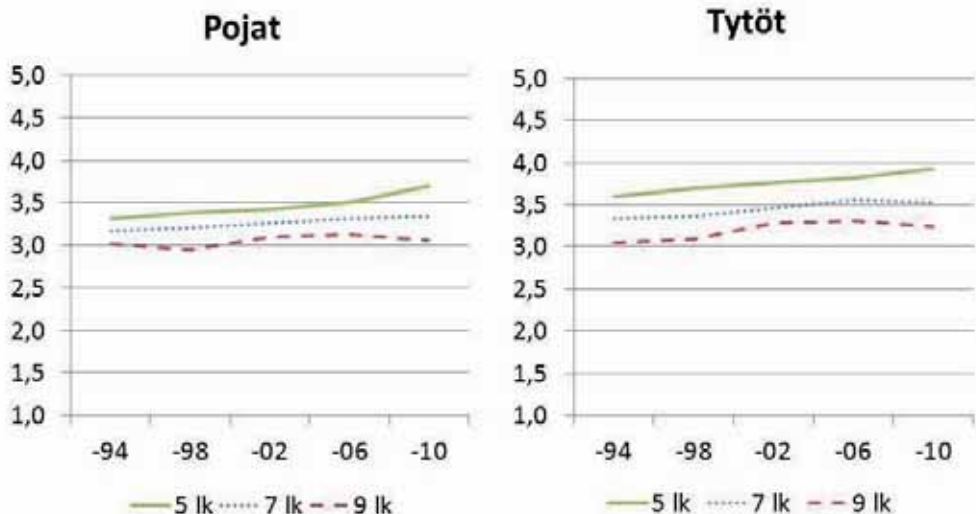
OIKEUDENMUKAISUUDEN KOKEMINEN

Tuloksia tarkastellaan aluksi oikeudenmukaisuuden kokemuksia kuvaavan summamuuttujan avulla kokonaiskuvan saamiseksi. Sen jälkeen tuloksia esitetään yksittäisten väittämien pohjalta.

Oikeudenmukaisuuden kokemuksia kuvaava summamuuttuja muodostettiin seuraavista väittämistä:

- Koulumme säännöt ovat oikeudenmukaiset
- Oppilaita kohdellaan koulussamme liian ankarasti
- Opettajat kohtelevat meitä oppilaita oikeudenmukaisesti

Oikeudenmukaisuuden kokeminen yleisty hieman 5. luokalla ja 7. luokan tytöillä, mutta pysyi muissa osaryhmissä lähes ennallaan vuodesta 1994 vuoteen 2010 (kuvio 41). Alemmilla vuosiluokilla oikeudenmukaisuutta koettiin yleisemmin. Poikien ja tyttöjen erot oikeudenmukaisuuden kokemisessa olivat pieniä.

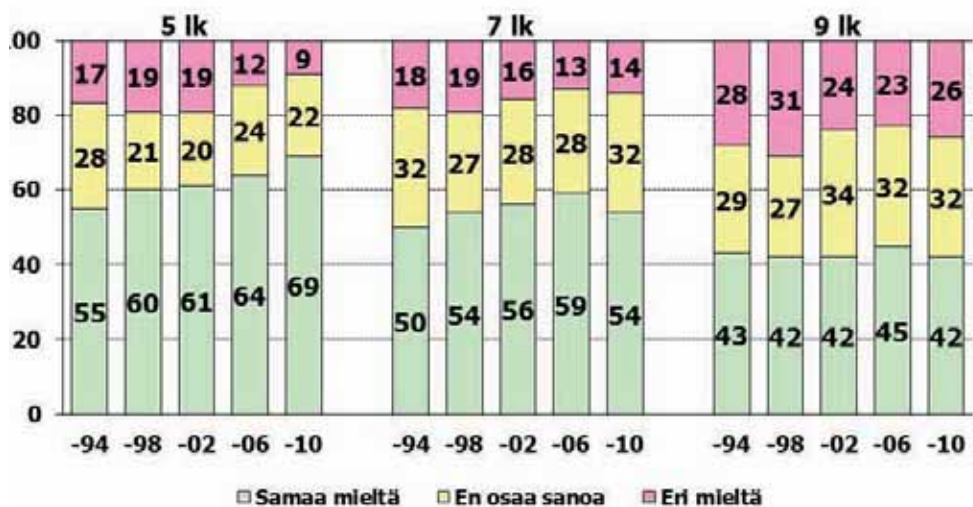

Kuvio 41. Oikeudenmukaisuuden kokeminen vuosiluokan mukaan pojilla ja tytöillä 1994-2010 (suurempi arvo kuvaa myönteistä suhtautumista)

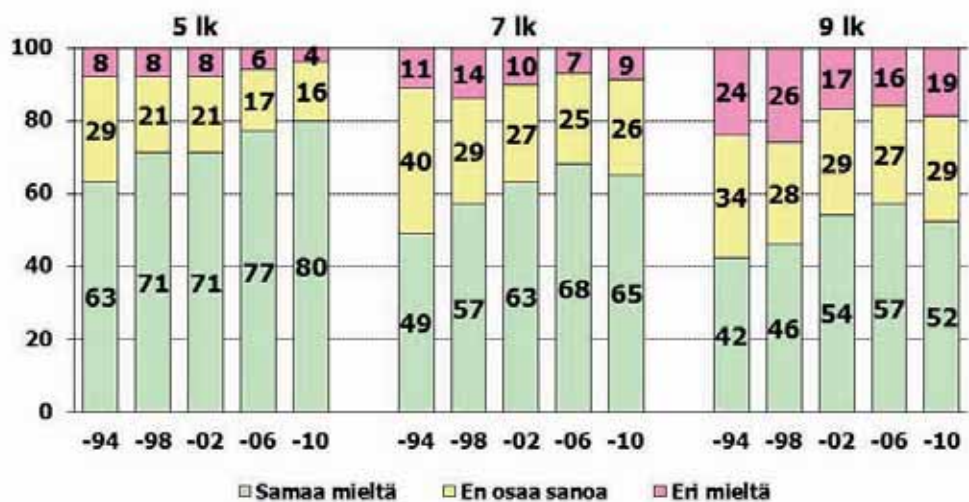
Koulumme säännöt ovat oikeudenmukaiset

Koulunsa sääntöjä piti oikeudenmukaisina yhä useampi 5-luokkalainen vuodesta 1994 vuoteen 2010 (kuviot 42 ja 43). 7. luokalla ja 9. luokan tytöillä kehitys oli myönteinen vuodesta 1994 vuoteen 2006, mutta vuonna 2010 palattiin vuoden 2006 tasolle. 9. luokan poikien arvioissa ei tapahtunut olennaisia muutoksia vuodesta 1994 vuoteen 2010. Vuonna 2010 kaikista oppilaista 61 prosenttia piti koulunsa sääntöjä oikeudenmukaisina, kun vastaava osuus vuonna 1994 oli 52 prosenttia. Yläluokilla koulunsa sääntöjä oikeudenmukaisina pitävien osuus oli pienempi kuin 5. luokalla. Vuonna 2010 kaikista 5-luokkalaisista sääntöjä piti oikeudenmukaisina kolme neljästä, 7-luokkalaisista kaksi kolmesta ja 9-luokkalaisista joka toinen. Tytöt arvioivat koulunsa säännöt oikeudenmukaisiksi poikia yleisemmin. Vuonna 2010 kaikista tytöistä 66 prosenttia oli väittämästä samaa mieltä, kun vastaava osuus pojista oli 56 prosenttia.

Kuvio 42. Poikien vastaukset väittämään "Koulumme säännöt ovat oikeudenmukaiset" vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

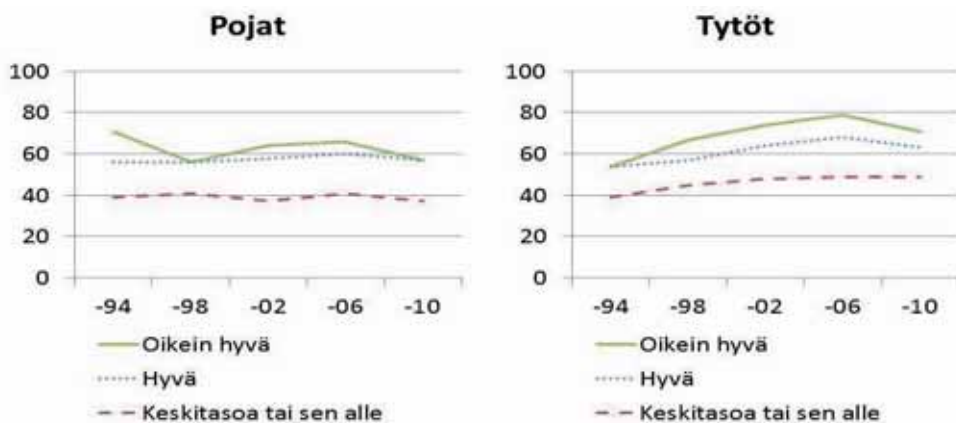

Kuvio 43. Tyttöjen vastaukset väittämään "Koulumme säännöt ovat oikeudenmukaiset" vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

Koulumme säännöt ovat oikeudenmukaiset koulumenestyksen ja koulutusorientaation mukaan 1994-2010

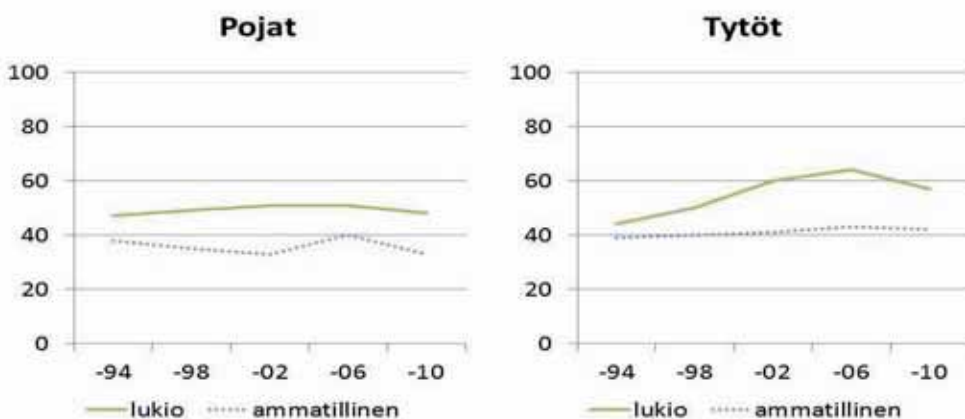
Koulunsa sääntöjä pitivät oikeudenmukaisina yleisemmin ne 7. ja 9. luokan oppilaat, jotka kokivat koulumenestyksensä oikein hyväksi tai hyväksi (kuvio 44). Vuonna 2010 kaksi kolmesta koulumenestyksensä oikein hyväksi tai hyväksi kokeneesta oppilaasta piti koulunsa sääntöjä oikeudenmukaisina, kun vastaava osuus heikommin koulussa menes-

tyneistä oli alle puolet. Vuodesta 1994 vuoteen 2006 muutokset pojilla olivat pieniä, tyttöistä sääntöjä piti oikeudenmukaisina yhä useampi kaikissa osaryhmissä.

Kuvio 44. ”Koulumme säännöt ovat oikeudenmukaiset” väittämästä samaa mieltä olleiden 7- ja 9-luokkalaisten poikien ja tyttöjen osuudet koetun koulumenestyksen mukaan 1994-2010 (%)

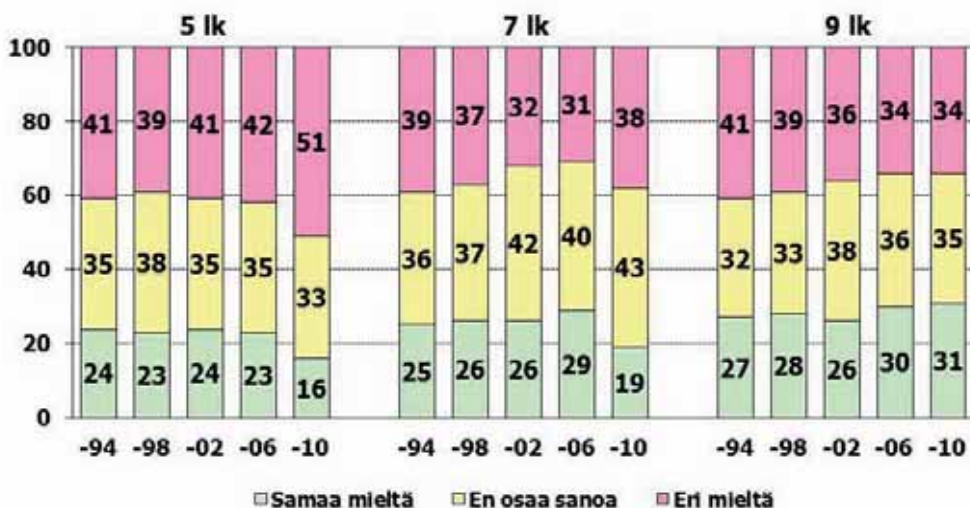
Koulunsa sääntöjä pitivät yleisemmin oikeudenmukaisina ne 9. luokan oppilaat, jotka aikovat peruskoulun jälkeen lukioon (kuvio 45). Lukioon aikovista yli puolet ja ammatilliseen koulutukseen aikovista alle 40 prosenttia piti koulunsa sääntöjä oikeudenmukaisina. Vuodesta 1994 vuoteen 2010 muutokset koulunsa sääntöjä oikeudenmukaisina pitäneiden osuuksissa olivat pojilla pieniä molemmissa osaryhmissä. Tyttöillä lukioon aikovat pitivät sääntöjä oikeudenmukaisina yhä yleisemmin vuodesta 1994 vuoteen 2006, kun vuodesta 2006 vuoteen 2010 muutos oli negatiivinen. Ammatilliseen koulutukseen aikovien tyttöjen arviot koulunsa säännöistä pysyivät vuodesta 1994 vuoteen 2010 lähes ennallaan.

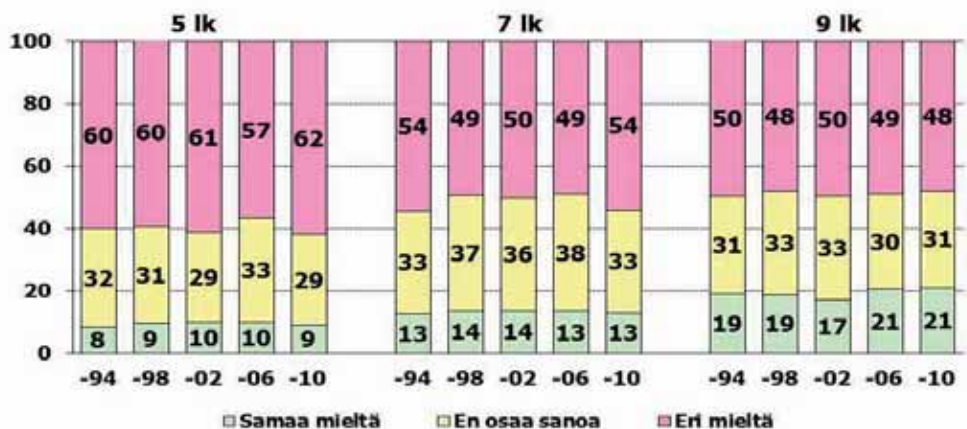
Kuvio 45. ”Koulumme säännöt ovat oikeudenmukaiset” väittämästä samaa mieltä olleiden 9-luokkalaisten poikien ja tyttöjen osuudet koulutusorientaation mukaan 1994-2010 (%)

Oppilaita kohdellaan koulussamme liian ankarasti

Vuodesta 1994 vuoteen 2006 väittämästä “Oppilaita kohdellaan koulussamme liian ankarasti” eri mieltä olleiden osuus pysyi lähes ennallaan 5. luokan pojilla sekä pieneni 7. ja 9. luokan pojilla (kuvio 46). Vuodesta 2006 vuoteen 2010 yhä useammat 5. ja 7. luokan pojat olivat väittämästä eri mieltä, kun taas 9. luokan poikien arvioissa ei tapahtunut juurikaan muutoksia. Sen sijaan tyttöjen arviot oppilaiden ankarasta kohtelusta pysyivät vuodesta 1994 vuoteen 2010 lähes ennallaan kaikilla vuosiluokilla (kuvio 47). Vuosiluokkien välillä oli eroa siten, että alemmilla luokilla väittämästä eri mieltä olevien osuuden olivat suuremmat ja samaa mieltä olevien osuuden pienemmät. Poikien ja tyttöjen arvioissa oli myös selvä ero. Vuonna 2010 kaikista pojista 41 prosenttia ja kaikista tytöistä 55 prosenttia oli sitä mieltä, että oppilaita ei kohdella liian ankarasti heidän koulussaan. Vuonna 2010 puolestaan samaa mieltä väittämästä “Oppilaita kohdellaan koulussamme liian ankarasti” oli pojista 22 prosenttia ja tytöistä 14 prosenttia.

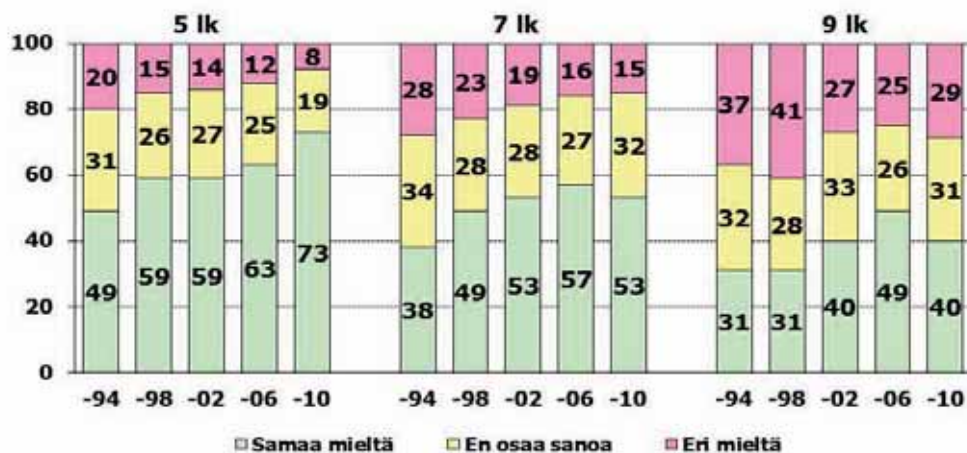
Kuvio 46. Poikien vastaukset väittämään “Oppilaita kohdellaan koulussamme liian ankarasti” vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

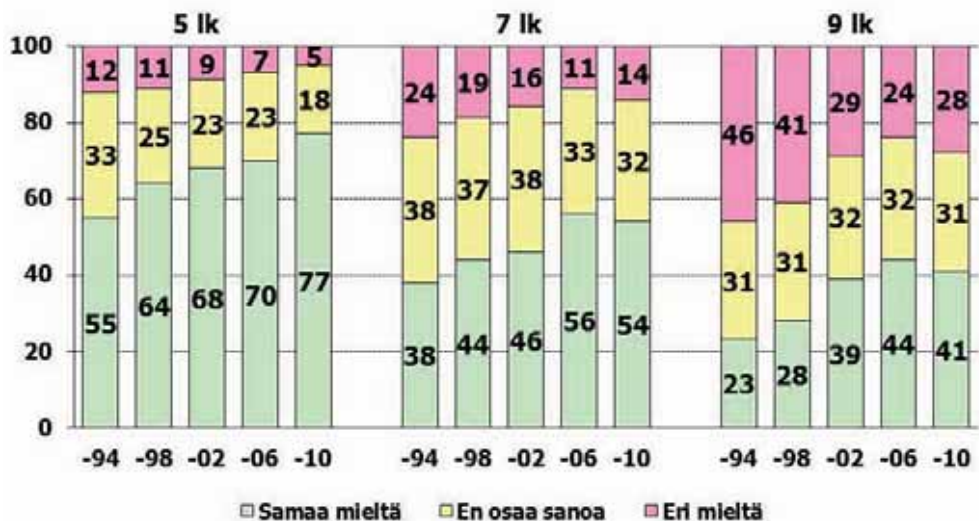
Kuvio 47. Tyttöjen vastaukset väittämään "Oppilaita kohdellaan koulussamme liian ankarasti" vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

Opettajat kohtelevat meitä oppilaita oikeudenmukaisesti

Oppilaiden kokemus opettajien oikeudenmukaisuudesta oppilaita kohtaan yleistyi selvästi tarkasteluvälillä 5. luokalla, mutta vuodesta 2006 vuoteen 2010 yläluokilla kehitys kääntyi päinvastaiseksi (kuviot 48 ja 49). Vuonna 2010 kaikista oppilaista 57 prosenttia oli sitä mieltä, että opettajat kohtelevat heitä oikeudenmukaisesti, kun vastaava osuus vuonna 1994 oli 41 prosenttia. Yläluokilla arviot opettajien oikeudenmukaisuudesta olivat alaluokkia pienempiä ja väittämästä eri mieltä olleiden osuudet vastaavasti suurempia. Vuonna 2010 kaikista 5-luokkalaisista 75 prosenttia koki opettajiensa kohtelun oikeudenmukaiseksi, kun vastaava osuus kaikista 7-luokkalaisista oli 54 prosenttia ja kaikista 9-luokkalaisista 40 prosenttia. Pojat ja tytöt vastasivat väittämään hyvin samankaltaisesti.

Kuvio 48. Poikien vastaukset väittämään "Opettajat kohtelevat meitä oppilaita oikeudenmukaisesti" vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

Kuvio 49. Tyttöjen vastaukset väittämään "Opettajat kohtelevat meitä oppilaita oikeudenmukaisesti" vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

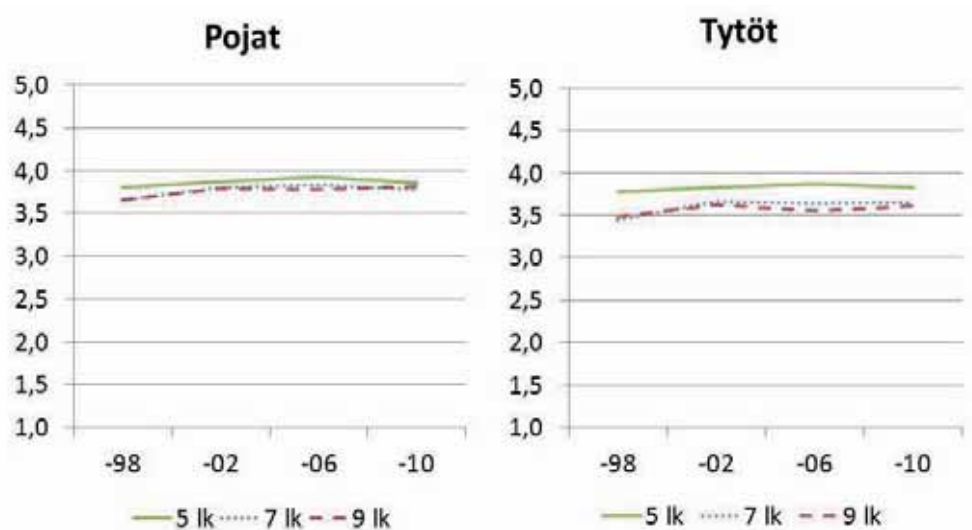
OPPILAJEN VÄLISET SUHTEET

Tuloksia tarkastellaan aluksi oppilaiden välistä suhdetta kuvaavan summamuuttujan avulla kokonais kuvan saamiseksi. Sen jälkeen tuloksia esitetään yksittäisten väittämien pohjalta.

Oppilaiden välisiä suhteita kuvaava summamuuttuja muodostettiin seuraavista väittämistä:

- Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia
- Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä
- Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen

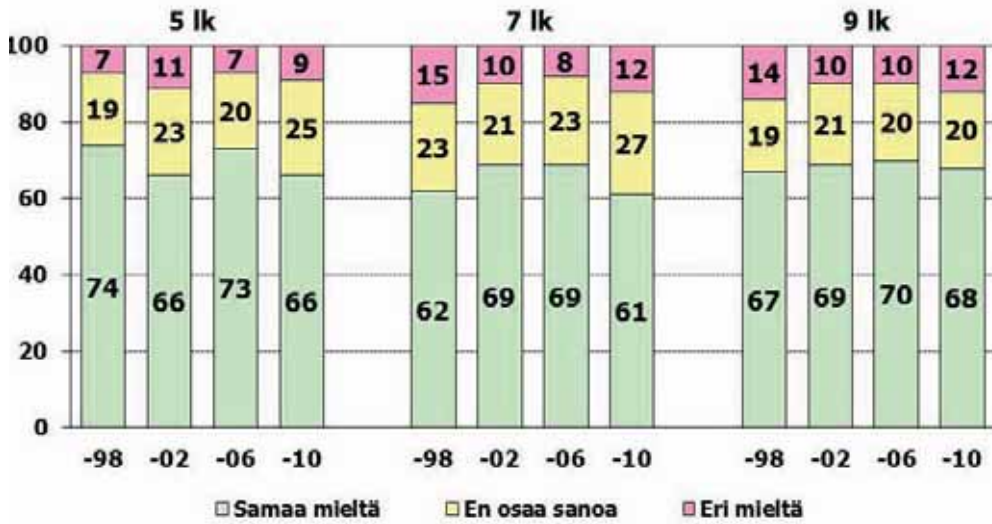
Oppilaat arvioivat luokkatovereiden välisiä suhteita kokonaisuudessaan myönteisesti, eikä arvioissa tapahtunut olennaisia muutoksia vuodesta 1998 vuoteen 2010 (kuvio 50). Vuosiluokkien väliset erot olivat pieniä, ainoastaan 5-luokkalaisten tytöt arvioivat oppilaiden välisiä suhteita 7- ja 9-luokkalaisten myönteisemmin. Pojat arvioivat tyttöjä yleisemmin oppilaiden keskinäiset suhteet myönteisesti.

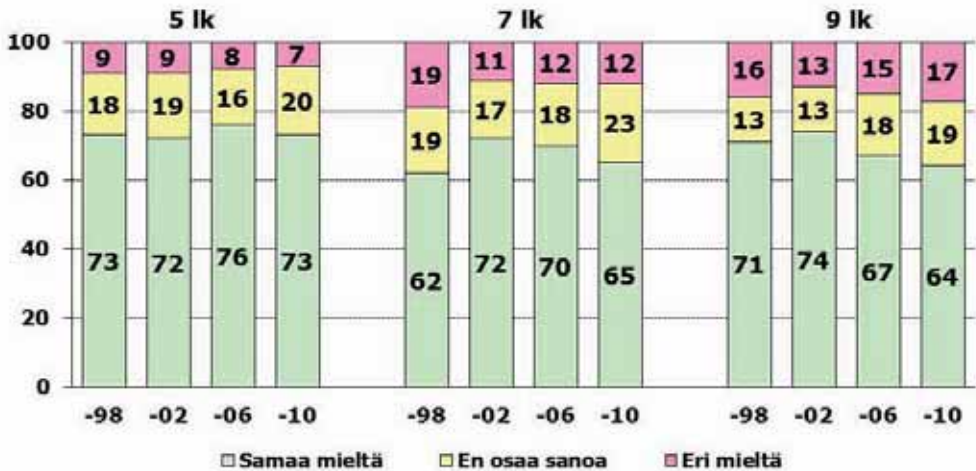
Kuvio 50. Oppilaiden väliset suhteet vuosiluokan mukaan pojilla ja tytöillä 1998-2010 (suurempi arvo kuvaa myönteistä suhtautumista)

Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia

Useimpia luokkansa oppilaita ystävällisinä ja auttavaisina pitävien osuuksissa ei ole selkeää trendiä vuodesta 1998 vuoteen 2006 (kuviot 51 ja 52). Vuodesta 2006 vuoteen 2010 hieman harvemmat 5- ja 7-luokkalaiset pojat olivat sitä mieltä, että useimmat heidän luokkansa oppilaat olivat ystävällisiä ja auttavaisia, 9-luokkalaisten poikien arvioissa ei tapahtunut olennaisia muutoksia. Myös tyttöjen arvioissa tapahtui hienoista laskua. Vuonna 2010 kaikista 5-luokkalaisista 70 prosenttia, kaikista 7-luokkalaisista 63 prosenttia ja kaikista 9-luokkalaisista 66 prosenttia oli sitä mieltä, että useimmat heidän luokkansa oppilaita olivat ystävällisiä ja auttavaisia. Pojat ja tytöt arvioivat väittämää hyvin samankaltaisesti, ainoastaan 5. luokalla tytöt arvioivat luokkatovereitaan poikia myönteisemmin.

Kuvio 51. Poikien vastaukset väittämään "Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia" vuosiluokan mukaan 1998-2010 (%)

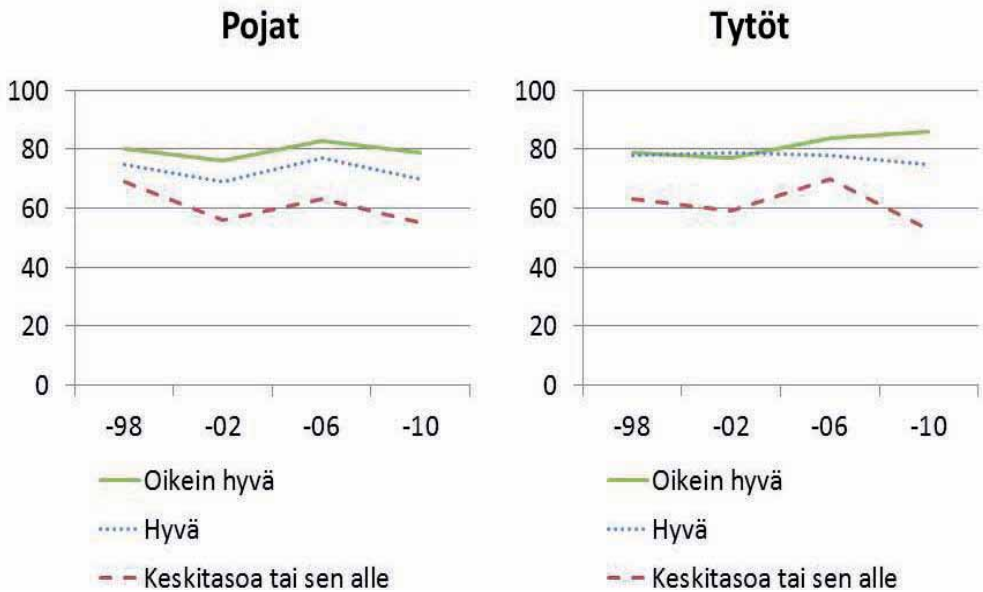

Kuvio 52. Tyttöjen vastaukset väittämään "Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia" vuosiluokan mukaan 1998-2010 (%)

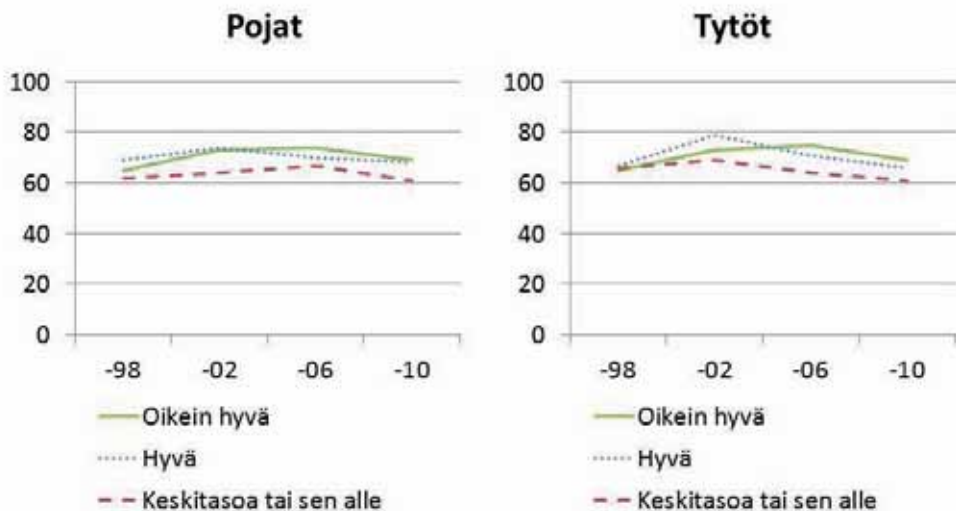
Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia koulumenestyksen mukaan 1998-2010

Useimpia luokkansa oppilaita pitivät ystävällisinä ja auttavaisina yleisemmin ne oppilaat, jotka kokivat koulumenestyksensä oikein hyväksi tai hyväksi (kuviot 53 ja 54). Vuonna 2010 noin 80 prosenttia 5-luokkalaisista ja noin 70 prosenttia 7- ja 9-luokkalaisista koulumenestyksensä oikein hyväksi kokeneista piti useimpia luokkansa oppilaita ystävällisinä ja auttavaisina, kun vastaava osuus koulumenestyksensä heikommaksi kokeneista oli reilu

puolet 5-luokkalaisista ja noin 60 prosenttia 7- ja 9-luokkalaisista. Vuodesta 1998 vuoteen 2010 luokkatovereiden arvioissa ei ollut havaittavissa selkeää trendiä.

Kuvio 53. "Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia" väittämästä samaa mieltä olleiden 5-luokkalaisten poikien ja tyttöjen osuudet koulumenestyksen mukaan 1998-2010 (%)

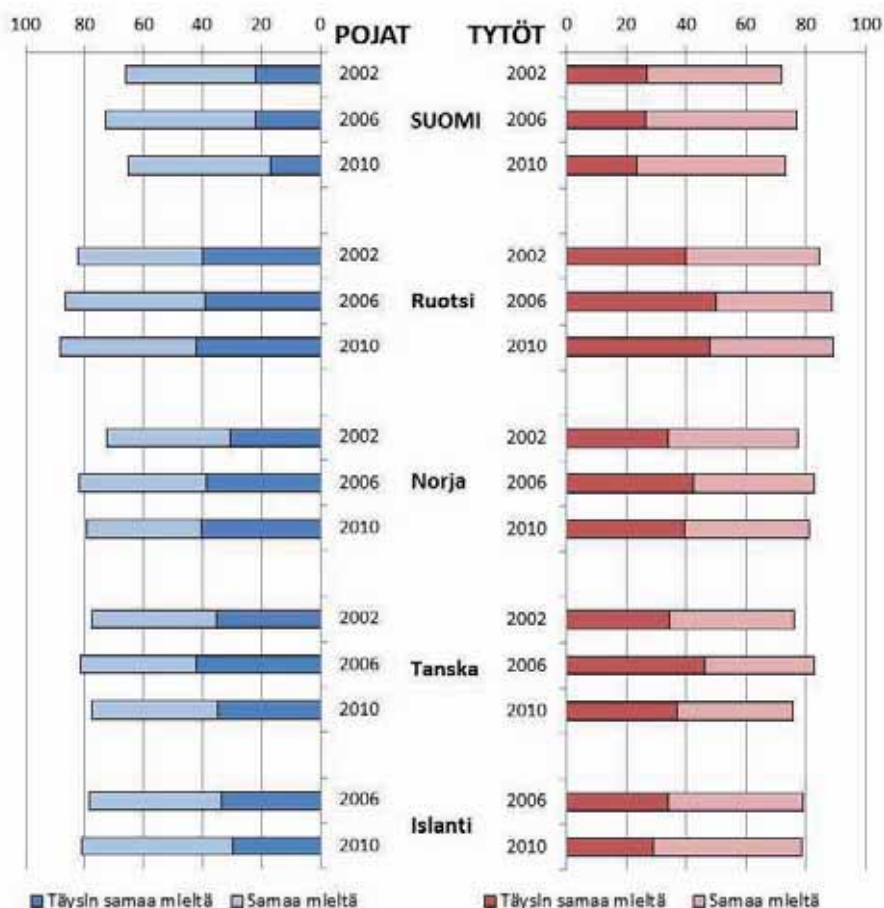

Kuvio 54. "Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia" väittämästä samaa mieltä olleiden 7- ja 9-luokkalaisten poikien ja tyttöjen osuudet koulumenestyksen mukaan 1998-2010 (%)

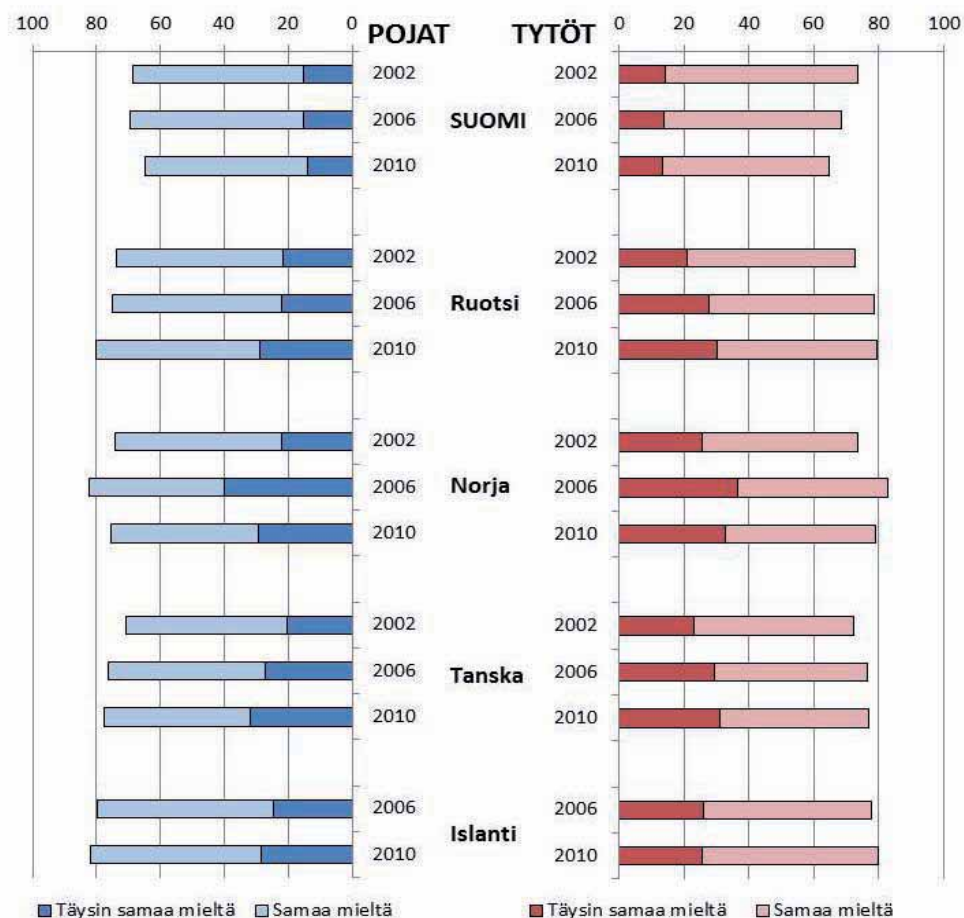
Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia: muutokset Pohjoismaissa vuosina 2002-2010

11-vuotiaiden poikien ja tyttöjen myönteiset arviot luokkansa oppilaiden ystävällisyydestä ja auttavaisuudesta yleistyivät hieman Ruotsissa ja Norjassa vuodesta 2002 vuoteen 2010 (kuvio 55). Tanskassa ja Suomessa yhä useimmat oppilaat arvioivat luokkatovereitaan ystävällisiksi ja auttavaisiksi vuodesta 2002 vuoteen 2006, mutta vuonna 2010 palattiin vuoden 2006 tasolle. Islantilaisten oppilaiden arvioissa ei tapahtunut juurikaan muutoksia vuodesta 2006 vuoteen 2010. Positiivisimmin väittämää arvioitiin Ruotsissa, jossa noin 90 prosenttia oppilaista piti useimpia luokkatovereitaan ystävällisinä ja auttavaisina vuonna 2010. Norjassa, Tanskassa ja Islannissa vastaava osuus oli noin 80 prosenttia ja Suomessa noin 70 prosenttia oppilaista.

Kuvio 55. Väittämästä "Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia" täysin samaa ja samaa mieltä olleiden 11-vuotiaiden poikien ja tyttöjen osuudet Pohjoismaissa 2002-2010 (%)

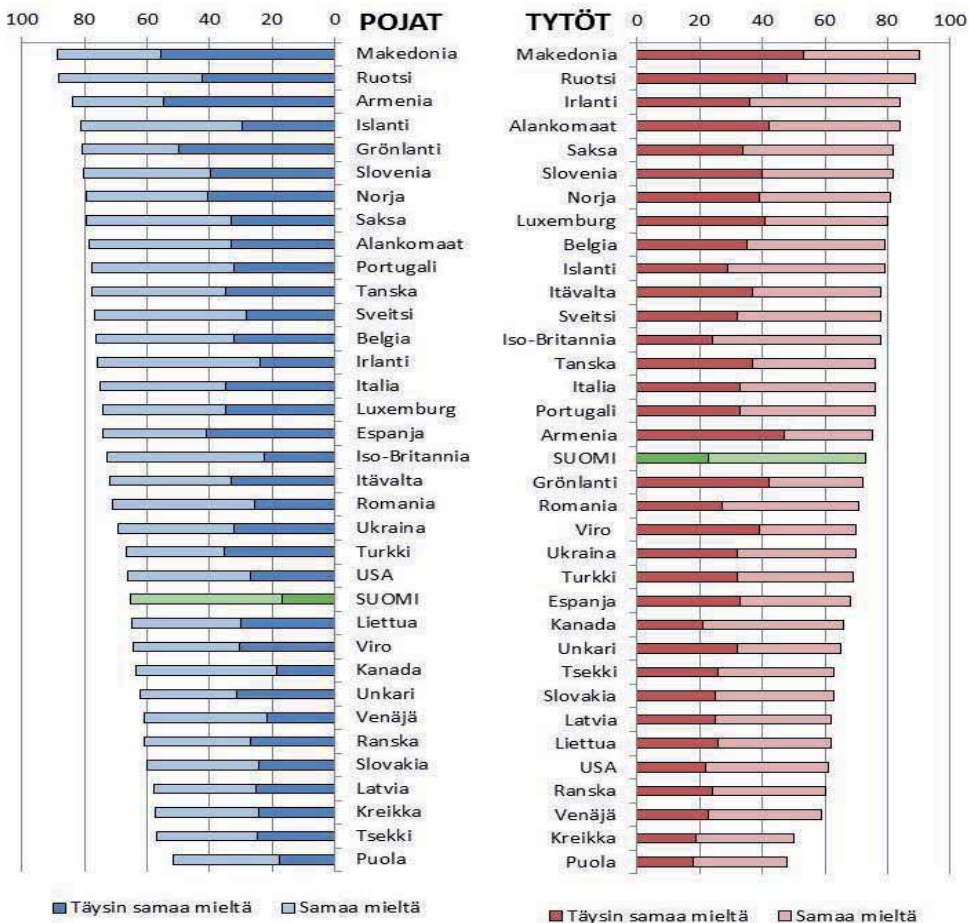
Vuodesta 2002 vuoteen 2010 13- ja 15-vuotiaat arvioivat yleisemmin luokkatovereitaan myönteisesti Ruotsissa ja Tanskassa (kuvio 56). Norjassa yhä useammat oppilaat pitivät luokkansa oppilaita ystävällisinä ja auttavaisina vuodesta 2002 vuoteen 2006, vuodesta 2006 vuoteen 2010 puolestaan yhä harvemmat. Suomessa täysin samaa mieltä olleiden osuudet pysyivät lähes ennallaan vuodesta 2002 vuoteen 2010, mutta samaa mieltä olleiden osuudet pienenivät vastaavalla aikavälillä. Islantilaisten oppilaiden arvioissa ei tapahtunut juurikaan muutoksia vuodesta 2006 vuoteen 2010. Vuonna 2010 muissa Pohjoismaissa lähes 80 prosenttia oppilaista oli sitä mieltä, että useimmat heidän luokkansa oppilaista olivat ystävällisiä ja auttavaisia, kun Suomessa vastaava osuus oli reilu 60 prosenttia oppilaista.

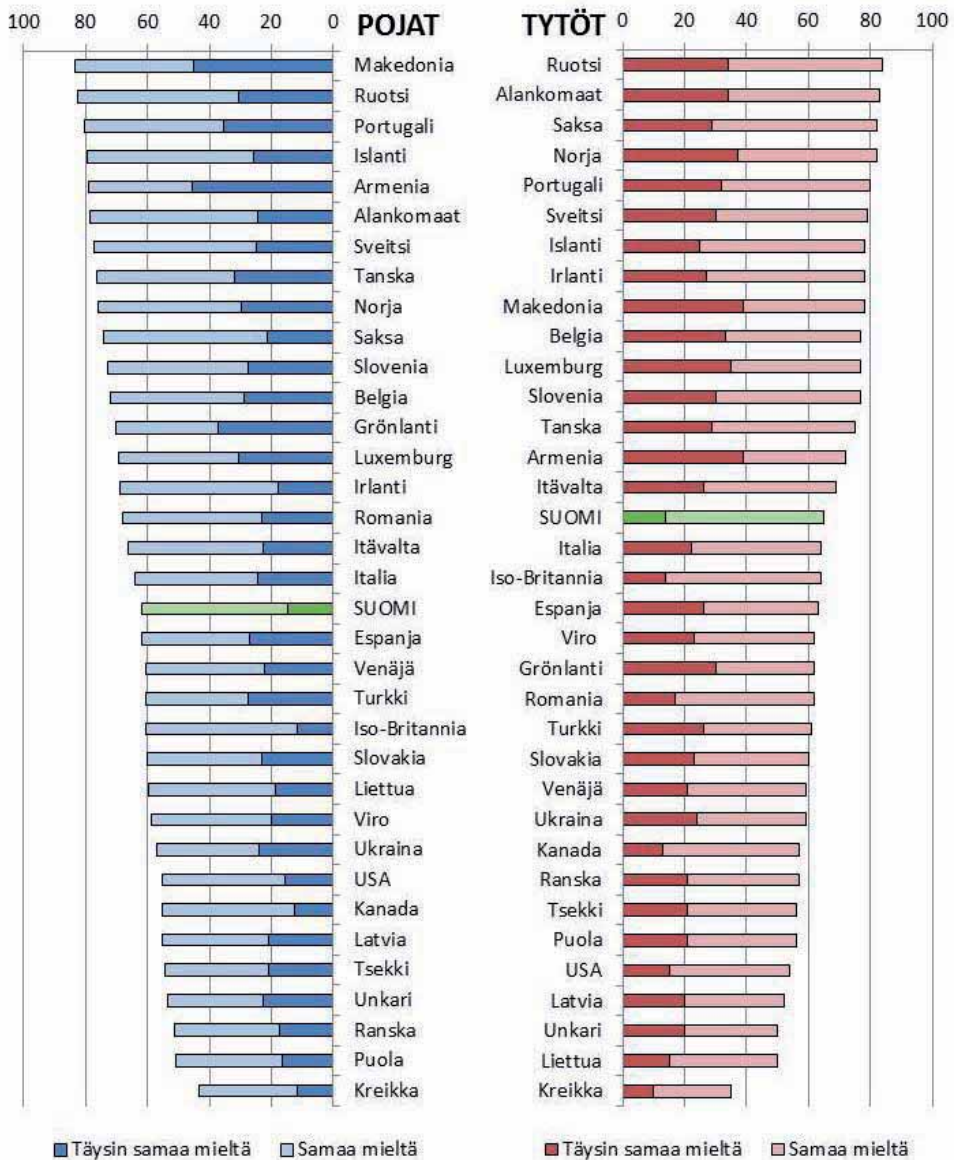
Kuvio 56. Väittämästä "Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia" täysin samaa ja samaa mieltä olleiden 13- ja 15-vuotiaiden poikien ja tyttöjen osuudet Pohjoismaissa 2002-2010 (%)

Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia: Suomi kansainvälisessä vertailussa 2010

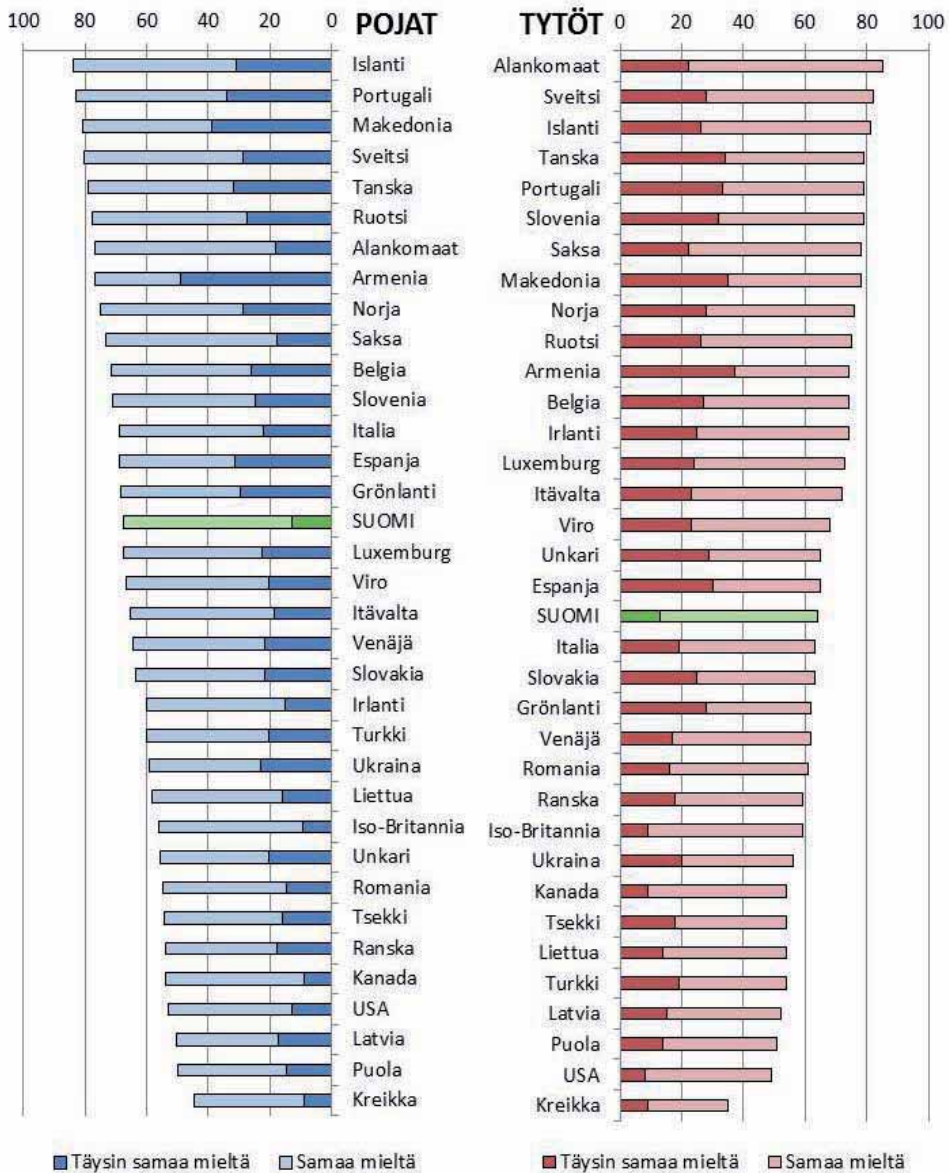
Väittämästä ”Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia” täysin samaa ja samaa mieltä olleiden oppilaiden osuuksien kansainvälisessä vertailussa Suomi sijoitui puolenvälin paikkeille lähes kaikissa ikäryhmissä vuonna 2010 (kuviot 57, 58, 59). Poikkeuksena olivat 11-vuotiaat pojat, jotka olivat heikoimmassa kolmanneksessa. Yleisimmin luokkatovereita arvioitiin ystävällisiksi ja auttavaisiksi Makedoniassa, Ruotsissa, Islannissa, Alankomaissa ja Portugalissa. Negatiivisimmin muiden oppilaiden ystävällisyyttä ja auttavaisuutta arvioitiin Puolassa, Kreikassa, Latviassa, Ranskassa ja USA:ssa. Muiden Pohjoismaiden oppilaat arvioivat luokkatovereitaan kaikissa ikäryhmissä suomalaisia oppilaita positiivisemmin.

Kuvio 57. 11-vuotiaat pojat ja tytöt, jotka olivat täysin samaa tai samaa mieltä väittämästä ”Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia” vuonna 2010 (%)

Kuvio 58. 13-vuotiaat pojat ja tytöt, jotka olivat täysin samaa tai samaa mieltä väittämästä "Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia" vuonna 2010 (%)

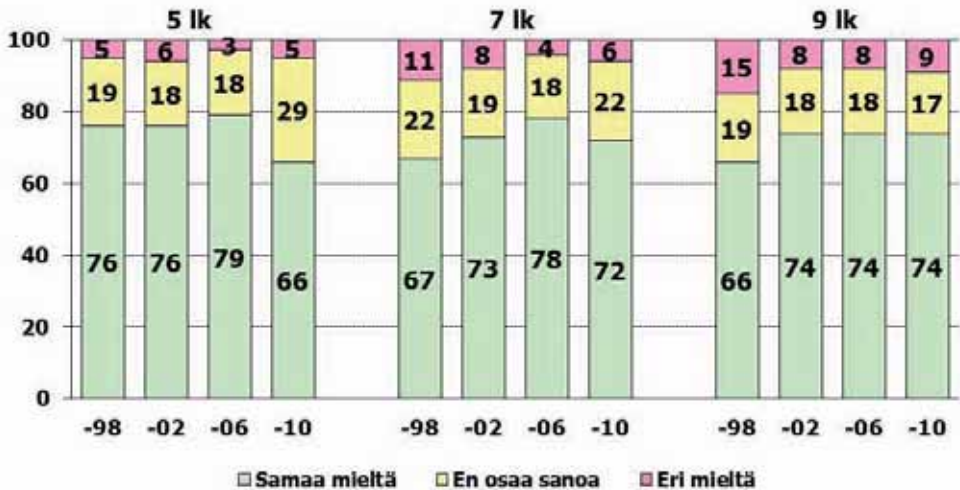

Kuvio 59. 15-vuotiaat pojat ja tytöt, jotka olivat täysin samaa tai samaa mieltä väittämästä "Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia" vuonna 2010 (%)

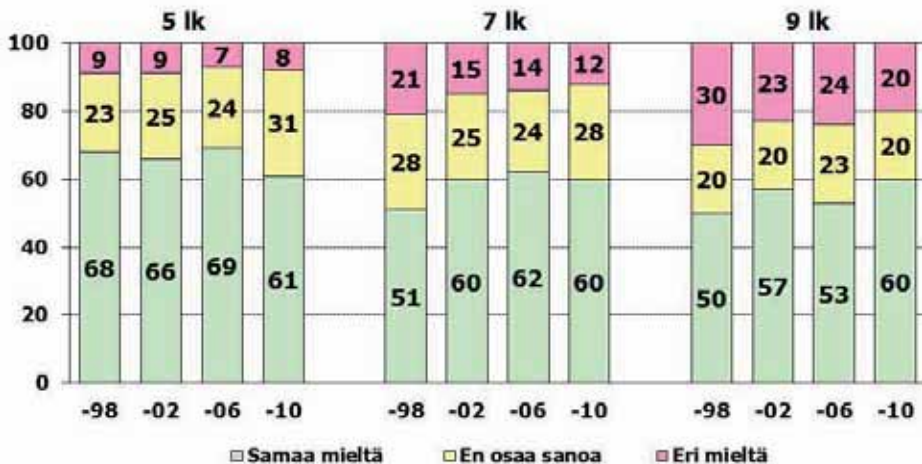
Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä

Vuodesta 1998 vuoteen 2006 väittämästä "Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä" samaa mieltä olleiden osuus pysyi lähes samalla tasolla 5. luokalla, kasvoi 7. luokalla ja 9. luokan pojilla (kuviot 60 ja 61). Vuodesta 2006 vuoteen 2010 yhä harvemmat 5-luokkalaiset ja 7-luokkalaiset pojat olivat sitä mieltä, että heidän luokkansa oppilaat viihtyvät

hyvin yhdessä, kun taas 7-luokkalaisten tyttöjen ja 9-luokkalaisten poikien arvioissa luokkansa viihtyvyydestä samalla aikavälillä ei tapahtunut olennaisia muutoksia. Sen sijaan yhdeksäsluokkalaisten tytöistä yhä suurempi osuus oli sitä mieltä, että heidän luokkansa oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä. Tyttöjen arvioissa ei ollut juurikaan vuosiluokkien välisiä eroja, pojat puolestaan olivat yleisemmin samaa mieltä väittämästä yläluokilla. Poikien ja tyttöjen arviot erosivat selvästi toisistaan. Vuonna 2010 valtaosa oppilaista koki luokkansa viihtyvän hyvin yhdessä, kaikista pojista 70 prosenttia ja kaikista tytöistä 60 prosenttia.

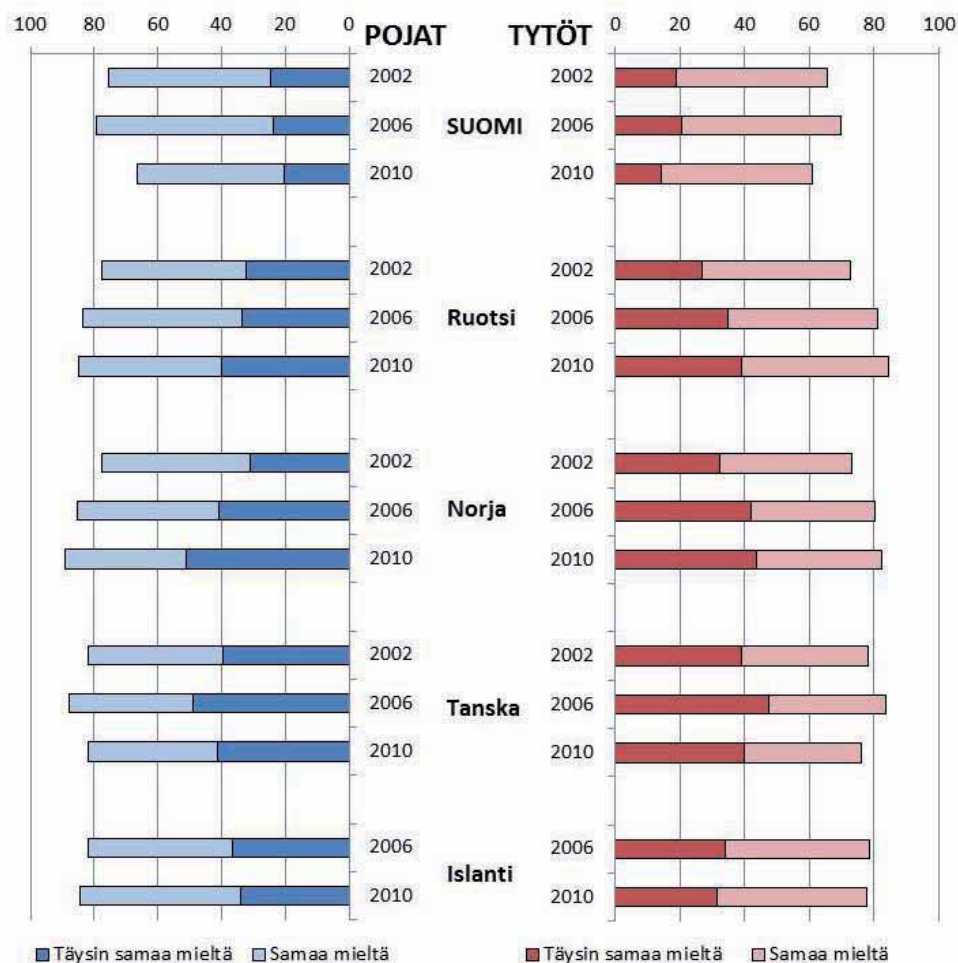
Kuvio 60. Poikien vastaukset väittämään "Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä" vuosiluokan mukaan 1998-2010 (%)

Kuvio 61. Tyttöjen vastaukset väittämään "Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä" vuosiluokan mukaan 1998-2010 (%)

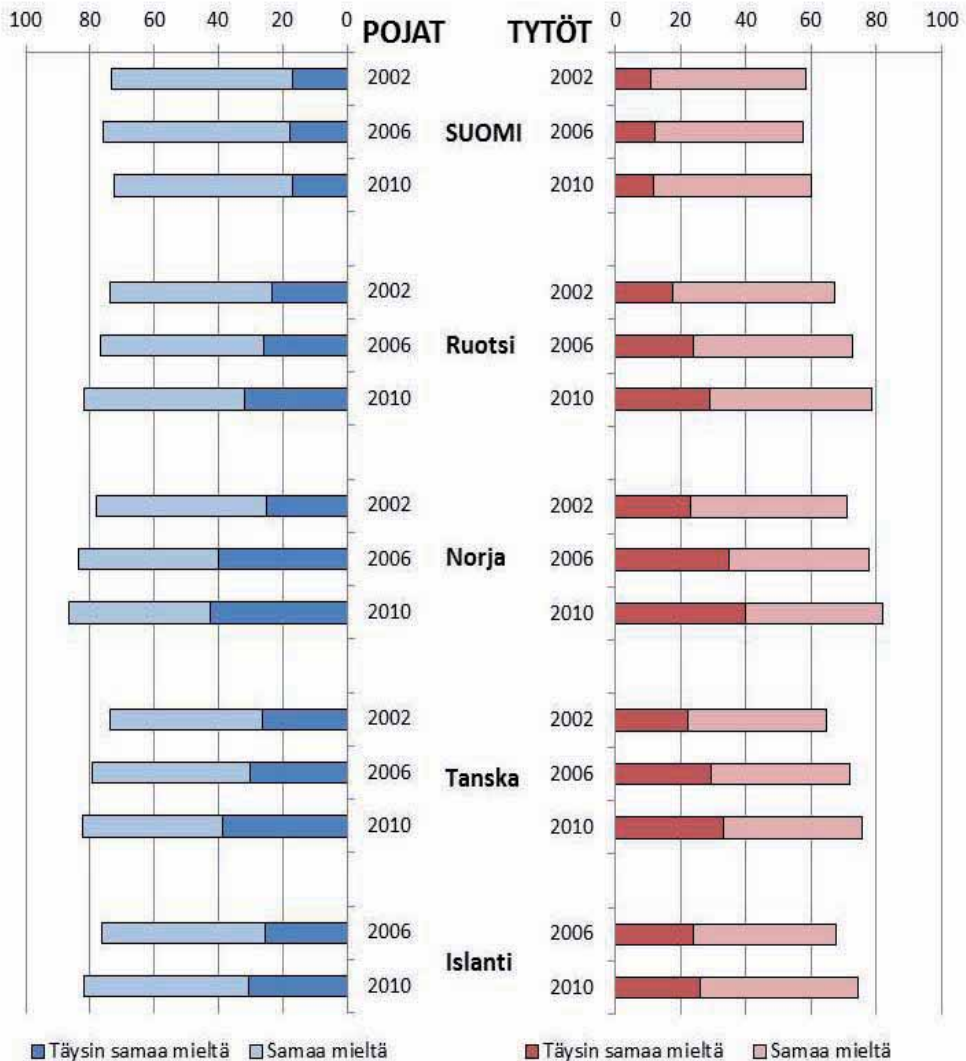
Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä: muutokset Pohjoismaissa vuosina 2002-2010

11-vuotiaiden poikien ja tyttöjen positiiviset arviot luokkansa oppilaiden yhdessä viihtymisestä yleistyivät Ruotsissa ja Norjassa vuodesta 2002 vuoteen 2010 (kuvio 62). Suomessa ja Tanskassa kehitys oli myönteinen vuodesta 2002 vuoteen 2006, mutta vuonna 2010 palattiin vuoden 2002 tasolle ja Suomessa jopa reilusti sen alle. Islantilaisten oppilaiden arvioissa ei tapahtunut olennaisia muutoksia vuodesta 2006 vuoteen 2010. Vuonna 2010 muissa Pohjoismaissa pojista yli 80 prosenttia ja tytöistäkin lähes 80 prosenttia oli sitä mieltä, että heidän luokkansa oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä, Suomen vastaavat osuudet olivat pojista noin 70 prosenttia ja tytöistä noin 60 prosenttia.

Kuvio 62. Väittämästä ”Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä” täysin samaa ja samaa mieltä olleiden 11-vuotiaiden poikien ja tyttöjen osuudet Pohjoismaissa 2002-2010 (%)

13- ja 15-vuotiaat pojat ja tytöt arvioivat luokkansa oppilaiden viihtyvän hyvin yhdessä yhä yleisemmin vuodesta 2002 vuoteen 2010 (Islanti 2006-2010) kaikissa muissa Pohjoismaissa paitsi Suomessa (kuvio 63). Suomalaisien oppilaiden arvioissa ei tapahtunut samalla aikavälillä olennaisia muutoksia. Vuonna 2010 positiivisimmin luokkansa oppilaiden viihtyvyyttä arvioitiin Norjassa ja Ruotsissa, joissa noin 80 prosenttia oppilaista oli väittämstä täysin samaa tai samaa mieltä. Suomalaisista pojista reilu 70 prosenttia oli sitä mieltä, että heidän luokkansa oppilaat viihtyivät hyvin yhdessä, kun vastaava osuus suomalaisista 13- ja 15-vuotiaista tytöistä oli vain 60 prosenttia.

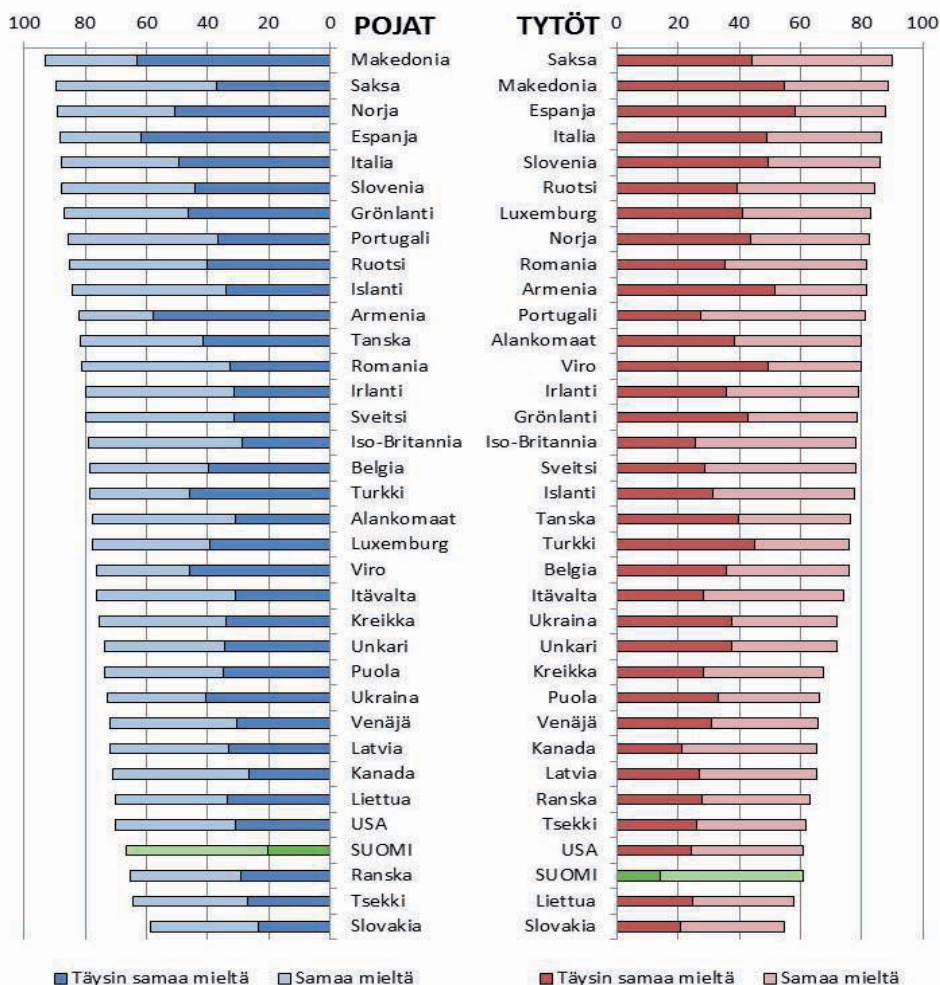

Kuvio 63. Väittämstä "Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä" täysin samaa ja samaa mieltä olleiden 13 ja 15-vuotiaiden poikien ja tyttöjen osuudet Pohjoismaissa 2002-2010 (%)

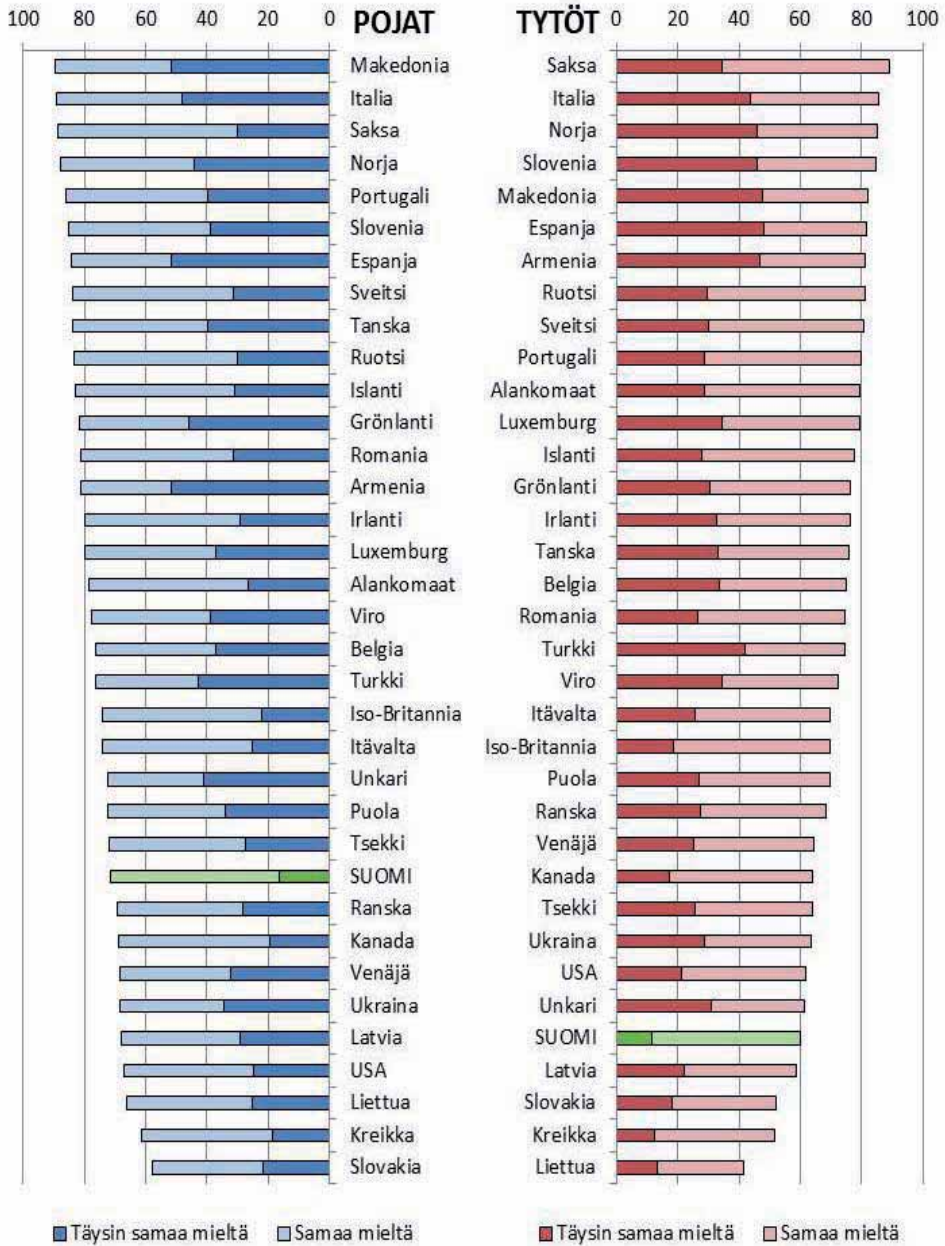

Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä: Suomi kansainvälisessä vertailussa 2010

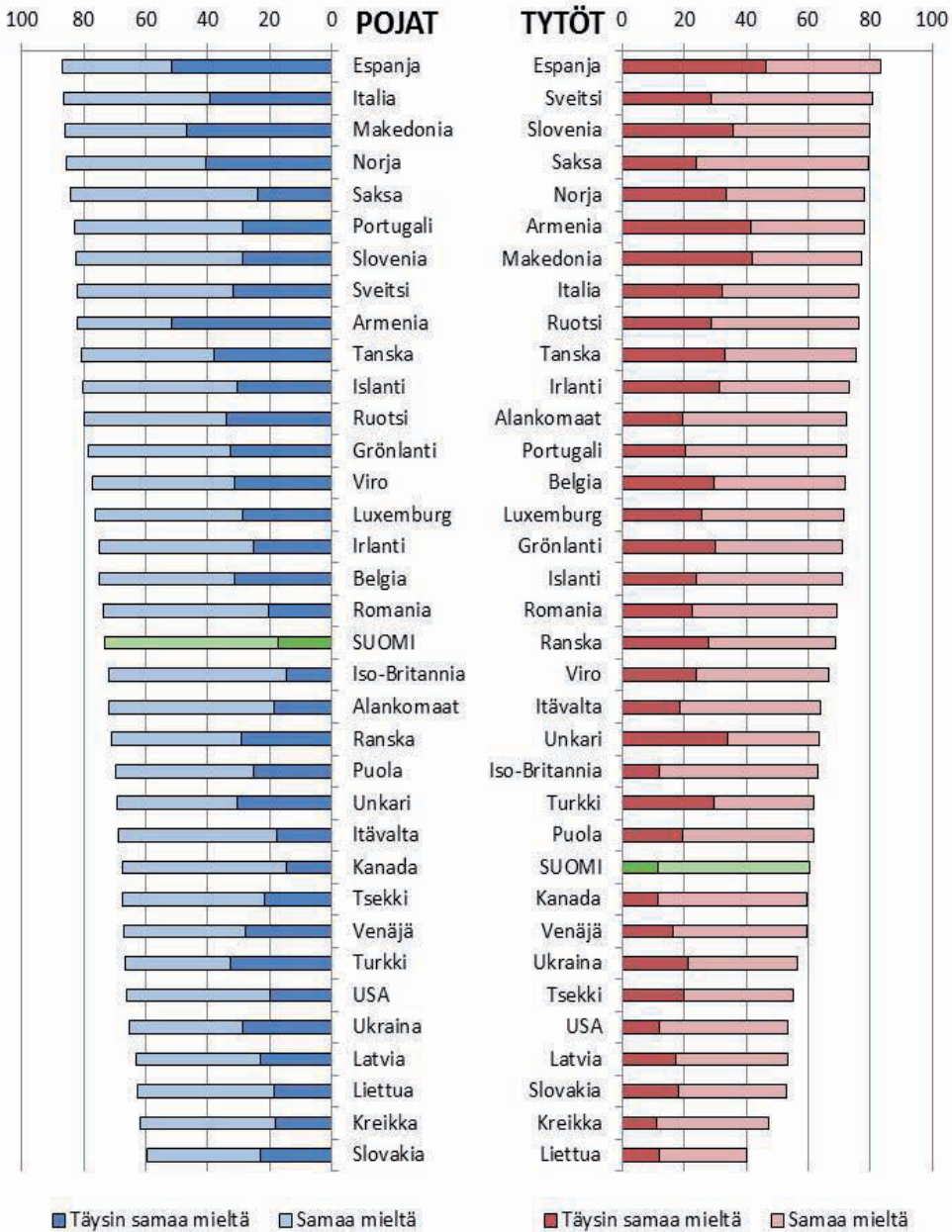
Kansainvälisessä vertailussa Suomi sijoittuu heikosti, kun tarkastellaan oman luokan viihtymistä yhdessä vuonna 2010 (kuviot 64, 65, 66). Suomalaisten oppilaiden sijoitus oli vertailussa parempi vanhemmissa ikäryhmissä, mutta silti suomalaiset tytöt olivat kaikissa ikäryhmissä heikoimmassa kolmanneksessa. Positiivisimmin väittämää ”Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä” arvioitiin Makedoniassa, Saksassa, Norjassa, Espanjassa, Italiassa, Sloveniassa ja Sveitsissä. Negatiivisimmin luokkansa oppilaiden viihtymistä yhdessä arvioitiin Slovakiassa, Liettuassa, USA:ssa, Latviassa, Kreikassa ja Suomessa. Kaikki muut Pohjoismaat sijoituivat vertailussa puolenvälin paremmalle puolelle.

Kuvio 64. 11-vuotiaat pojat ja tytöt, jotka olivat täysin samaa ja samaa mieltä väittämästä ”Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä” vuonna 2010 (%)

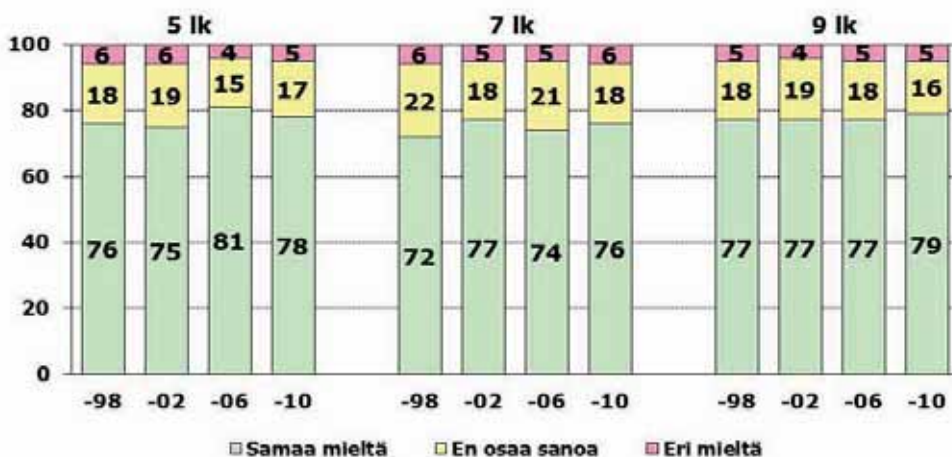
Kuvio 65. 13-vuotiaat pojat ja tytöt, jotka olivat täysin samaa ja samaa mieltä väittämästä " Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä" vuonna 2010 (%)

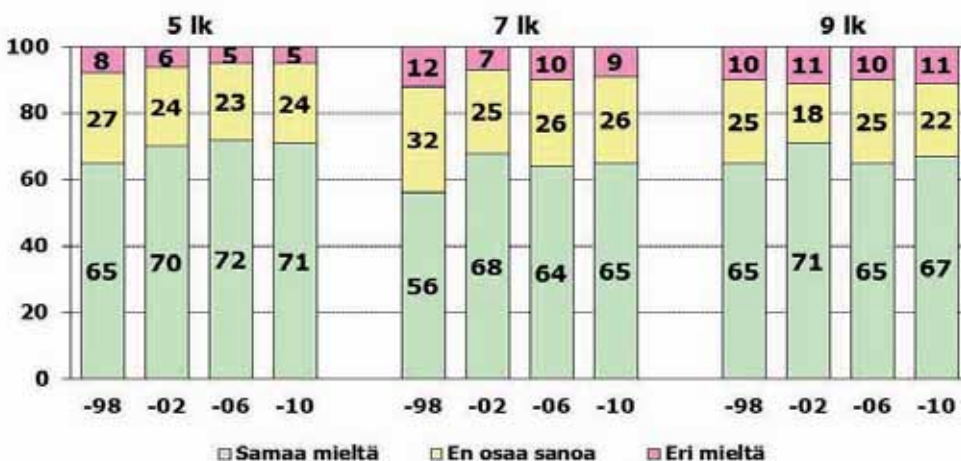
Kuvio 66. 15-vuotiaat pojat ja tytöt, jotka olivat täysin samaa ja samaa mieltä väittämästä "Luokkani oppilaat viihtyvät hyvin yhdessä" vuonna 2010 (%)

Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen

5. luokan tytöt arvioivat muiden oppilaiden hyväksyvän heidät sellaisena kuin ovat yhä yleisemmin vuodesta 1998 vuoteen 2006 (kuviot 67 ja 68). 5. luokan pojilla ja muilla vuosiluokilla ei ollut nähtävissä selkeää trendimäistä kehitystä. Vuodesta 2006 vuoteen 2010 samaa mieltä väittämästä olleiden osuudet pysyivät lähes ennallaan. Vuonna 2010 pojista vajaa 80 prosenttia oli sitä mieltä, että muut oppilaat hyväksyvät heidät. Tytöt arvioivat muiden oppilaiden hyväksyntää kaikilla vuosiluokilla poikia negatiivisemmin. Kokonaisuudessaan muiden oppilaiden hyväksyntä oli kuitenkin myönteistä. Vuonna 2010 kaikista pojista 78 prosenttia ja kaikista tytöistä 68 prosenttia oli sitä mieltä, että muut oppilaat hyväksyvät heidät sellaisena kuin ovat.

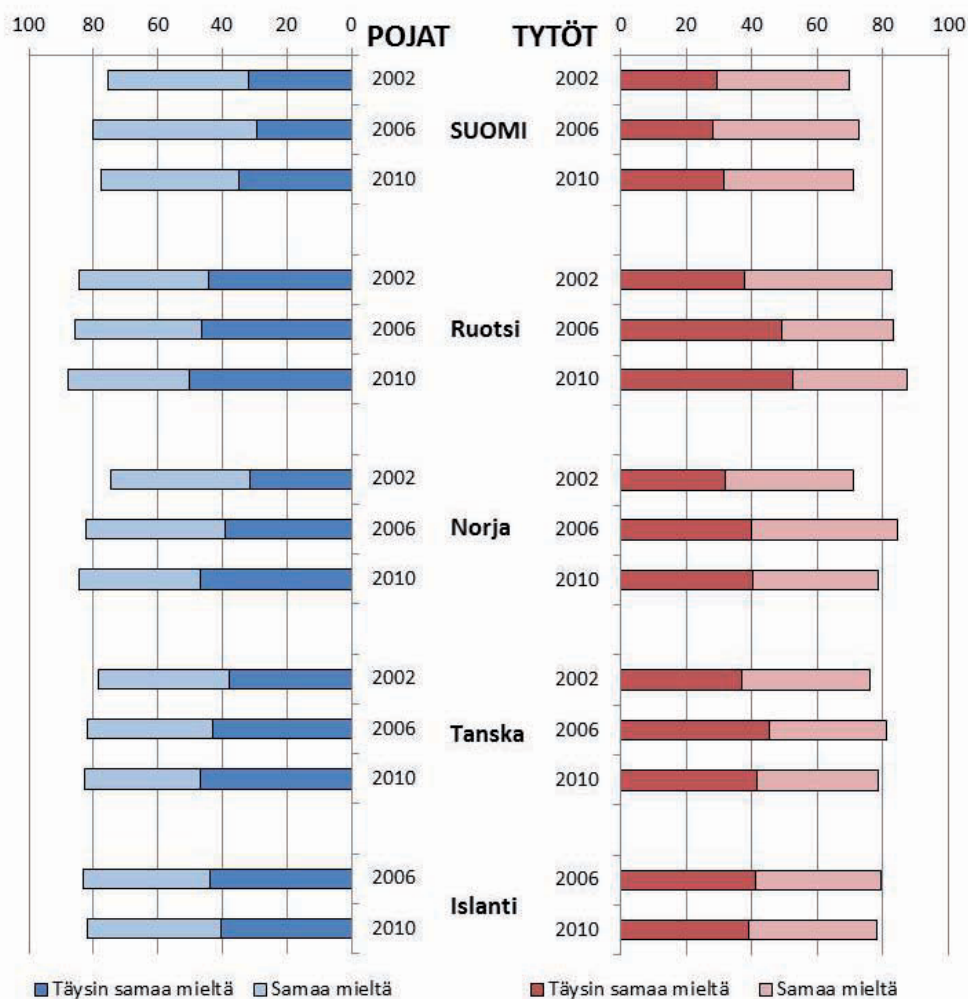
Kuvio 67. Poikien vastaukset väittämään "Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen" vuosiluokan mukaan 1998-2010 (%)

Kuvio 68. Tyttöjen vastaukset väittämään "Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen" vuosiluokan mukaan 1998-2010 (%)

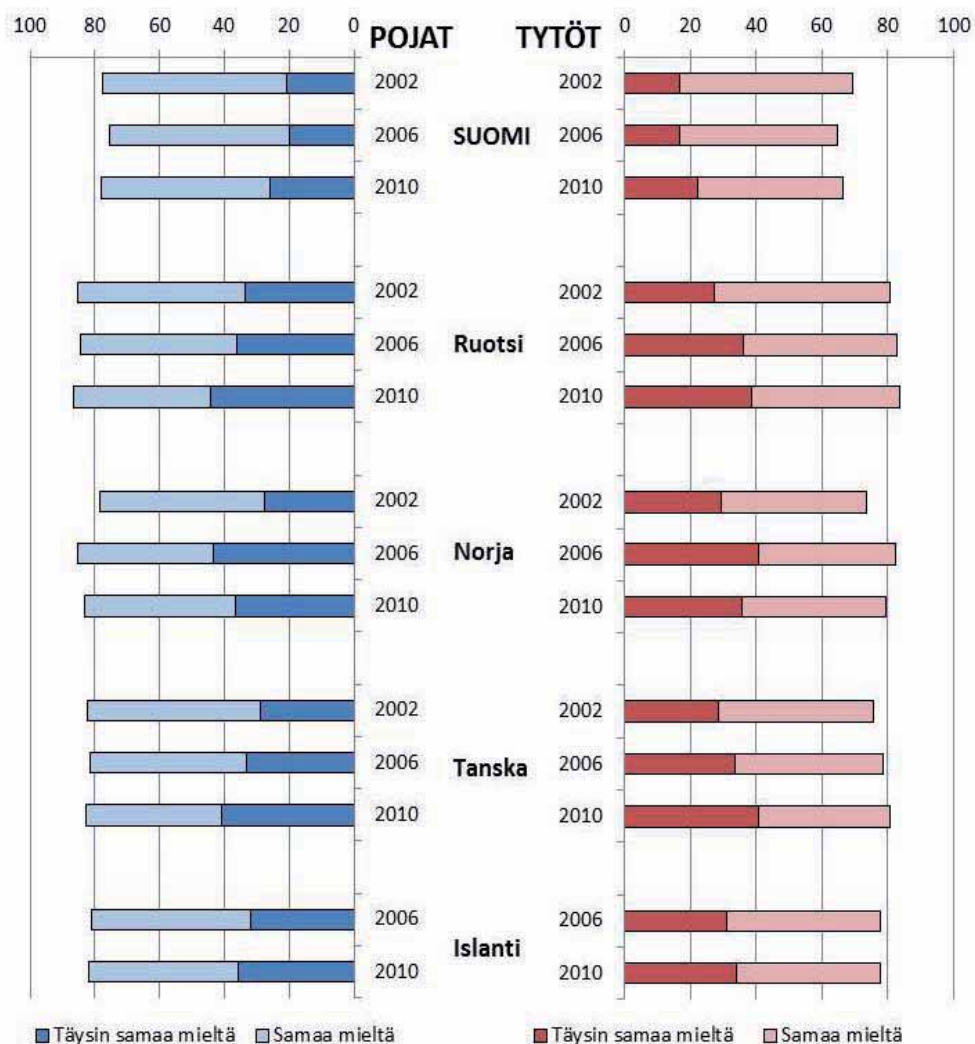
Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen: muutokset Pohjoismaissa vuosina 2002-2010

11-vuotiaiden positiiviset arviot muiden oppilaiden hyväksynnästä yleistyivät Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa vuodesta 2002 vuoteen 2010 (kuvio 69). Suomalaisten oppilaiden arvioissa ei tapahtunut samalla aikavälillä olennaisia muutoksia, kuten ei myöskään islantilaisien oppilaiden arvioissa vuodesta 2006 vuoteen 2010. Vuonna 2010 Ruotsissa lähes 90 prosenttia oppilaista oli sitä mieltä, että muut oppilaat hyväksyvät heidät sellaisenaan. Vastaava osuus Norjassa, Tanskassa, Islannissa sekä Suomessa pojilla oli noin 80 prosenttia ja suomalaisilla tytöillä noin 70 prosenttia.

Kuvio 69. Väittämästä "Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen" täysin samaa tai samaa mieltä olleiden 11-vuotiaiden poikien ja tyttöjen osuudet Pohjoismaissa 2002-2010 (%)

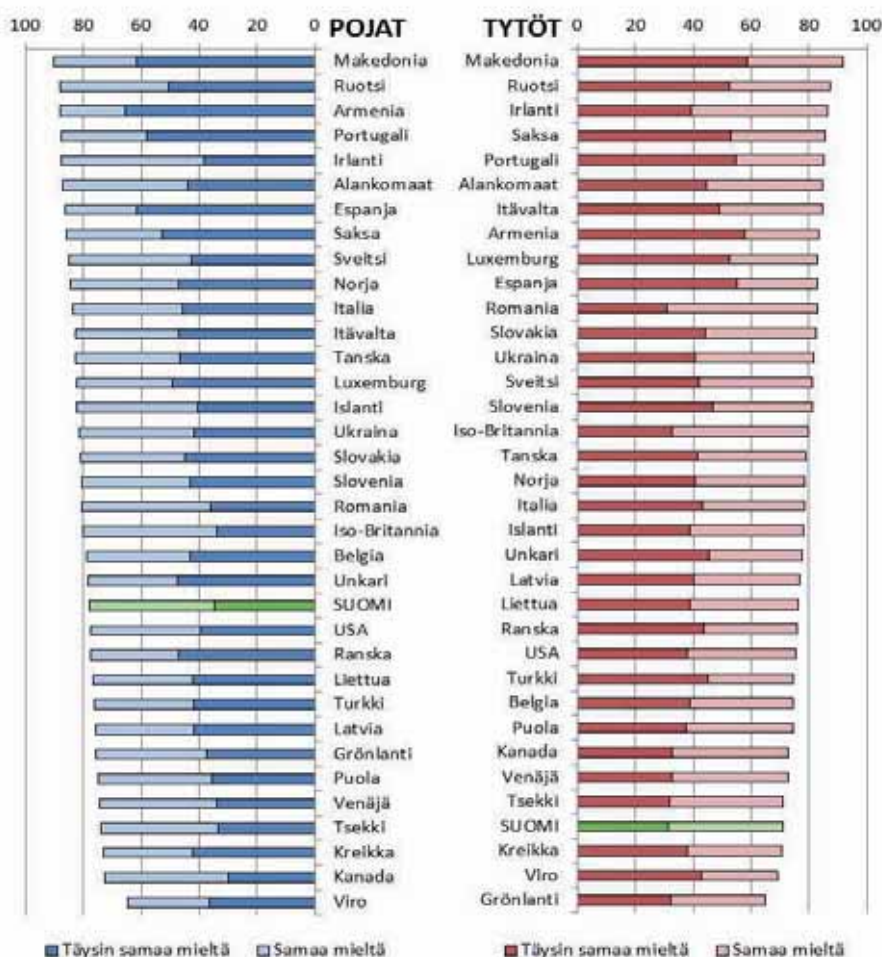
13- ja 15-vuotiaiden arvioiden muutokset muiden oppilaiden hyväksynnästä olivat pieniä Pohjoismaissa vuodesta 2002 vuoteen 2010 (kuvio 70). Vuonna 2010 muiden Pohjoismaiden oppilaista ja suomalaisista pojista noin 80 prosenttia oli sitä mieltä, että muut oppilaat hyväksyivät heidät sellaisenaan, kun vastaava osuus suomalaisista tytöistä oli alle 70 prosenttia.

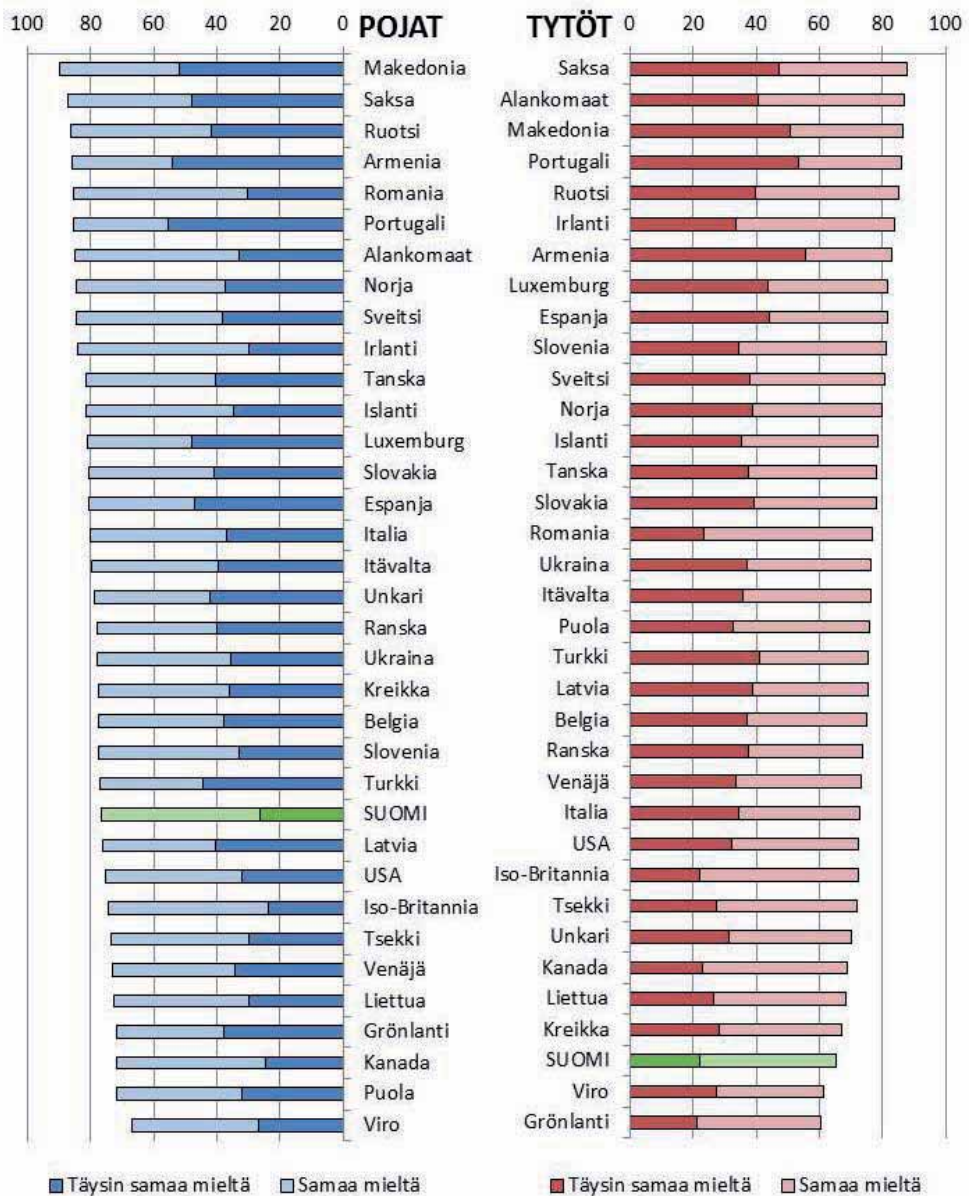
Kuvio 70. Väittämästä "Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen" täysin samaa tai samaa mieltä olleiden 13 ja 15-vuotiaiden poikien ja tyttöjen osuudet Pohjoismaissa 2002-2010 (%)

Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen: Suomi kansainvälisessä vertailussa 2010

Suomalaiset pojat sijoittuivat heikoimpaan kolmannekseen ja suomalaiset tytöt kuuden heikoimman maan joukkoon kaikissa ikäryhmissä väittämästä ”Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen” täysin samaa ja samaa mieltä olleiden kansainvälisessä vuoden 2010 vertailussa (kuviot 71, 72, 73). Positiivisimmin muiden oppilaiden hyväksyntää arvioitiin Makedoniassa, Ruotsissa, Portugalissa, Saksassa ja Alankomaissa. Muiden oppilaiden hyväksyntää arvioivat harvimmoin oppilaat Virossa, Kanadassa, Kreikassa, Grönlannissa ja Suomessa, jossa varsinkin tytöt sijoittuivat vertailussa heikosti. Kaikissa muissa Pohjoismaissa muiden oppilaiden hyväksyntää arvioitiin Suomea positiivisemmin, Ruotsin erottuessa vertailussa parhaiten edukseen.

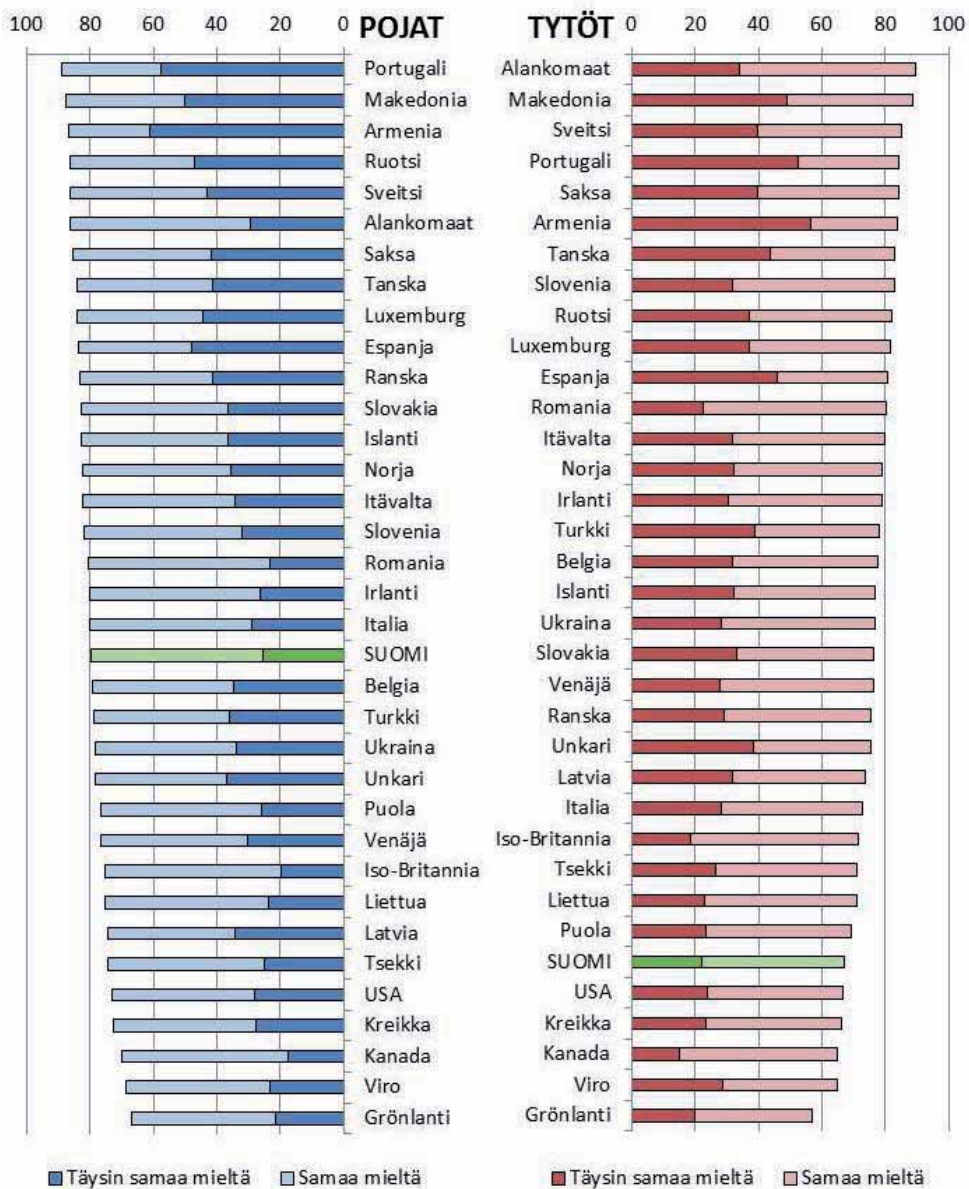

Kuvio 71. 11-vuotiaat pojat ja tytöt, jotka olivat täysin samaa ja samaa mieltä väittämästä ”Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen” vuonna 2010 (%)

Kuvio 72. 13-vuotiaat pojat ja tytöt, jotka olivat täysin samaa ja samaa mieltä väittämästä "Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen" vuonna 2010 (%)

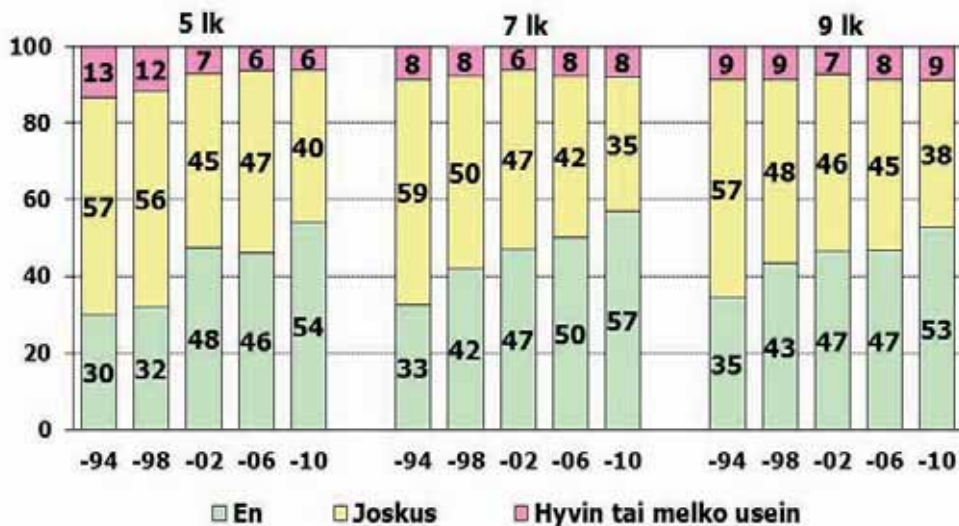
Kuvio 73. 15-vuotiaat pojat ja tytöt, jotka olivat täysin samaa ja samaa mieltä väittämästä "Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen" vuonna 2010 (%)

YKSINÄISYYS JA YSTÄVYYSSUHTEET

Yksinäisyyden kokeminen

Yksinäisyyden kokemista kartoitettiin kysymyksellä ”Tunnetko koskaan itseäsi yksinäiseksi?” Vastausvaihtoehdot olivat: ”Kyllä, hyvin usein”, ”Kyllä, melko usein”, ”Kyllä, joskus” ja ”En”.

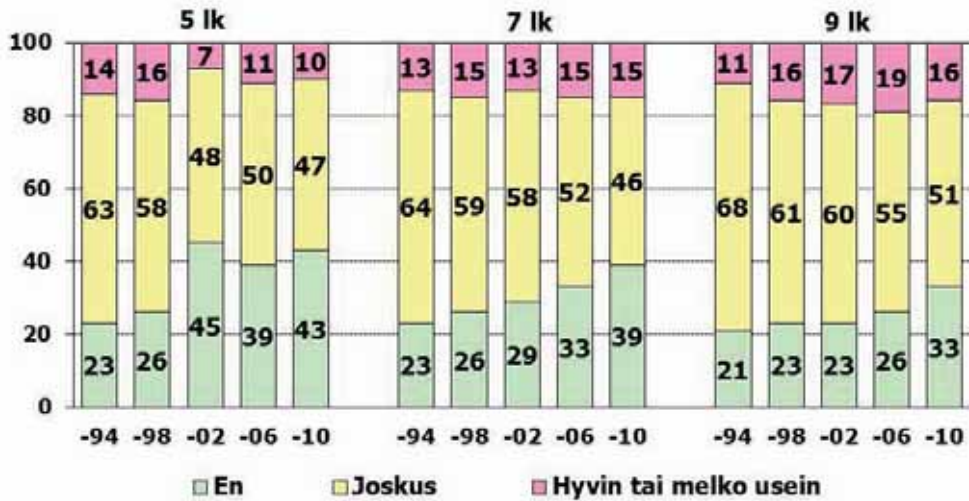
Vuodesta 1994 vuoteen 2010 pojista yhä harvempi 5-luokkalainen koki itsensä yksinäiseksi, 7. ja 9. luokalla yksinäisyyden kokemisessa ei tapahtunut juurikaan muutoksia, kun tarkasteltiin hyvin tai melko usein itsensä yksinäiseksi kokeneiden osuuksia (kuvio 74). Vuonna 2010 itsensä koki yksinäiseksi hyvin tai melko usein 6 prosenttia 5. luokan pojista, kun vastaava osuus vuonna 1994 oli 13 prosenttia. Seitsemännen luokan pojista 8 prosenttia ja yhdeksännen luokan pojista 9 prosenttia koki itsensä yksinäiseksi vuonna 2010. Samana vuonna useampi kuin joka toinen pojista ei kokenut itseään lainkaan yksinäiseksi.

Kuvio 74. Poikien vastaukset kysymykseen ”Tunnetko koskaan itseäsi yksinäiseksi?” vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

Tytöillä ei ole nähtävissä selkeää trendimäistä kehitystä yksinäisyyden kokemisessa vuodesta 1994 vuoteen 2010. Ainoastaan 9-luokkalaiset tytöt kokivat itsensä yhä yleisemmin hyvin tai melko usein yksinäiseksi vuodesta 1994 vuoteen 2006 ja vuodesta 2006 vuoteen 2010 (kuvio 75). Vuonna 2010 itsensä hyvin tai melko usein yksinäiseksi koki tytöistä 10 prosenttia 5. luokalla, 15 prosenttia 7. luokalla ja 16 prosenttia 9. luokalla. Poikiin verrattuna tytöillä yksinäisyyden kokeminen oli yleisempää kaikilla vuosiluokilla. Vuonna 2010 itseään ei kokenut lainkaan yksinäiseksi 43 prosenttia 5. luokan tytöistä, 39 prosenttia 7.

luokan tytöistä ja 33 prosenttia 9. luokan tytöistä, kun vastaavat osuudet pojilla olivat yli 50 prosenttia.

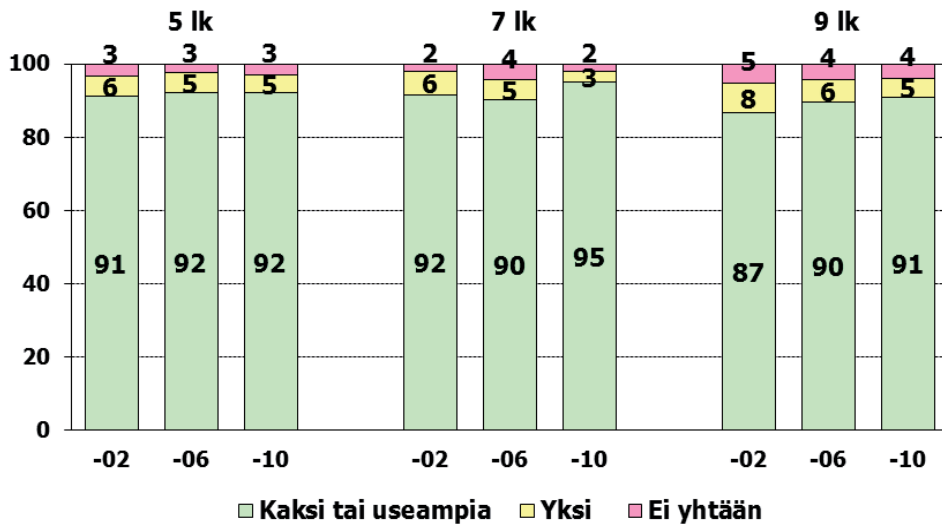

Kuvio 75. Tyttöjen vastaukset kysymykseen "Tunnetko koskaan itseäsi yksinäiseksi?" vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

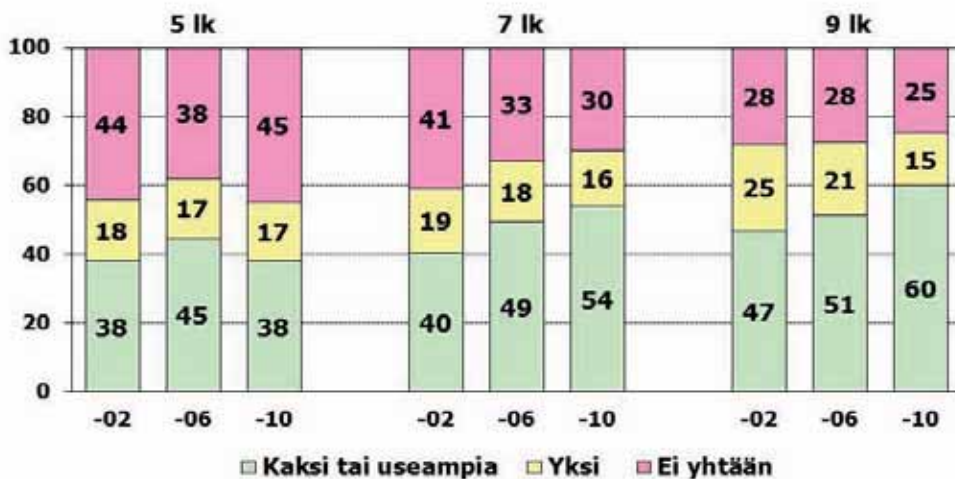
Ystävyysuhteet

Vuosina 2002-2010 ystävyysuhteita kartoitettiin kysymyksellä "Kuinka monta läheistä ystävää sinulla on: poikia / tyttöjä? Vastausvaihtoehdot molempiin kysymyksiin olivat: "Ei yhtään", "Yksi", "Kaksi" ja "Kolme tai useampia".

Vastakkaista sukupuolta olevat ystävät olivat yleisempiä sekä pojilla että tytöillä yläluokilla. Vuonna 2010 pojilla oli läheisinä ystävinä vähintään kaksi poikaa yhtä yleisesti tai hieman yleisemmin kuin vuonna 2002 (kuvio 76). Poikien osuus tyttöjen ystäväpiireissä oli yleisemmin suurempi 7. ja 9. luokalla vuonna 2010 verrattuna vuoteen 2002 (kuvio 77). Vuonna 2010 pojista 91-95 prosentilla oli ystäväpiirissään vähintään kaksi poikaa, kun tytöillä vastaava osuus oli 38-60 prosenttia. Sellaisia oppilaita, joilla ei ollut yhtään poikaa läheisenä ystävänä oli vuonna 2010 pojista 2-4 prosenttia ja tytöistä 25-45 prosenttia.

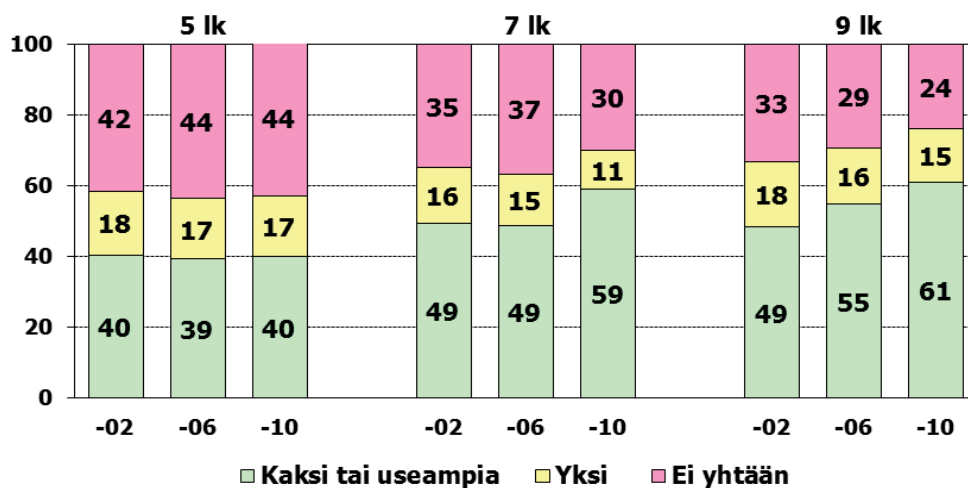

Kuvio 76. Poikien vastaukset kysymykseen "Kuinka monta läheistä ystävää sinulla on: poikia?" vuosiluokan mukaan 2002-2010 (%)

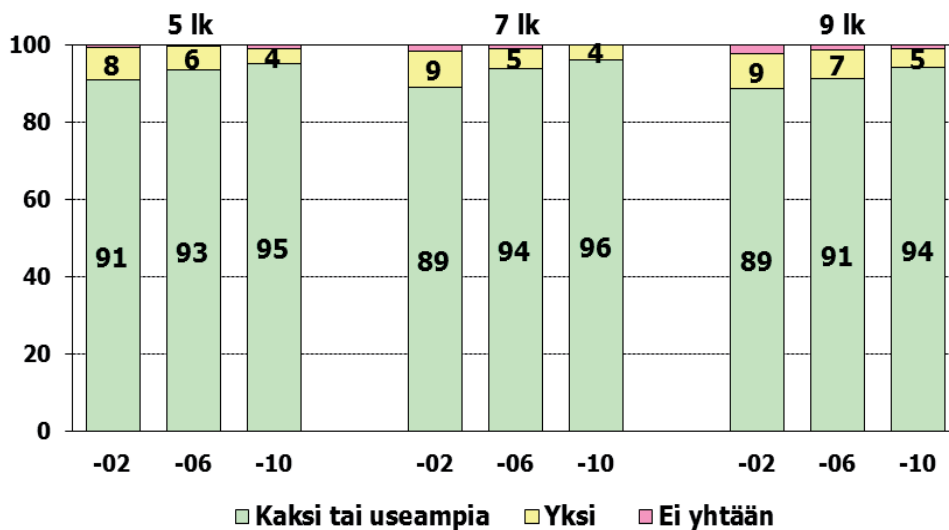

Kuvio 77. Tyttöjen vastaukset kysymykseen "Kuinka monta läheistä ystävää sinulla on: poikia?" vuosiluokan mukaan 2002-2010 (%)

Vuodesta 2002 vuoteen 2010 tyttöjen osuus poikien läheisinä ystävinä on pysytellyt samalla tasolla 5. luokalla sekä kasvanut 7. ja 9. luokalla (kuvio 78). Vuonna 2010 vähintään kaksi tyttöä oli läheisinä ystävinä pojista 40 prosentilla 5. luokalla, 59 prosentilla 7. luokalla ja 61 prosentilla 9. luokalla. Tytöistä 94-96 prosentilla oli ystäväpiirissään vähintään kaksi tyttöä vuonna 2010 (kuvio 79). Sellaisia oppilaita, joilla ei ollut yhtään läheistä tyttöä ystävänsä oli vuonna 2006 pojista 24-44 prosenttia ja tytöistä 0-1 prosentti.

Kuvio 78. Poikien vastaukset kysymykseen "Kuinka monta läheistä ystävää sinulla on: tyttöjä?" vuosiluokan mukaan 2002-2010 (%)

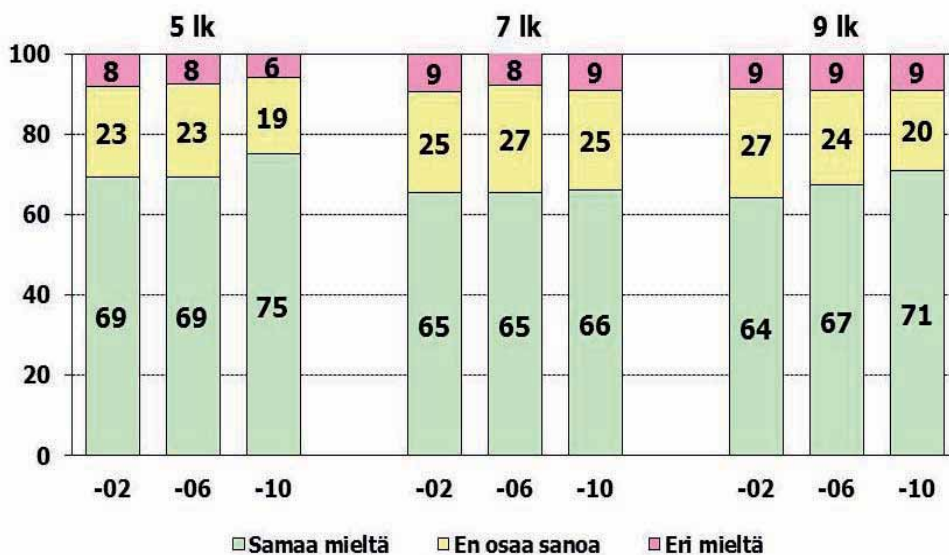
Kuvio 79. Tyttöjen vastaukset kysymykseen "Kuinka monta läheistä ystävää sinulla on: tyttöjä?" vuosiluokan mukaan 2002-2010 (%)

TURVALLISUUS KOULUSSA

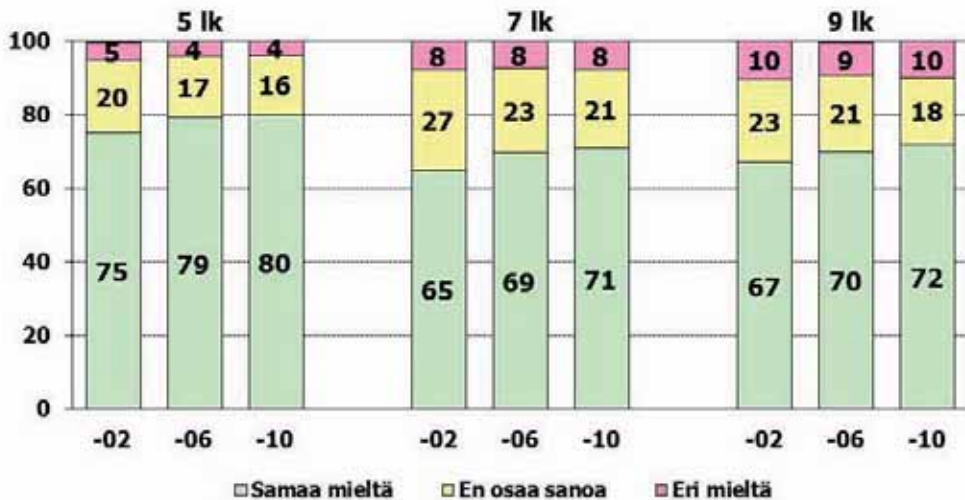
Tässä käsitellään oppilaiden kokemaa turvallisuutta koulussa ja koulukiusaamista.

Turvallisuudentunne koulussa

Vuodesta 2002 vuoteen 2006 oppilaat tunsivat yhä yleisemmin olonsa turvalliseksi koulussaan kaikilla vuosiluokilla (kuviot 80 ja 81). Vuodesta 2006 vuoteen 2010 koettu turvallisuus pysyi pääosin samalla tasolla tai parani hieman, 5. luokan pojilla koulussa olonsa turvalliseksi tunteneiden osuus kasvoi eniten. Vuonna 2010 kaikista oppilaista 73 prosenttia tunsi olonsa turvalliseksi koulussa. Yleisimmin turvallisuutta kokivat 5. luokan oppilaat, joista yli kolme neljästä tunsi olonsa koulussa turvalliseksi. 7. luokan pojilla turvallisuuden myönteinen kokeminen ei ollut yhtä yleistä, heistä kaksi kolmesta tunsi olonsa koulussa turvalliseksi. Tytöistä 80 prosenttia 5. luokalla ja yli 70 prosenttia 7. ja 9. luokalla tunsi olonsa turvalliseksi koulussa.

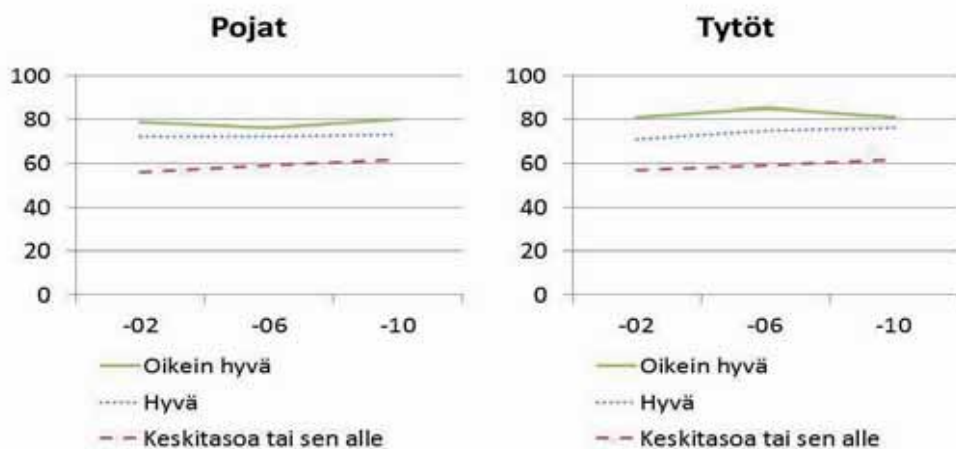
Kuvio 80. Poikien vastaukset väittämään "Tunnen oloni turvalliseksi tässä koulussa" vuosiluokan mukaan 2002-2010 (%)

Kuvio 81. Tyttöjen vastaukset väittämään "Tunnen oloni turvalliseksi tässä koulussa" vuosiluokan mukaan 2002-2010 (%)

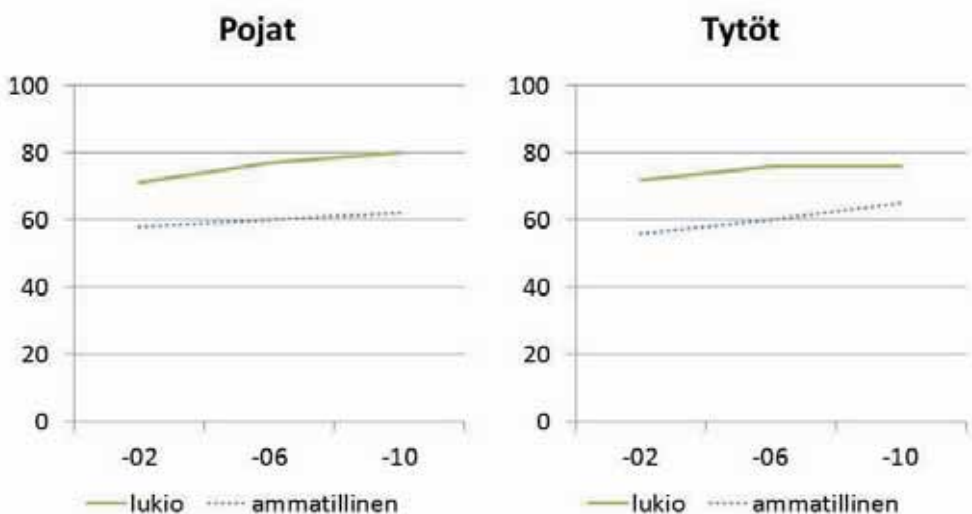
Turvallisuudentunne koulussa koulumenestyksen ja koulutusorientaation mukaan 2002-2010

Koulumenestyksensä oikein hyväksi tai hyväksi kokeneet 7. ja 9. luokan oppilaat tunsivat olonsa koulussa yleisemmin turvalliseksi kuin heikommin koulussa menestyneet (kuvio 82). Vuonna 2010 oikein hyvin koulussa menestyvistä oppilaista 80 prosenttia ja heikommin menestyvistä 60 prosenttia tunsivat olonsa turvalliseksi. Vuodesta 2002 vuoteen 2010 turvallisuuden kokemisessa ei tapahtunut olennaisia muutoksia kummissakaan osaryhmässä.

Kuvio 82. 7. ja 9. luokan pojat ja tytöt, jotka olivat samaa mieltä väittämästä "Tunnen oloni turvalliseksi" koulumenestyksen mukaan 2002-2010 (%)

Lukioon aikovat oppilaat tunsivat olonsa turvalliseksi koulussaan yleisemmin kuin ammatilliseen koulutukseen aikovat oppilaat (kuvio 83). Vuonna 2010 lukioon aikovista noin 80 prosenttia ja ammatilliseen koulutukseen aikovista reilu 60 prosenttia tunsivat olonsa turvalliseksi koulussa. Vuodesta 2002 vuoteen 2010 turvallisuudentunne yleistyi hieman molemmissa osaryhmissä pojilla ja tytöillä.

Kuvio 83. 9. luokan pojat ja tytöt, jotka olivat samaa mieltä väittämästä "Tunnen oloni turvalliseksi tässä koulussa" koulutusorientaation mukaan 2002-2010 (%)

Koulukiusaaminen

Koulukiusaaminen määriteltiin vuosien 1994-2010 WHO-Koululaistutkimuksessa seuraavasti: "Kiusaamista on, kun yksittäinen oppilas tai oppilasjoukko sanoo tai tekee ilkeitä ja epämiellyttäviä asioita toiselle oppilaalle. Kiusaamista on myös se, että jotain oppilasta ärsytetään toistuvasti tavalla, josta hän ei itse pidä ja se, että oppilas jätetään tarkoituksellisesti asioiden ja tapahtumien ulkopuolelle. Kiusaamista ei ole se, että kaksi suunnilleen samanvahvuista koululaista riitelee tai tappelee keskenään. Kiusaamista ei myöskään ole se, että oppilasta kiusoitellaan leikkimielisesti." Tämä kuvaus esitettiin kyselylomakkeessa kiusaamiskysymysten yhteydessä.

Koulukiusaamista kartoitettiin vuosina 1994-2010 kahdella kysymyksellä:

Kuinka usein sinua on kiusattu koulussa tämän kevätlukukauden (94-98)/muutamien viime kuukausien (02-10) aikana?

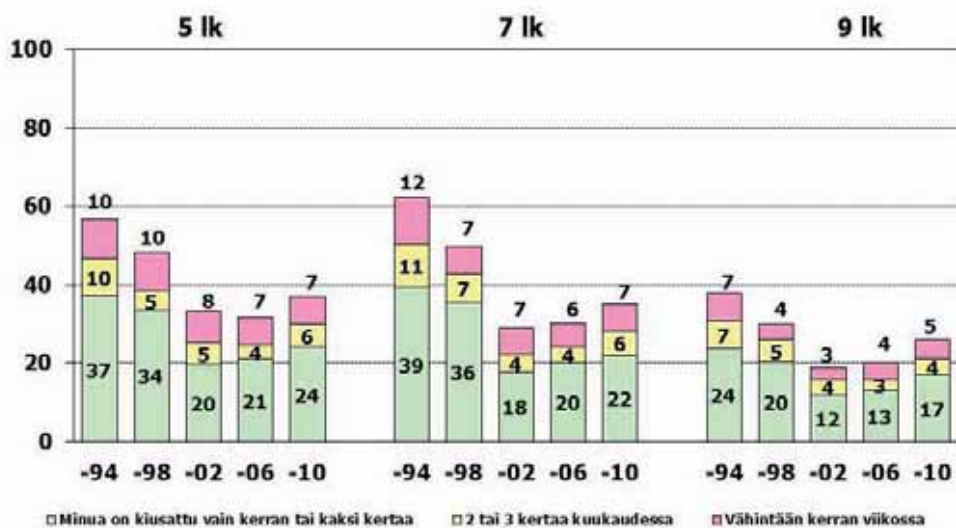
Kuinka usein olet osallistunut muiden kiusaamiseen koulussa tämän kevätlukukauden (94-98) / muutamien viime kuukausien (02-10) aikana?

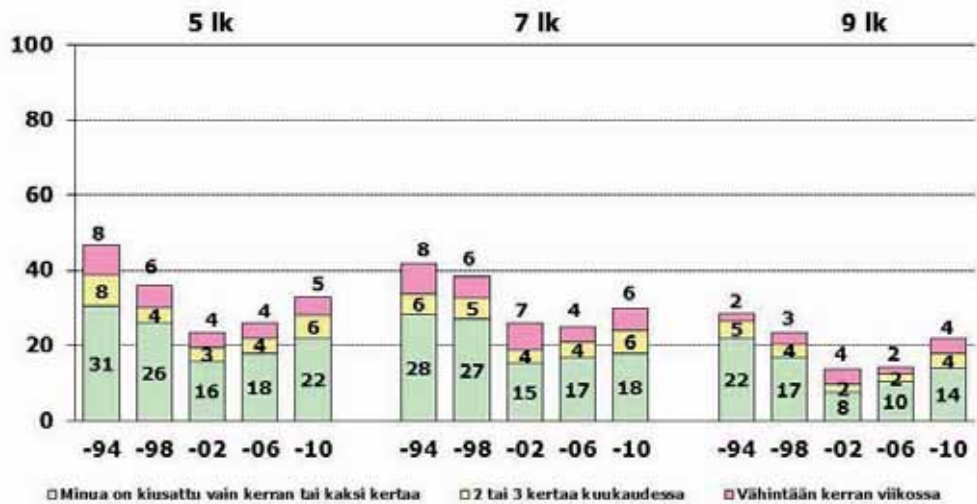
Vastausvaihtoehdot olivat “Minua ei ole kiusattu/En ole kiusannut muita muutamien viime kuukausien aikana”, “Minua on kiusattu vain kerran tai kaksi kertaa /Olen osallistunut vain kerran tai kaksi muiden kiusaamiseen”, “2 tai 3 kertaa kuukaudessa”, “Noin kerran viikossa” ja “Useita kertoja viikossa”.

Kiusatuksi joutuminen

Vuodesta 1994 vuoteen 2002 koulukiusatuksi joutuneiden oppilaiden osuus pieneni kaikilla vuosiluokilla ja pysyi vuodesta 2002 vuoteen 2006 lähes samalla tasolla (kuviot 84 ja 85). Suurin muutos ilmeni vain kerran tai kaksi kertaa kiusattujen osuuksissa, jotka pienenevät selvästi vuodesta 1994 vuoteen 2002. Sen sijaan toistuvasti eli vähintään kerran viikossa kiusattujen osuus pieneni samalla aikavälillä vain hieman. Vuodesta 2006 vuoteen 2010 vähintään kerran viikossa kiusatuksi joutuneiden osuus kasvoi kaikilla vuosiluokilla yhdestä kahteen prosenttia, paitsi 5. luokan pojilla osuus pysyi ennallaan. Lisäksi satunnainen kiusatuksi joutuminen (1-2 kertaa sekä 2 tai 3 kertaa/kk) yleistyivät kaikilla vuosiluokilla sekä pojilla että tytöillä. Vuonna 2010 vähintään kerran viikossa kiusatuksi joutui 6 prosenttia kaikista oppilaista, kun vuonna 2006 vastaava osuus oli 5 prosenttia. Viides- ja seitsemäsluokkalaiset joutuivat kiusatuiksi yleisemmin kuin 9-luokkalaiset. Vuonna 2010 vähintään kerran viikossa kiusatuksi joutui 6 prosenttia 5- ja 7-luokkalaisista sekä 4 prosenttia 9-luokkalaisista. Pojat joutuivat kiusatuiksi tyttöjä yleisemmin kaikilla vuosiluokilla.

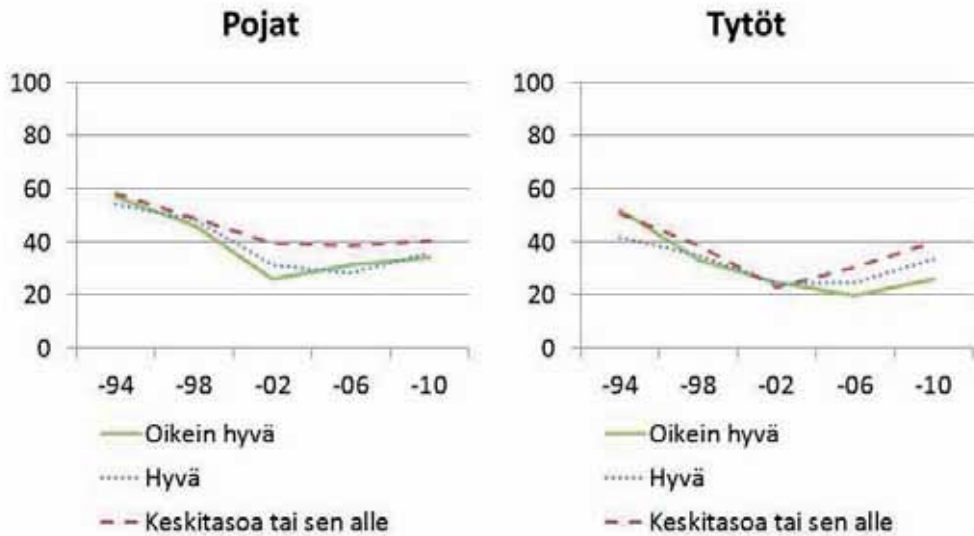
Kuvio 84. Poikien vastaukset kysymykseen “Kuinka usein sinua on kiusattu koulussa tämän kevätlukukauden aikana (94-98) / muutamien viime kuukausien aikana (02-10)?” vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

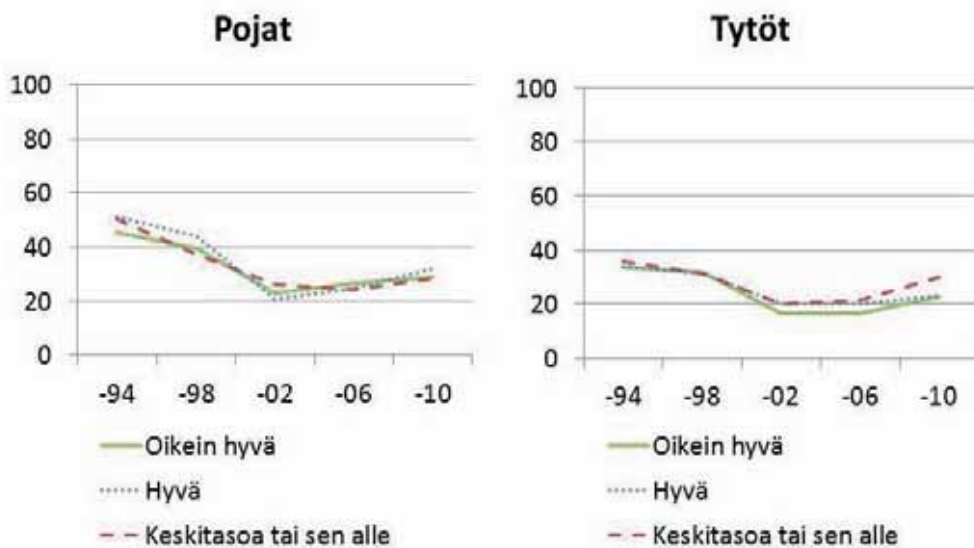
Kuvio 85. Tyttöjen vastaukset kysymykseen "Kuinka usein sinua on kiusattu koulussa tämän kevätlukukauden aikana (94-98) / muutamien viime kuukausien aikana (02-10)?" vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

Kiusatuksi joutuminen koulumenestyksen ja koulutusorientaation mukaan 1994-2010

Koettu koulumenestys oli yhteydessä vähintään kerran kiusatuksi joutumiseen 5. luokalla, mutta 7. ja 9. luokan yhdistetyssä aineistossa ei yhteyttä ollut havaittavissa (kuviot 86 ja 87). Vuonna 2010 5. luokan oppilaista 40 prosenttia keskitasolla tai sen alle menestyneistä pojista joutui vähintään kerran kiusatuksi, kun vastaava osuus oikein hyvin tai hyvin menestyneistä oli kolmannes. Tyttöillä eroa oli 5. luokalla myös oikein hyvin ja hyvin menestyneiden kiusatuksi joutumisessa. Kiusatuksi joutumisen trendi oli laskeva vuodesta 1994 vuoteen 2002 kaikissa osaryhmissä, vuodesta 2002 vuoteen 2010 kiusatuksi joutuminen pysyi suurin piirtein samalla tasolla tai yleistyi hieman. Muutos oli jyrkin 5. luokan tyttöillä, joilla kiusatuksi joutuminen yleistyi kaikissa osaryhmissä.

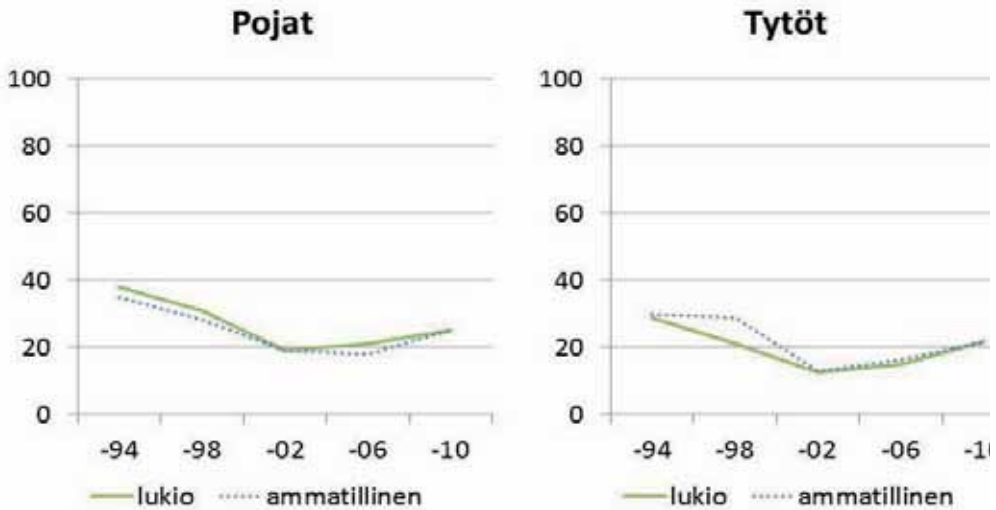

Kuvio 86. Vähintään kerran kiusatuksi joutuneiden 5-luokkalaisten poikien ja tyttöjen osuudet koulumenestyksen mukaan 1994-2010 (%)

Kuvio 87. Vähintään kerran kiusatuksi joutuneiden 7- ja 9-luokkalaisten poikien ja tyttöjen osuudet koulumenestyksen mukaan 1994-2010 (%)

9-luokkalaisten koulutusorientaatio ei ollut yhteydessä pojilla eikä tytöillä vähintään kerran kiusatuksi joutumiseen (kuvio 88).

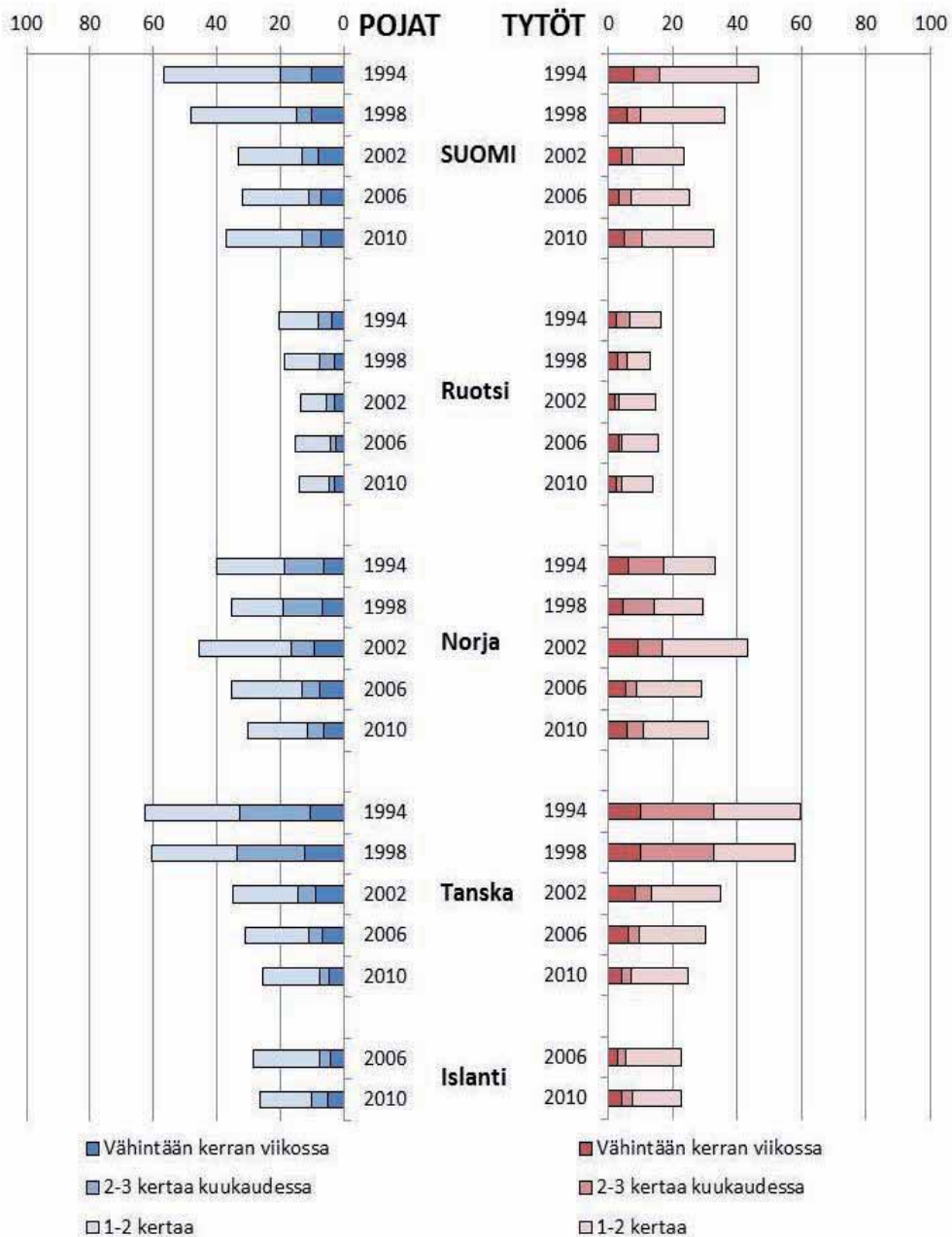

Kuvio 88. Vähintään kerran kiusatuksi joutuneiden 9-luokkalaisten osuus koulutusorientaation mukaan pojilla ja tytöillä 1994-2010 (%)

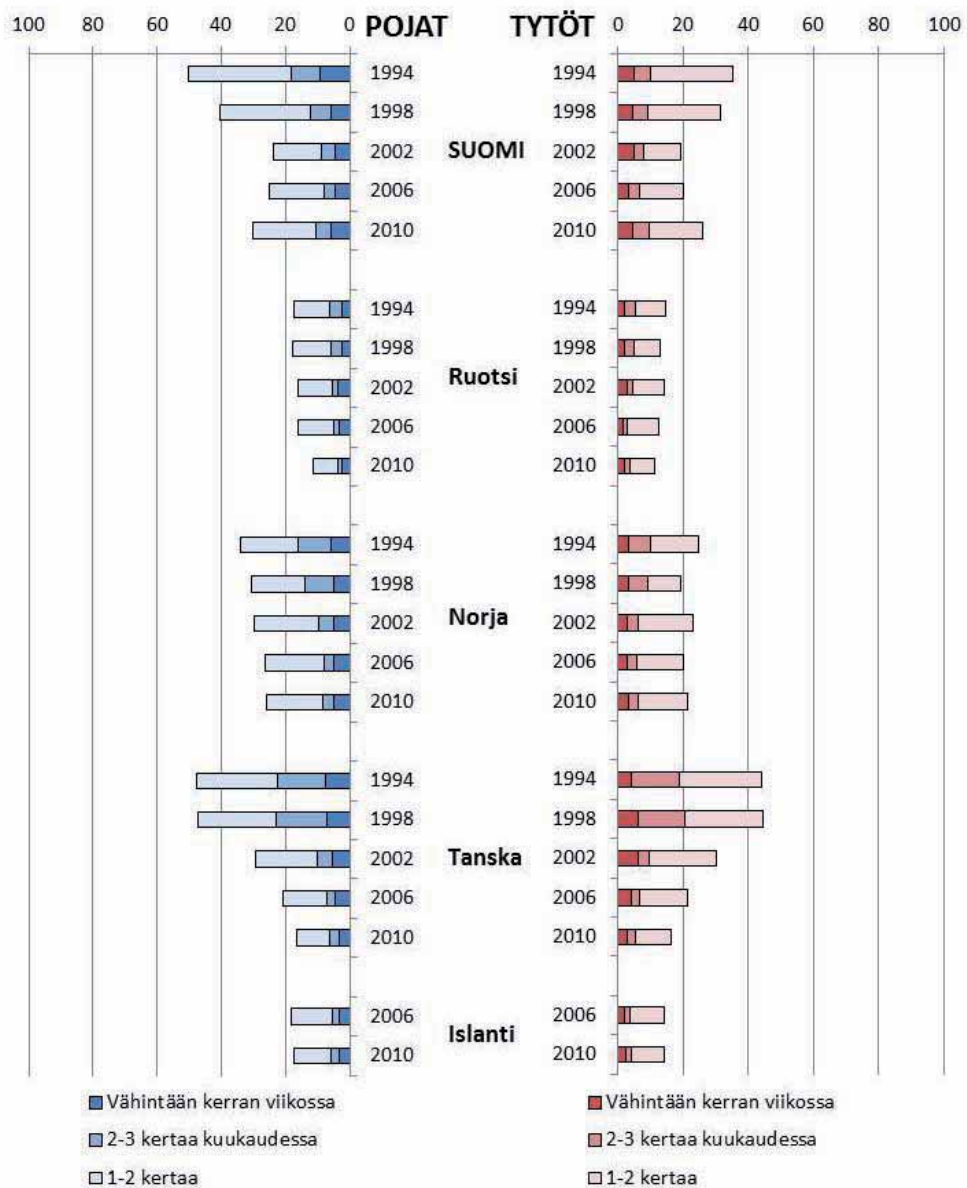
Kiusatuksi joutuminen: muutokset Pohjoismaissa vuosina 1994-2010

Yhä harvemmat 11-vuotiaat oppilaat joutuivat kiusatuksi Ruotsissa ja Tanskassa vuodesta 1994 vuoteen 2010 (kuvio 89). Suomessa kiusatuksi joutuminen vähentyi vuodesta 1994 vuoteen 2002 ja yleistyi vuodesta 2002 vuoteen 2010. Norjassa muutos oli pääosin vähenevä, mutta vuonna 2002 kiusatuksi joutuminen oli muita vuosia yleisempää. Islannissa tilanne pysyi lähes ennallaan vuodesta 2006 vuoteen 2010. Vuonna 2010 Suomessa kiusatuksi joutui noin kolmannes, Norjassa 30 prosenttia, Tanskassa ja Islannissa neljännes sekä Ruotsissa 15 prosenttia 11-vuotiaista oppilaista.

13- ja 15-vuotiailla muutokset kiusatuksi joutumisessa Pohjoismaissa olivat samansuuntaisia kuin 11-vuotiailla (kuvio 90). Vuonna 2010 kiusatuksi joutui suomalaisista reilu neljännes, norjalaisista noin neljännes, tanskalaisista ja islantilaisista noin 15 prosenttia ja ruotsalaisista 12 prosenttia. Kaiken kaikkiaan kiusatuksi joutuminen oli yleisempää 11-vuotiailla kuin 13- ja 15-vuotiailla.

Kuvio 89. 11-vuotiaiden poikien ja tyttöjen vastaukset kysymykseen "Kuinka usein sinua on kiusattu koulussa tämän kevätlukukauden (94-98) / muutamien viime kuukausien (02-10) aikana?" Pohjoismaissa 1994-2010 (%)

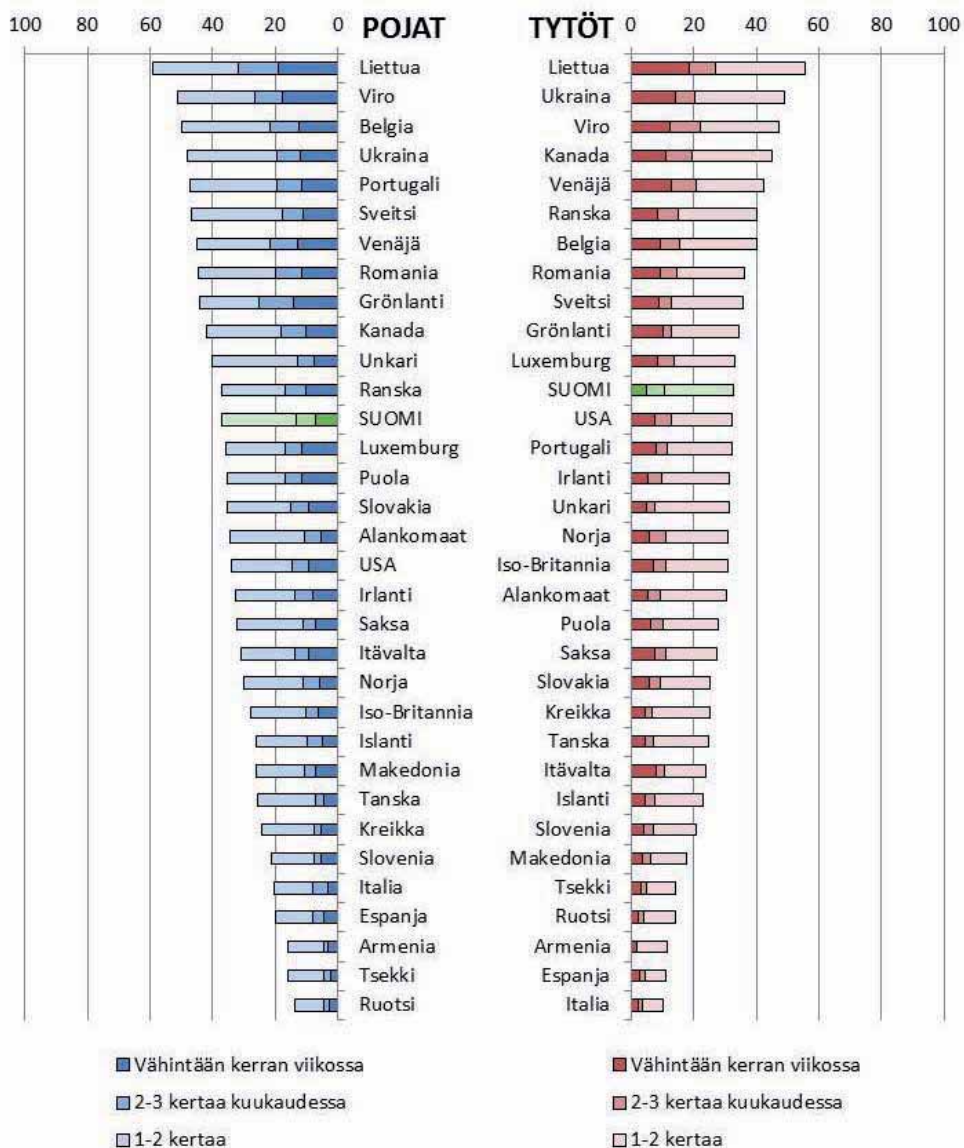

Kuvio 90. 13- ja 15-vuotiaiden poikien ja tyttöjen vastaukset kysymykseen "Kuinka usein sinua on kiusattu koulussa tämän kevätlukukauden (94-98) / muutamien viime kuukausien (02-10) aikana?" Pohjoismaissa 1994-2010 (%)

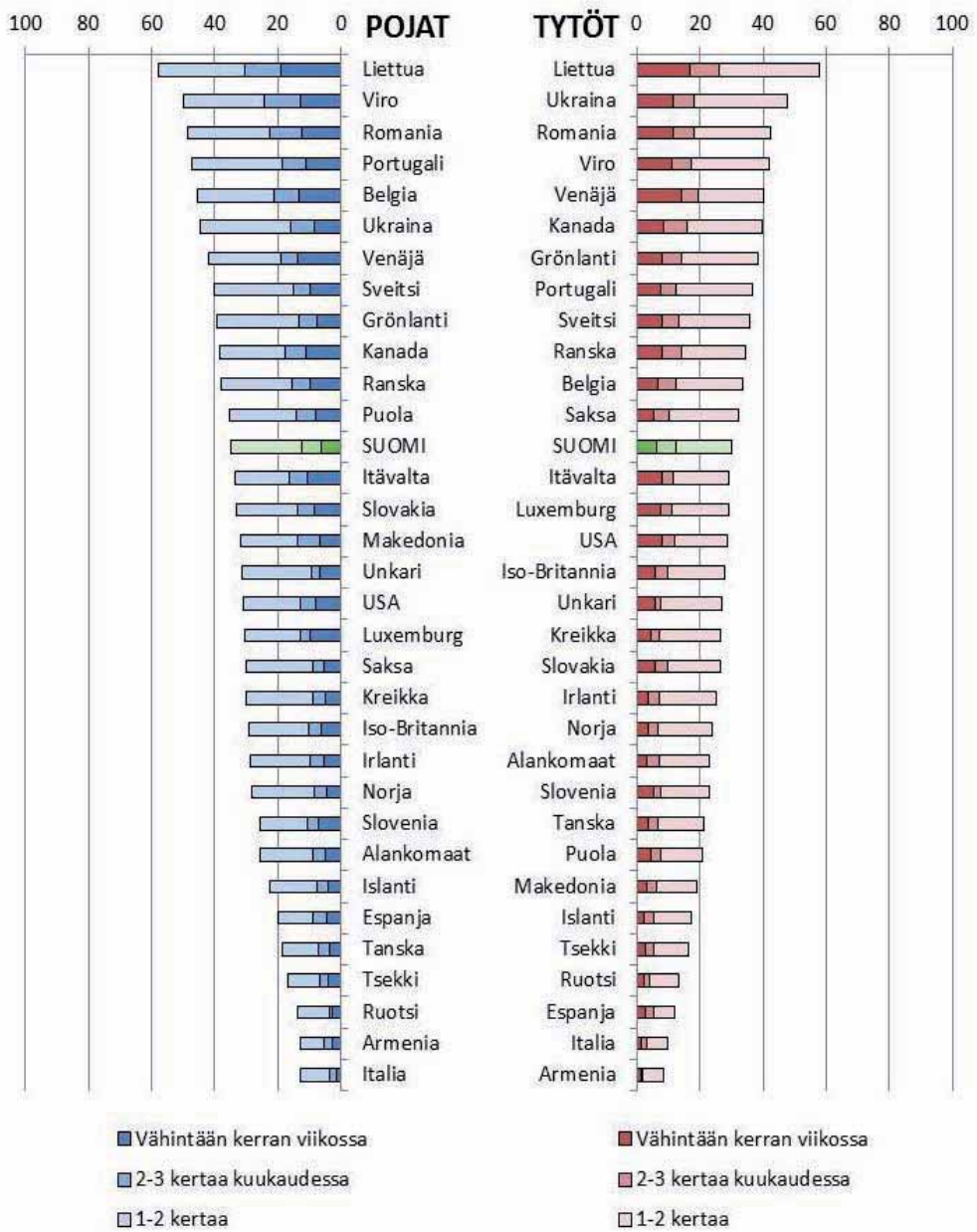
Kiusatuksi joutuminen: Suomi kansainvälisessä vertailussa 2010

Suomi sijoittuu puolenvälin paikkeille kaikissa ikäryhmissä sekä pojissa että tytöissä kiusatuksi joutumisen kansainvälisessä vertailussa vuonna 2010 (kuviot 91, 92, 93). Kiusatuksi joutumista tarkasteltiin osaryhmissä vähintään kerran viikossa kiusatut, 2-3 kertaa kuukaudessa kiusatut ja 1-2 kertaa kiusatut. Suomen osalta on huomattavaa, että toistu-

vasti (vähintään kerran viikossa) kiusatuksi joutuneiden osuus oli pieni, kun taas satunnaisesti kiusatuksi joutuminen oli yleisempää. Yleisimmin oppilaat joutuivat toistuvasti kiusatuiksi Liettuassa, Virossa, Belgiassa, Ukrainassa, Romaniassa ja Grönlannissa. Kiusatuksi joutumista raportoitiin harvimmoin Ruotsissa, Tsekissä, Armeniassa, Espanjassa ja Italiassa. Muissa Pohjoismaissa kiusaamista raportoitiin kaikissa ikäryhmissä Suomea harvemmin.

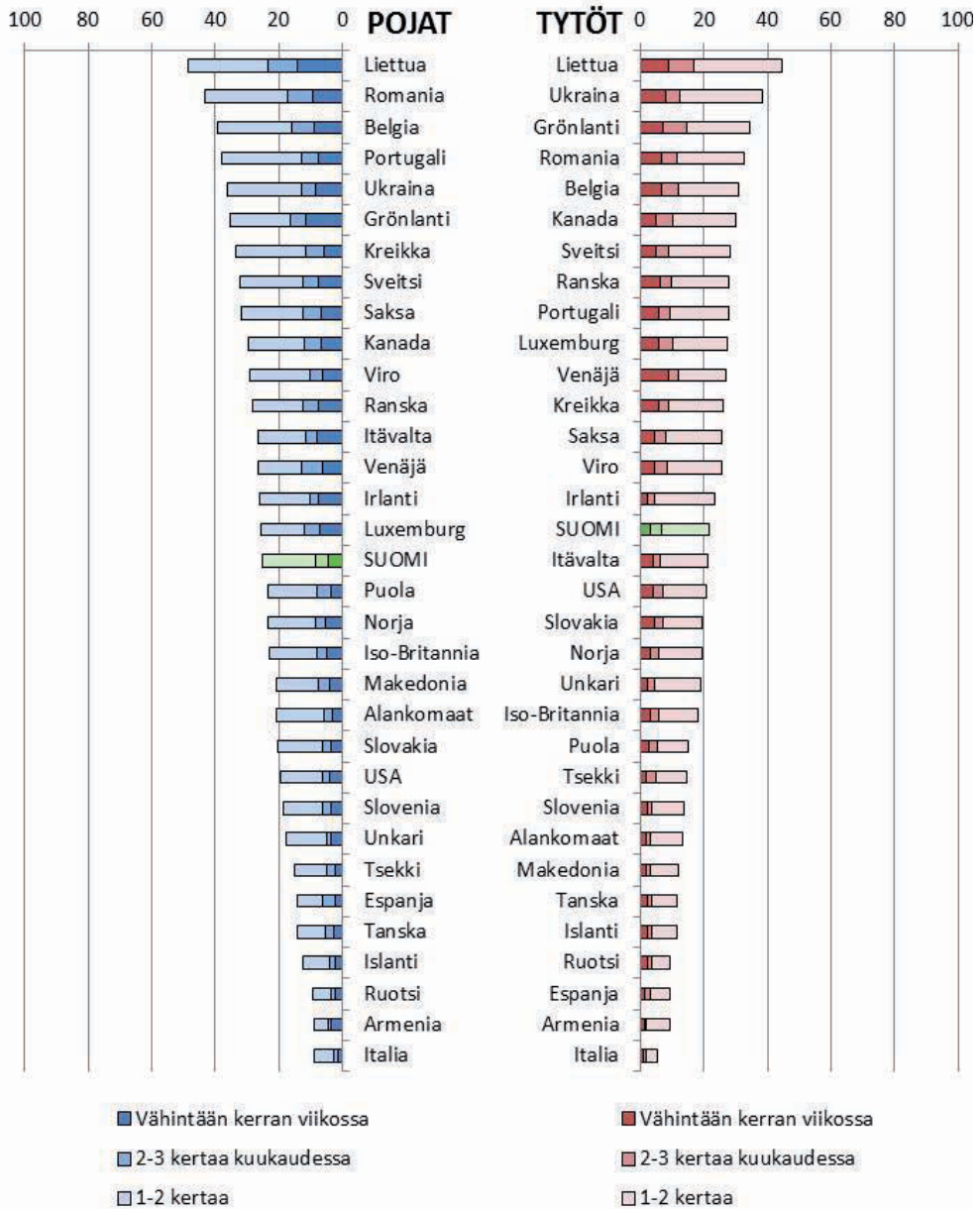

Kuvio 91. Kiusatuksi joutuneiden 11-vuotiaiden poikien ja tyttöjen osuudet vuonna 2010 (%)

Kuvio 92. Kiusatuksi joutuneiden 13-vuotiaiden poikien ja tyttöjen osuudet vuonna 2010 (%)

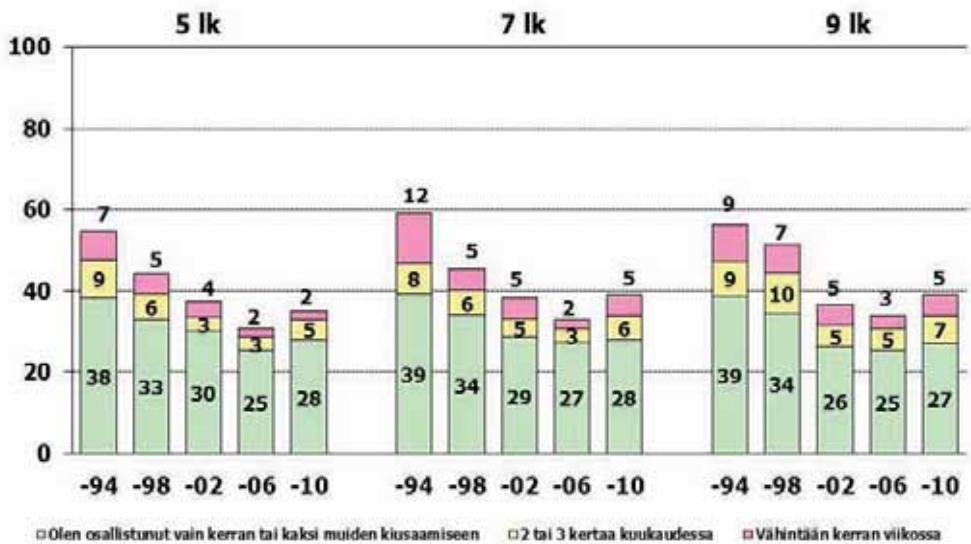

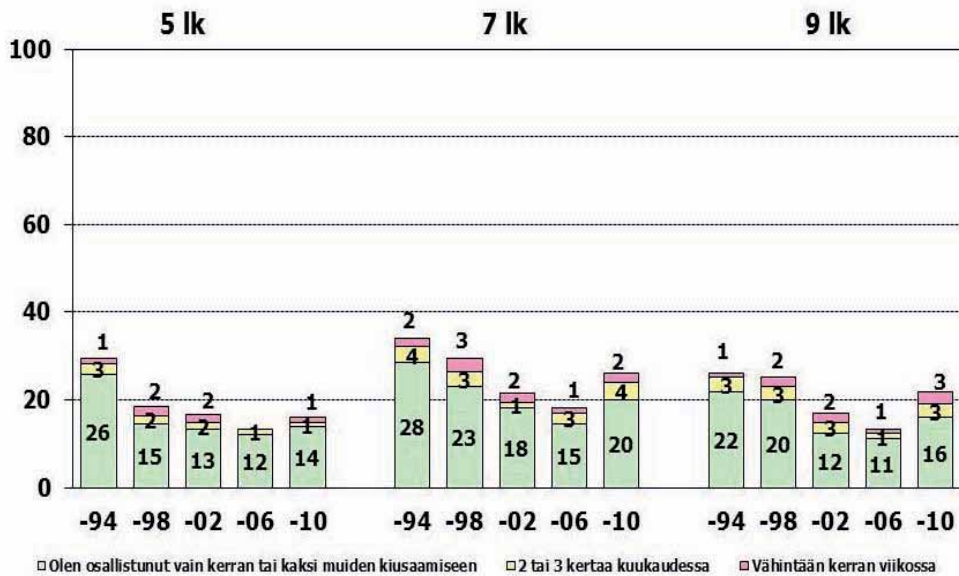
Kuvio 93. Kiusatuksi joutuneiden 15-vuotiaiden poikien ja tyttöjen osuudet vuonna 2010 (%)

Toisten oppilaiden kiusaamiseen osallistuminen

Toisten oppilaiden kiusaamiseen vähintään kerran viikossa osallistuneiden oppilaiden osuus pieneni vuodesta 1994 vuoteen 2006, mutta vuodesta 2006 vuoteen 2010 muiden kiusaaminen toistuvasti yleistyi 2-3 prosenttia 7. ja 9. luokalla sekä pojilla että tytöillä (kuviot 94 ja 95). 5. luokalla muiden toistuvaan kiusaamiseen osallistumisessa ei tapahtunut muutoksia. Pojat osallistuivat tyttöjä yleisemmin muiden kiusaamiseen. Vuonna 2010 muiden kiusaamiseen vähintään kerran viikossa osallistui pojista 2-5 prosenttia, kun vastaava osuus tytöistä oli 1-3 prosenttia.

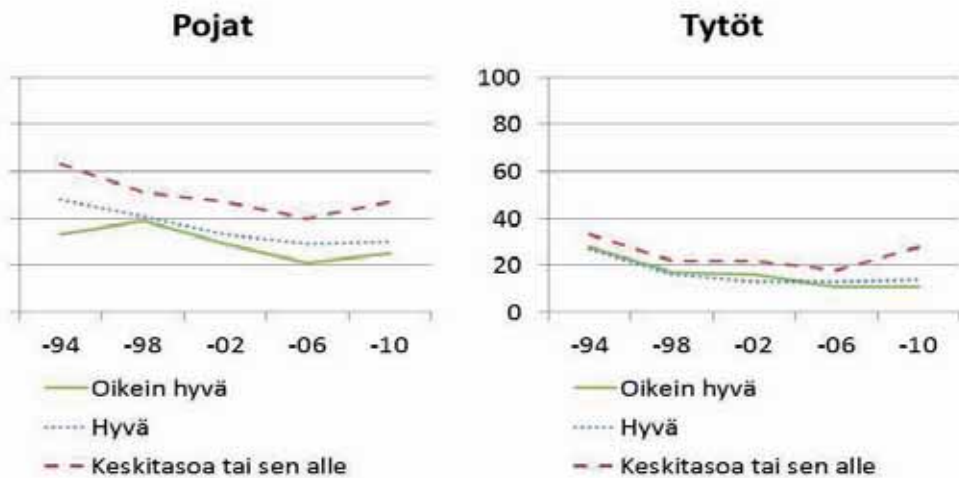
Kuvio 94. Poikien vastaukset kysymykseen "Kuinka usein olet osallistunut muiden kiusaamiseen koulussa tämän kevätlukukauden aikana (94-98) / muutamien viime kuukausien aikana (02-10)?" vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

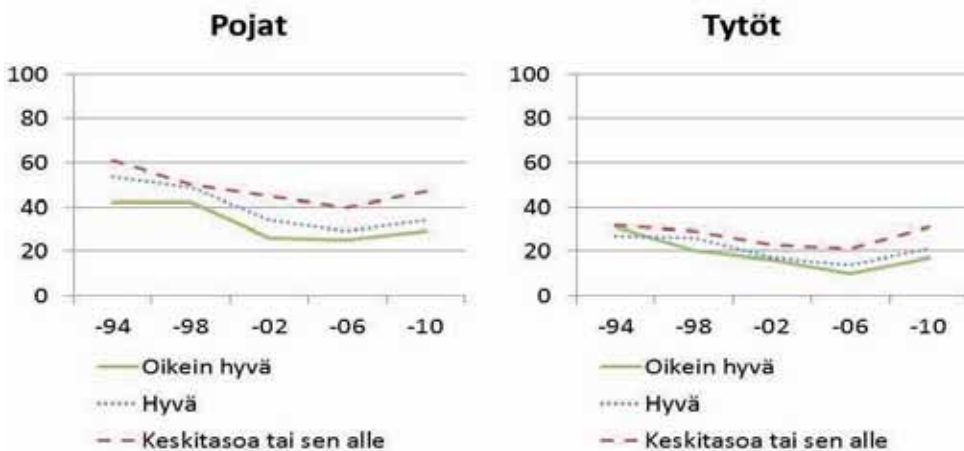
Kuvio 95. Tyttöjen vastaukset kysymykseen “Kuinka usein olet osallistunut muiden kiusaamiseen koulussa tämän kevätlukukauden aikana (94-98) / muutamien viime kuukausien aikana (02-10)?” vuosiluokan mukaan 1994-2010 (%)

Toisten oppilaiden kiusaamiseen osallistuminen koulumenestyksen ja koulutusorientaation mukaan 1994-2010

Koettu koulumenestys oli yhteydessä toisten oppilaiden kiusaamiseen siten, että keskitasolla tai sen alle menestyneet oppilaat olivat osallistuneet oikein hyvin menestyneitä yleisemmin vähintään kerran toisten oppilaiden kiusaamiseen (kuviot 96 ja 97). Vuonna 2010 sekä 5. luokan että 7. ja 9. luokan pojista noin puolet heikommin koulussa menestyneistä oli osallistunut vähintään kerran toisen kiusaamiseen, kun vastaava osuus oikein hyvin koulussa menestyneistä oli noin neljäsnes. Tytöistä toisten kiusaamiseen oli osallistunut noin kolmannes heikommin ja reilu 10 prosenttia oikein hyvin koulussa menestyneistä. Vähintään kerran toisten oppilaiden kiusaamiseen osallistuneiden osuudet pienentyivät pääsääntöisesti molemmissa osaryhmissä vuodesta 1994 vuoteen 2006, kun vuodesta 2006 vuoteen 2010 toisten kiusaaminen puolestaan yleistyi.

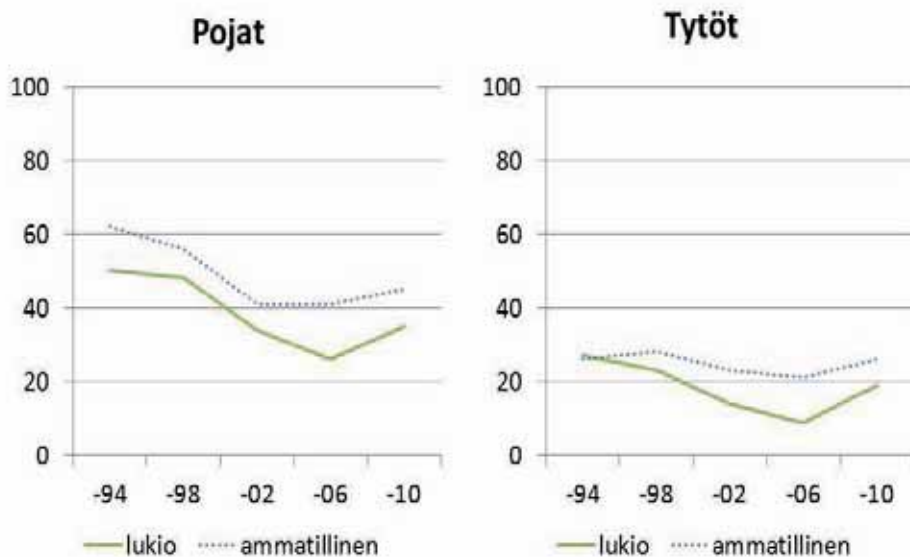

Kuvio 96. Toisia oppilaita vähintään kerran kiusanneiden 5-luokkalaisten poikien ja tyttöjen osuudet koulumenestyksen mukaan 1994-2010 (%)

Kuvio 97. Toisia oppilaita vähintään kerran kiusanneiden 7- ja 9-luokkalaisten poikien ja tyttöjen osuudet koulumenestyksen mukaan 1994-2010 (%)

9-luokkalaisista ammatilliseen koulutukseen aikovat oppilaat olivat yleisemmin osallistuneet vähintään kerran toisten oppilaiden kiusaamiseen kuin lukioon aikovat oppilaat (kuvio 98). Vuonna 2010 ammatilliseen koulutukseen aikovista 9-luokkalaisista pojista vajaa puolet ja lukioon aikovista joka kolmas oli osallistunut vähintään kerran toisen kiusaamiseen. Tyttöillä vastaavat osuudet olivat joka neljäs ammatilliseen koulutukseen aikovista ja joka viides lukioon aikovista. Toisten oppilaiden kiusaamiseen osallistuneiden osuudet pienenevät molemmissa osaryhmissä pojilla ja tytöillä vuodesta 1994 vuoteen 2006, pojilla muutos oli jyrkempi. Vuodesta 2006 vuoteen 2010 osuudet jälleen kasvoivat molemmissa osaryhmissä pojilla ja tytöillä.

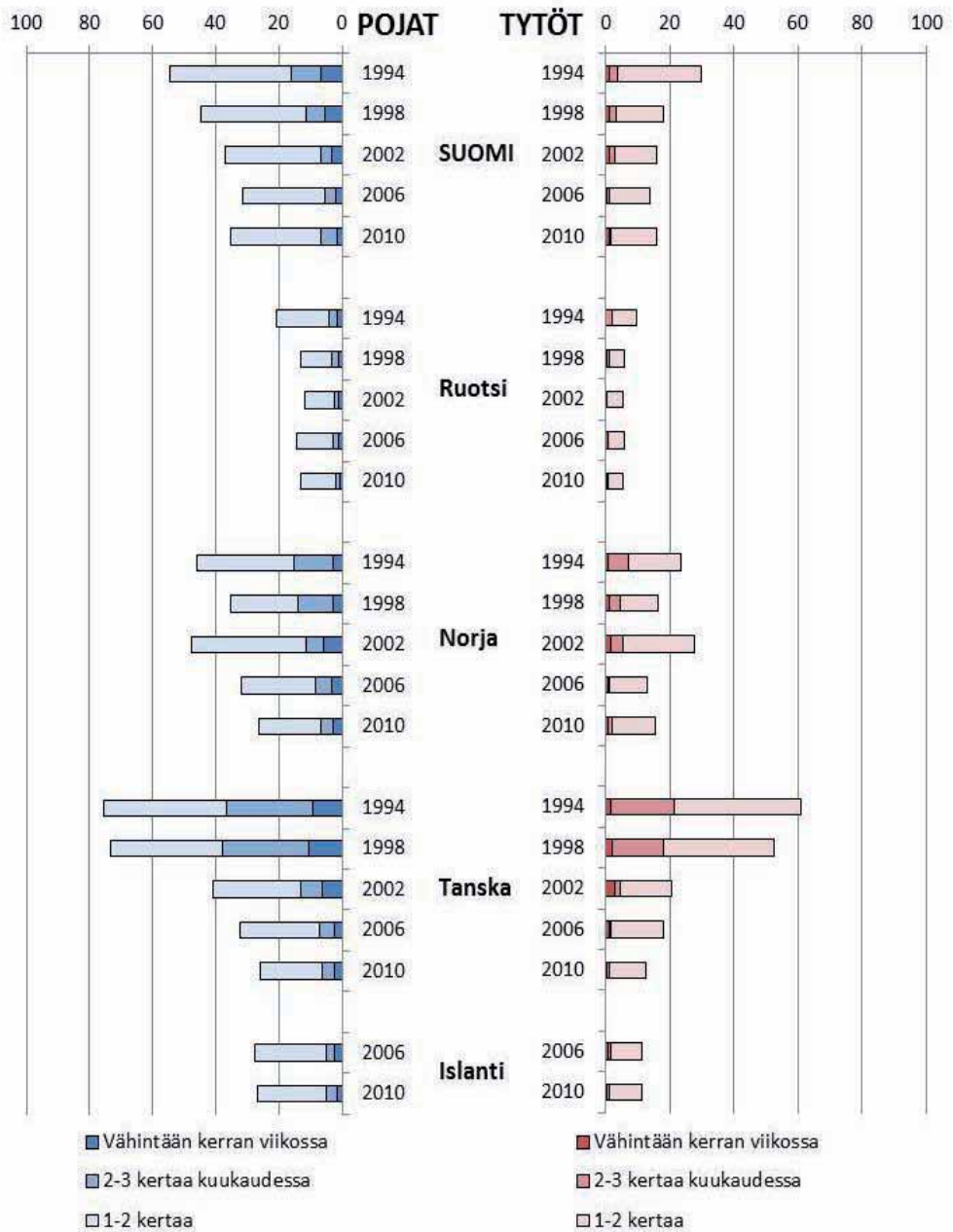

Kuvio 98. Toisia oppilaita vähintään kerran kiusanneiden 9-luokkalaisten poikien ja tyttöjen osuudet koulutusorientaation mukaan 1994-2010 (%)

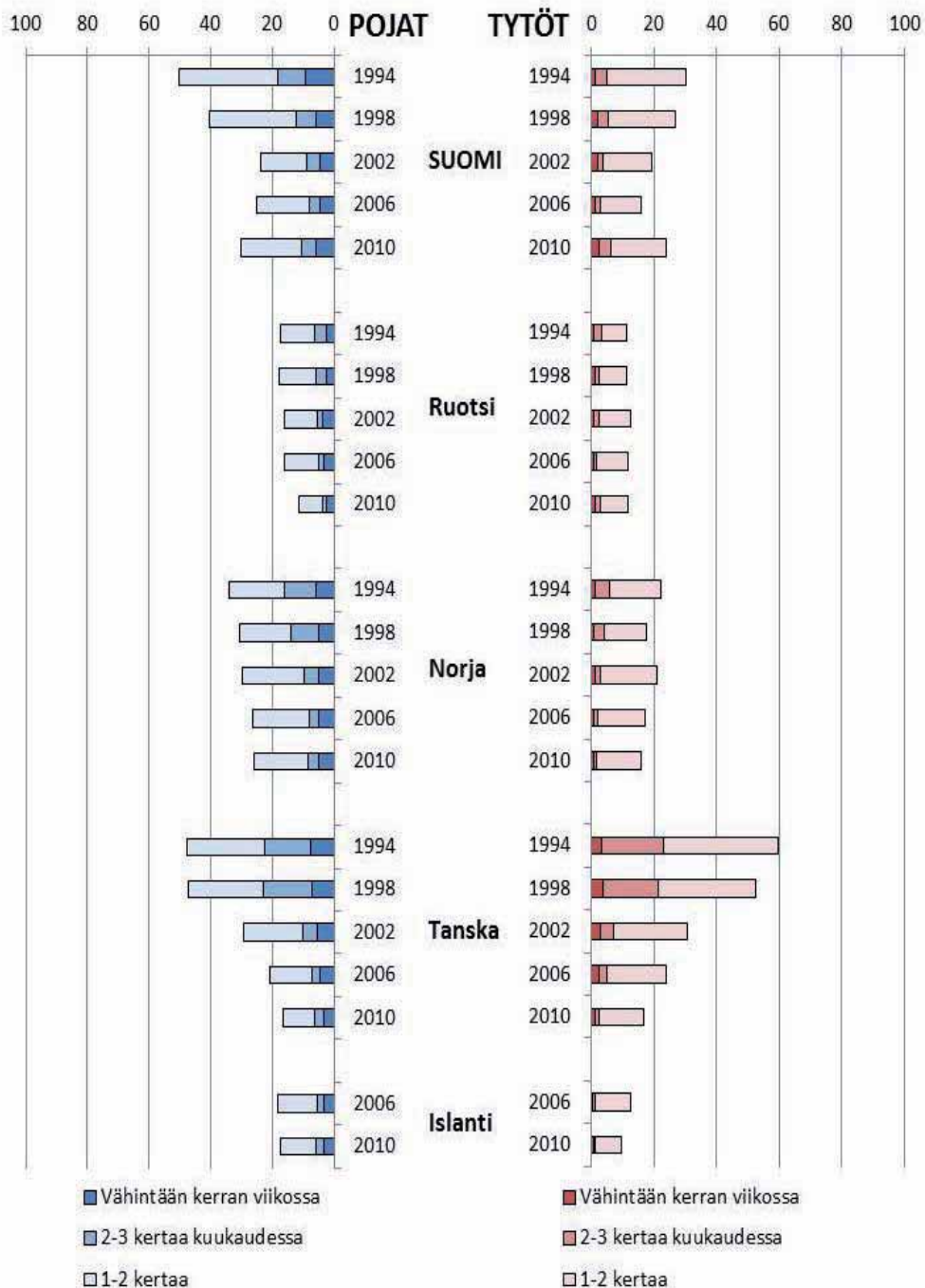
Toisten oppilaiden kiusaamiseen osallistuminen: muutokset Pohjoismaissa vuosina 1994-2010

Pääsääntöisesti yhä pienempi osuus 11-vuotiaista osallistui toisten kiusaamiseen Pohjoismaissa vuodesta 1994 vuoteen 2010 (kuvio 99). Vuodesta 2006 vuoteen 2010 yleistrendistä poiketen toisten kiusaamiseen osallistuminen yleistyi suomalaisilla pojilla ja tytöillä sekä norjalaisilla tytöillä. Pojat osallistuvat yleisemmin toistuvaan (vähintään kerran viikossa) toisten oppilaiden kiusaamiseen, kun tytöillä kiusaamiseen osallistuminen oli pääosin satunnaista. Vuonna 2010 suomalaisista pojista reilu kolmannes osallistui toisten kiusaamiseen, kun vastaava osuus Norjassa, Tanskassa ja Islannissa oli reilu neljännes sekä Ruotsissa 14 prosenttia. Tyttöjen osalta valtavirrasta erottui vain Ruotsi, jossa toisten kiusaamiseen osallistui 6 prosenttia tytöistä, kun vastaava osuus muissa Pohjoismaissa oli noin 15 prosenttia.

13- ja 15-vuotiaista oppilaita pienempi osuus osallistui toisten oppilaiden kiusaamiseen Ruotsissa, Norjassa ja Tanskassa vuodesta 1994 vuoteen 2010 (kuvio 100). Suomessa kiusaamiseen osallistuneiden osuus pieneni vuodesta 1994 vuoteen 2002, mutta yleistyi jälleen vuodesta 2002 vuoteen 2010. Islannissa osuudet pysyivät lähes ennallaan vuodesta 2006 vuoteen 2010. Vuonna 2010 suomalaisista pojista noin kolmannes, norjalaisista noin neljännes ja muissa maissa alle viidennes osallistui toisten oppilaiden kiusaamiseen. Vastaava osuus tytöistä oli Suomessa neljännes ja muissa maissa noin 15 prosenttia.

Kuvio 99. 11-vuotiaiden poikien ja tyttöjen vastaukset kysymykseen "Kuinka usein olet osallistunut toisten oppilaiden kiusaamiseen koulussa muutamien viime kuukausien aikana?" Pohjoismaissa 1994-2010 (%)

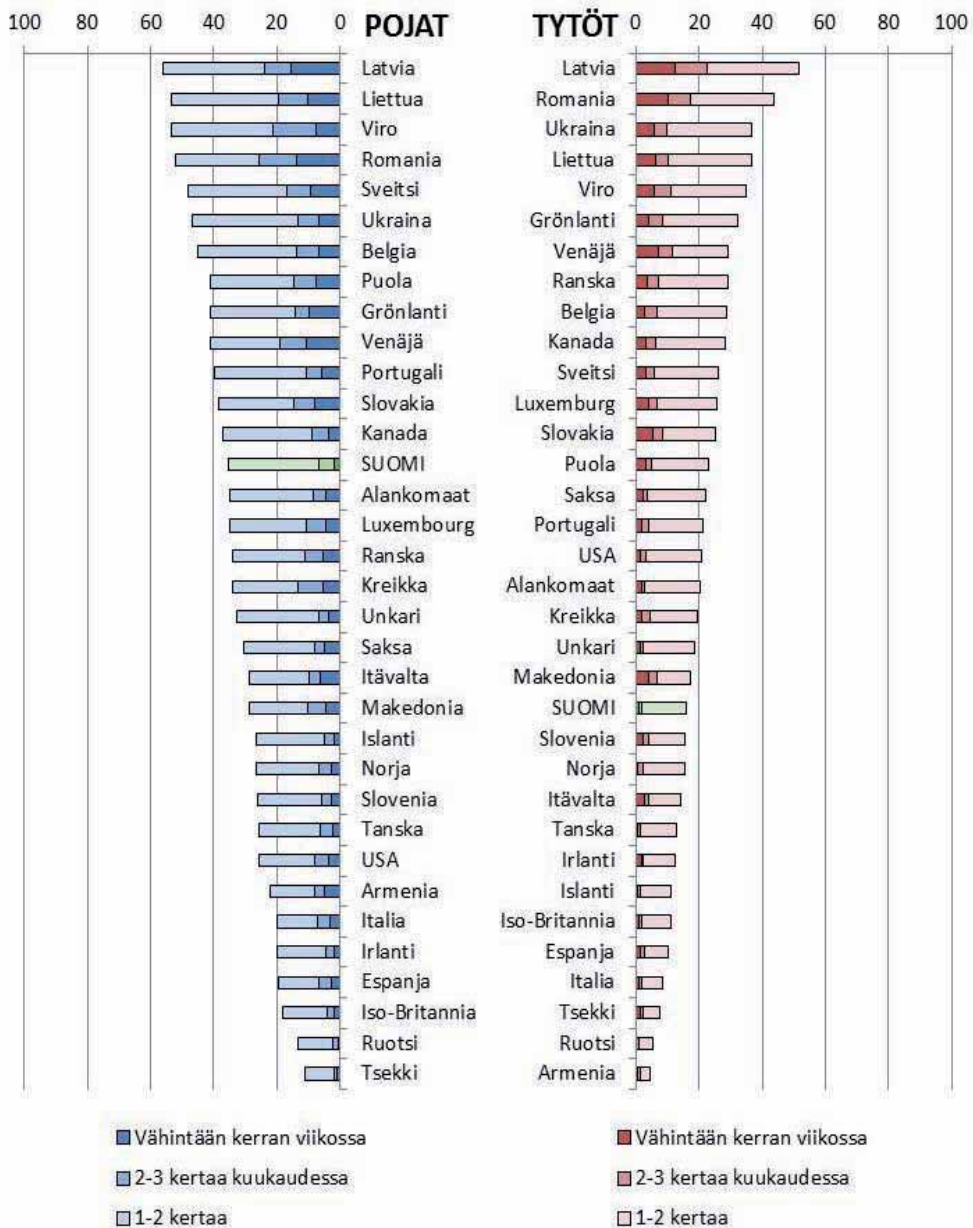

Kuvio 100. 13- ja 15-vuotiaiden poikien ja tyttöjen vastaukset kysymykseen "Kuinka usein olet osallistunut toisten oppilaiden kiusaamiseen koulussa muutamien viime kausien aikana?" Pohjoismaissa 1994-2010 (%)

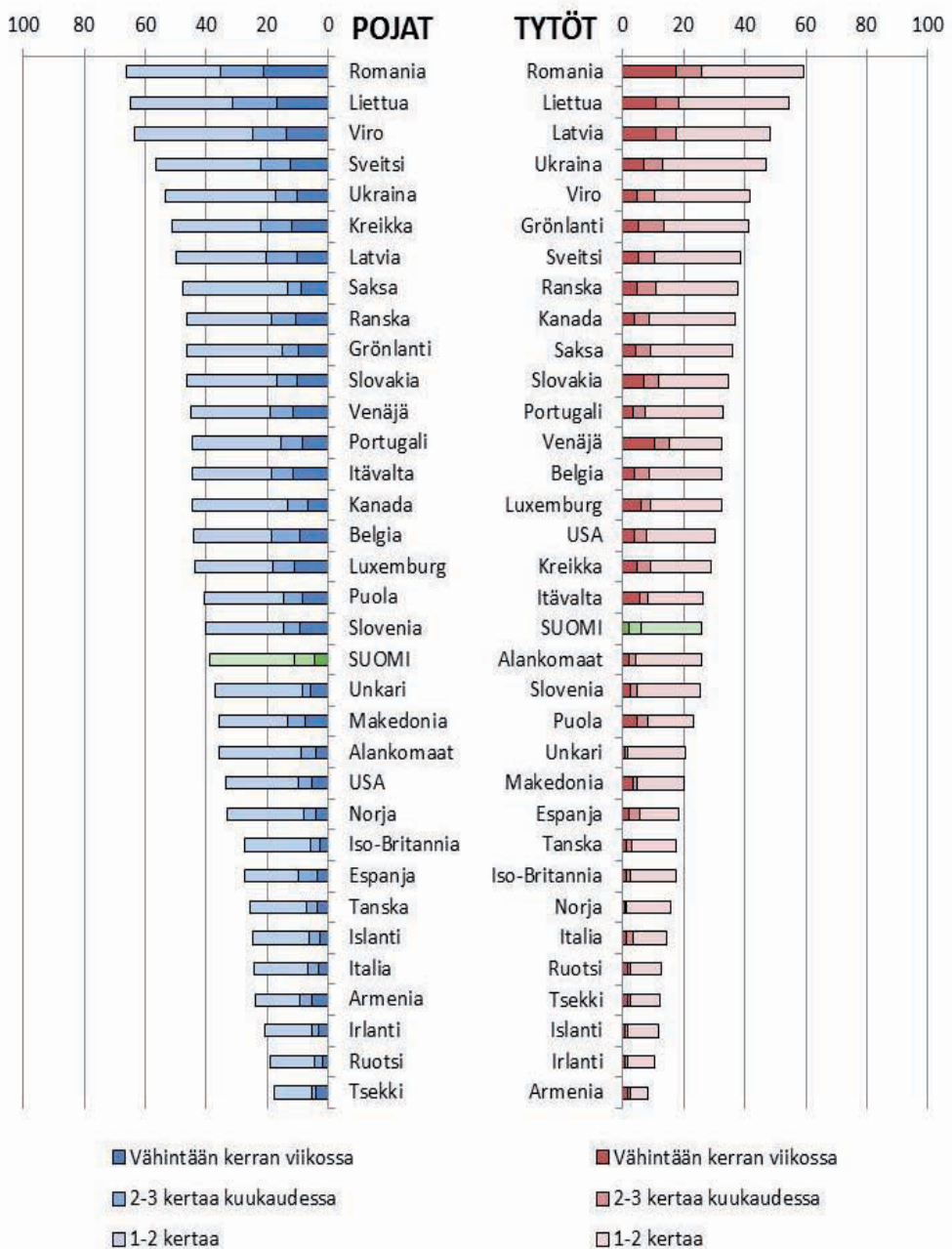
Toisten oppilaiden kiusaamiseen osallistuminen: Suomi kansainvälisessä vertailussa 2010

Suomi sijoittuu alle puolenvälin kaikissa ikäryhmissä toisten oppilaiden kiusaamiseen osallistumisen kansainvälisessä vuoden 2010 vertailussa (kuvio 101, 102, 103). Tuloksissa on nähtävissä, että toistuvaan kiusaamiseen osallistutaan harvemmin, kun taas satunnainen kiusaamiseen osallistuminen on yleisempää. Samansuuntainen havainto tehtiin jo kiusatuksi joutumisessa. Vuonna 2010 toisten oppilaiden kiusaamiseen osallistuminen oli yleisintä Latviassa, Liettuassa, Virossa, Romaniassa, Sveitsissä ja Ukrainassa. Harvimmin kiusaamiseen osallistuttiin Tsekissä, Ruotsissa, Iso-Britanniassa, Espanjassa, Italiassa, Armeniassa, Islannissa ja Irlannissa. Pohjoismaissa toisten kiusaamiseen osallistuneiden osuudet olivat vertailussa pieniä.

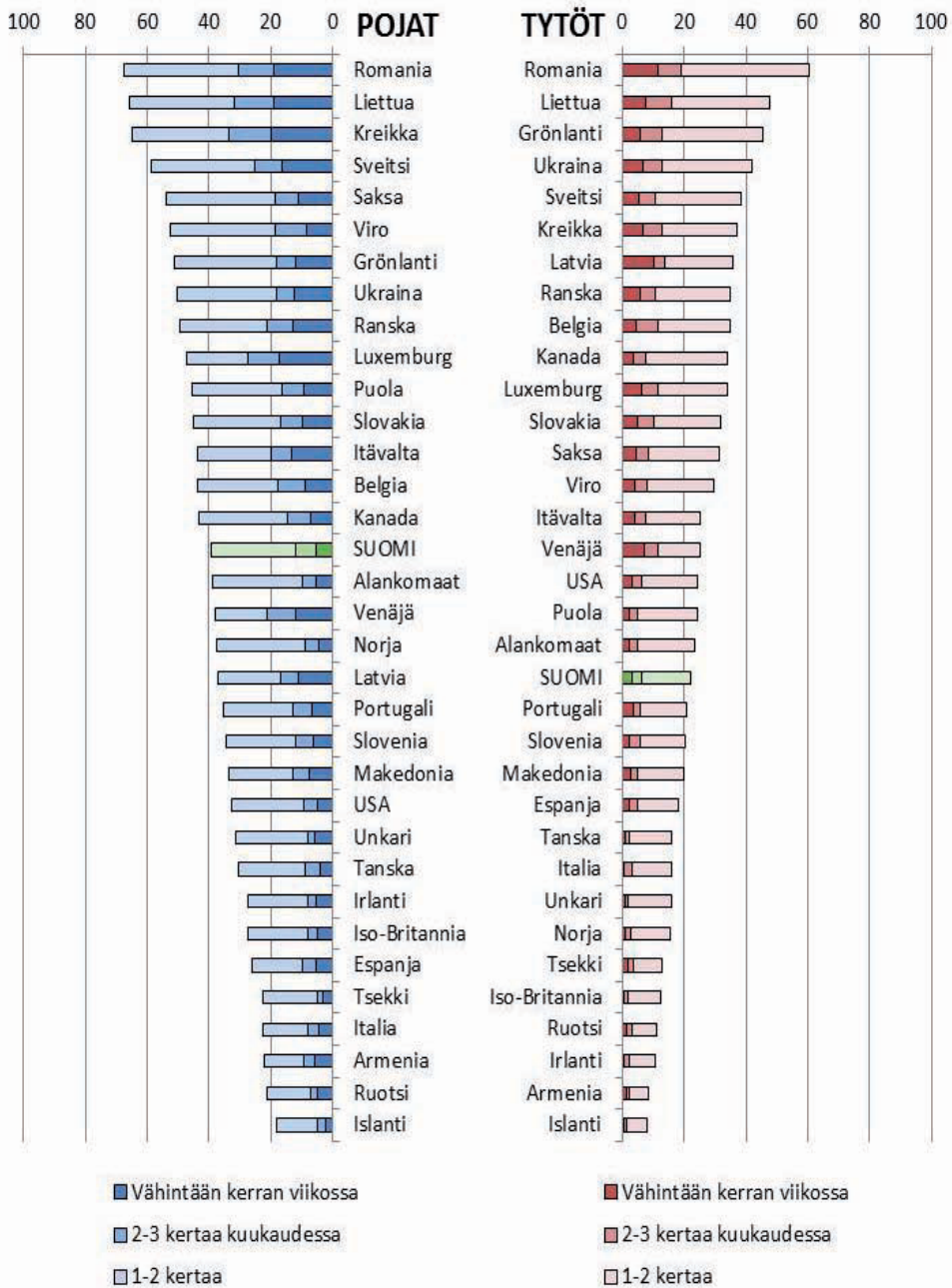

Kuvio 101. Toisten oppilaiden kiusaamiseen osallistuneiden 11-vuotiaiden poikien ja tyttöjen osuudet vuonna 2010 (%)

Kuvio 102. Toisten oppilaiden kiusaamiseen osallistuneiden 13-vuotiaiden poikien ja tyttöjen osuudet vuonna 2010 (%)

Kuvio 103. Toisten oppilaiden kiusaamiseen osallistuneiden 15-vuotiaiden poikien ja tyttöjen osuudet vuonna 2010 (%)

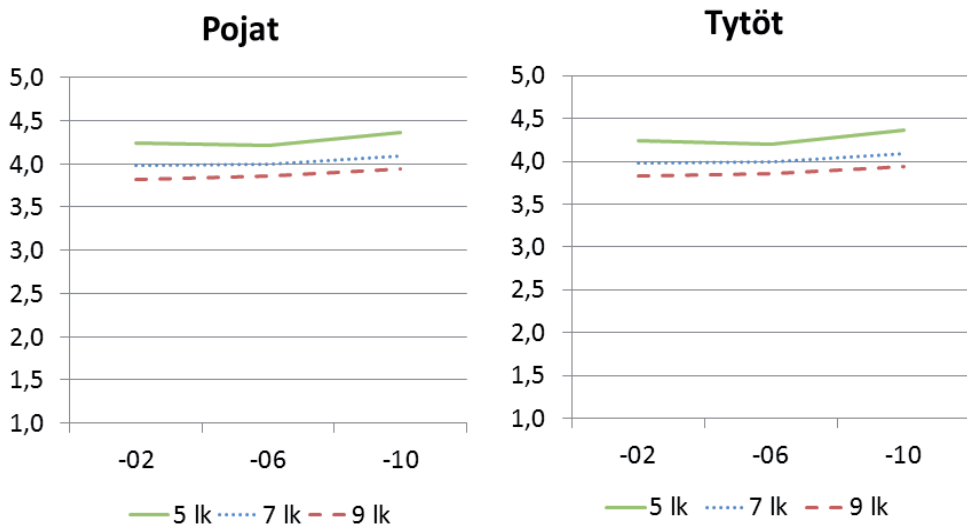
VANHEMPIEN TUKEI KOULUTYÖLLE

Tuloksia tarkastellaan aluksi vanhempien tukea koulutyölle kuvaavan summamuuttujan avulla kokonaiskuvan saamiseksi. Sen jälkeen tuloksia esitetään yksittäisten väittämien pohjalta.

Vanhempien tukea koulutyölle kuvaava summamuuttuja muodostettiin seuraavista väittämistä:

- Jos minulla on ongelmia koulussa, vanhempani ovat valmiita auttamaan
- Vanhempani rohkaisevat minua menestymään koulussa
- Vanhempani tulevat mielellään kouluun keskustelemaan opettajien kanssa

Oppilaat arvioivat vanhempien tukea kokonaisuudessaan hyvin myönteisesti ja arvioissa ei tapahtunut olennaisia muutoksia vuodesta 2002 vuoteen 2010 (kuvio 104). Vanhempien tuki oli yleisempää alemmilla vuosiluokilla, sen sijaan pojat ja tytöt arvioivat vanhempien tukea samankaltaisesti.

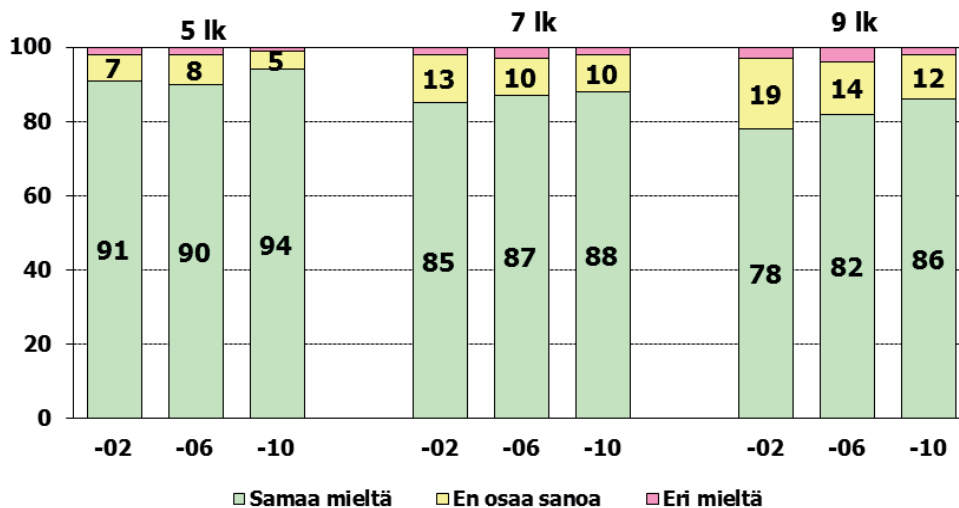

Kuvio 104. Vanhempien tukea koulutyölle vuosiluokan mukaan pojilla ja tytöllä 2002-10 (suurempi arvo kuvaa myönteistä suhtautumista)

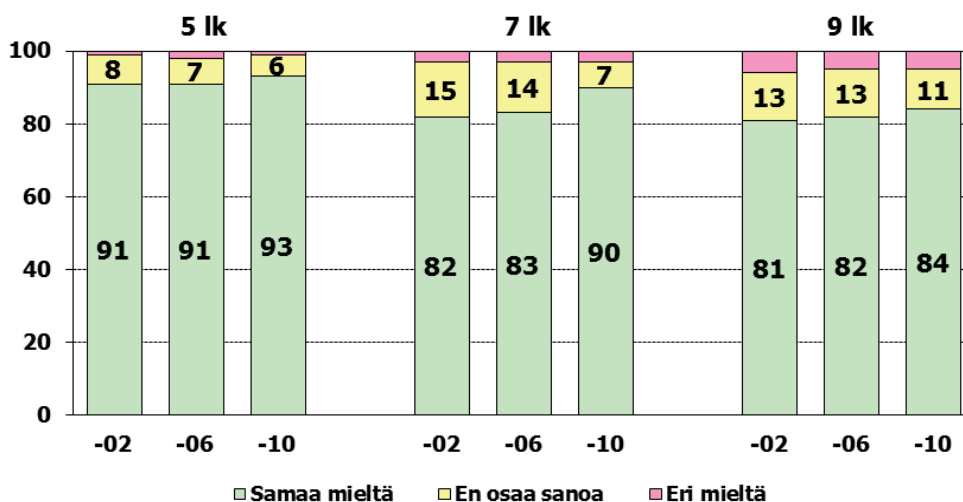
Jos minulla on ongelmia koulussa, vanhempani ovat valmiita auttamaan

Vuodesta 2002 vuoteen 2006 oppilaiden arvioissa väittämästä "Jos minulla on ongelmia koulussa vanhempani ovat valmiita auttamaan" ei tapahtunut olennaisia muutoksia (kuviot 105 ja 106). Vuodesta 2006 vuoteen 2010 yhä useampi 5- ja 9-luokkalainen poika ja 7-luokkalainen tyttö arvioi vanhempiensa auttamisvalmiutta kouluongelmissa myönteisesti, muissa osaryhmissä ei tapahtunut juurikaan muutoksia. Vuonna 2010 kaikista

vastaajista 89 prosenttia oli sitä mieltä, että vanhemmat olivat valmiita auttamaan heitä kouluongelmissa. Yläluokilla vanhempien auttamisvalmius lasten kouluongelmissa oli pienempi kuin 5. luokalla. Vuonna 2010 kaikista 5-luokkalaisista 94 prosenttia, 7-luokkalaisista 89 prosenttia ja 9-luokkalaisista 85 prosenttia oli sitä mieltä, että vanhemmat olivat valmiita auttamaan heitä kouluun liittyvissä ongelmissa. Poikien ja tyttöjen arviot olivat samansuuntaisia.

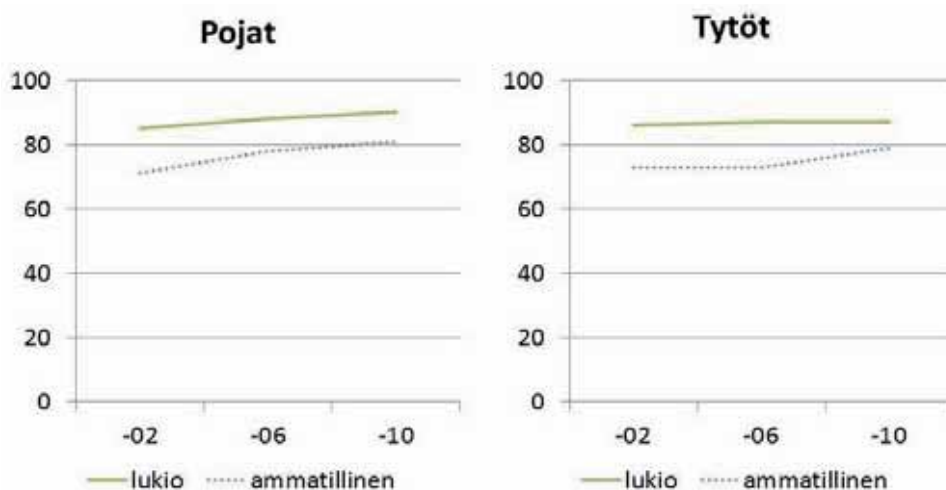
Kuvio 105. Poikien vastaukset väittämään "Jos minulla on ongelmia koulussa vanhempani ovat valmiita auttamaan" vuosiluokan mukaan 2002-2010 (%)

Kuvio 106. Tyttöjen vastaukset väittämään "Jos minulla on ongelmia koulussa vanhempani ovat valmiita auttamaan" vuosiluokan mukaan 2002-2010 (%)

Jos minulla on ongelmia koulussa vanhempani ovat valmiita auttamaan koulutusorientaation mukaan 2002-2010

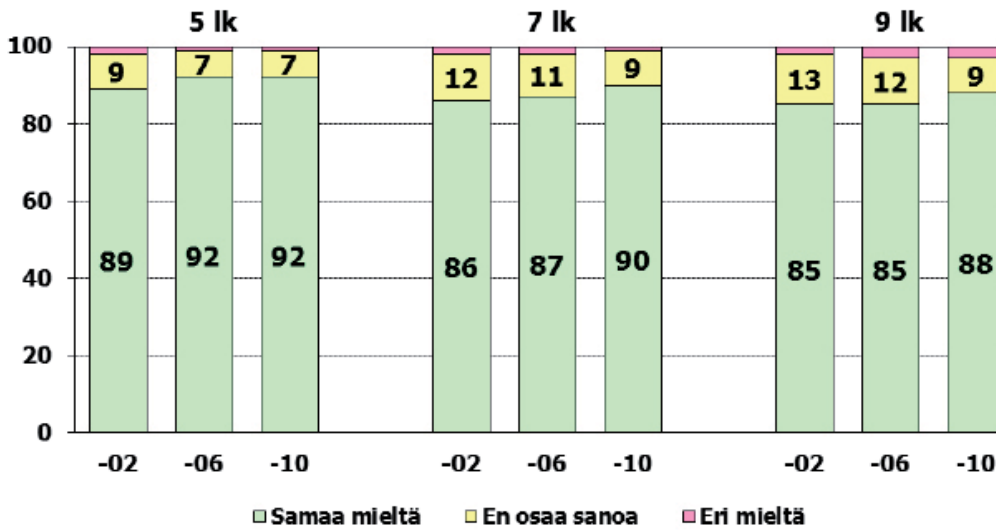
Lukioon aikovat 9. luokan oppilaat arvioivat yleisemmin myönteisesti vanhempien auttamisvalmiutta kouluongelmissa kuin ammatilliseen koulutukseen aikovat oppilaat (kuvio 107). Vuonna 2010 noin 90 prosenttia lukioon ja noin 80 prosenttia ammatilliseen koulutukseen aikovista oppilaista oli sitä mieltä, että heidän vanhempansa olivat valmiita auttamaan heitä kouluongelmissaan. Vuodesta 2002 vuoteen 2010 oppilaiden myönteiset arviot vanhempien auttamisvalmiudesta yleistyivät hieman kaikissa muissa osaryhmissä, paitsi lukioon aikovilla tytöillä, joiden arvioissa ei tapahtunut muutoksia.

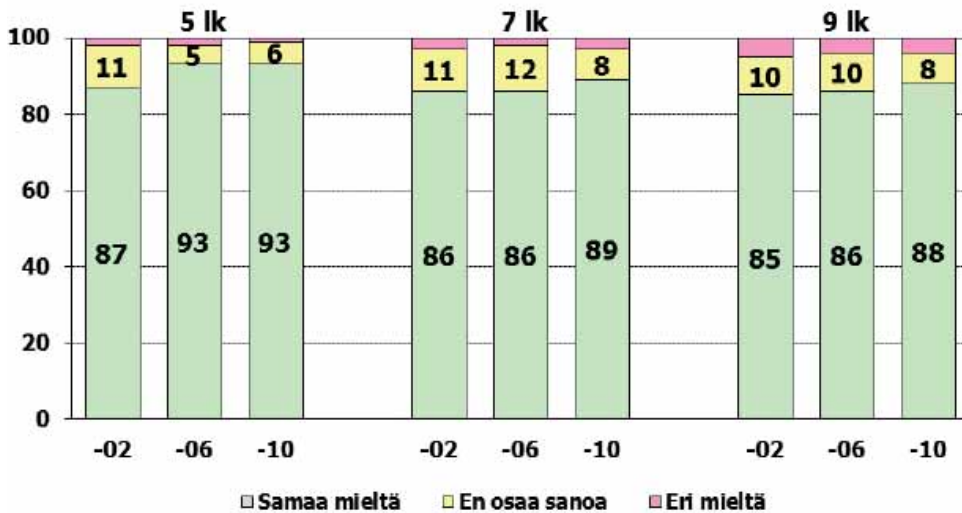
Kuvio 107. "Jos minulla on ongelmia koulussa, vanhempani ovat valmiita auttamaan" väittämästä samaa mieltä olleiden 9-luokkalaisten poikien ja tyttöjen osuudet koulutusorientaation mukaan 2002-2010 (%)

Vanhempani rohkaisevat minua menestymään koulussa

Vuodesta 2002 vuoteen 2010 oppilaiden arviot vanhempien rohkaisusta koulussa menestymiseen pysyivät pääsääntöisesti samalla tasolla, ainoastaan 5. luokan tytöillä myönteiset arviot yleistyivät (kuvio 108 ja 109). Vuonna 2010 kaikista oppilaista 90 prosenttia oli sitä mieltä, että heidän vanhempansa rohkaisevat heitä menestymään koulussa. Vuosiluokkien väliset erot arvioissa olivat pieniä, ainoastaan 5-luokkalaiset arvioivat vanhempiensa rohkaisua 7- ja 9-luokkalaisia hieman myönteisemmin. Poikien ja tyttöjen arvioissa ei ollut juurikaan eroja.

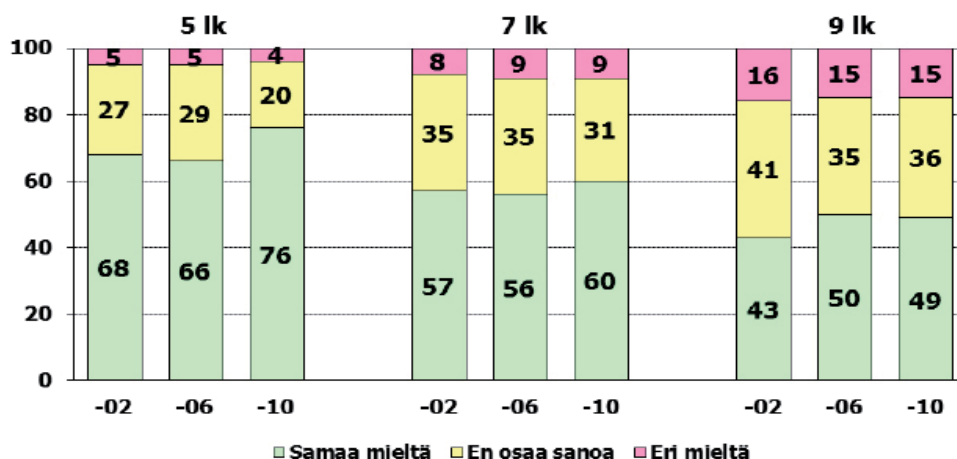
Kuvio 108. Poikien vastaukset väittämään "Vanhempani rohkaisevat minua menestymään koulussa" vuosiluokan mukaan 2002-2010 (%)

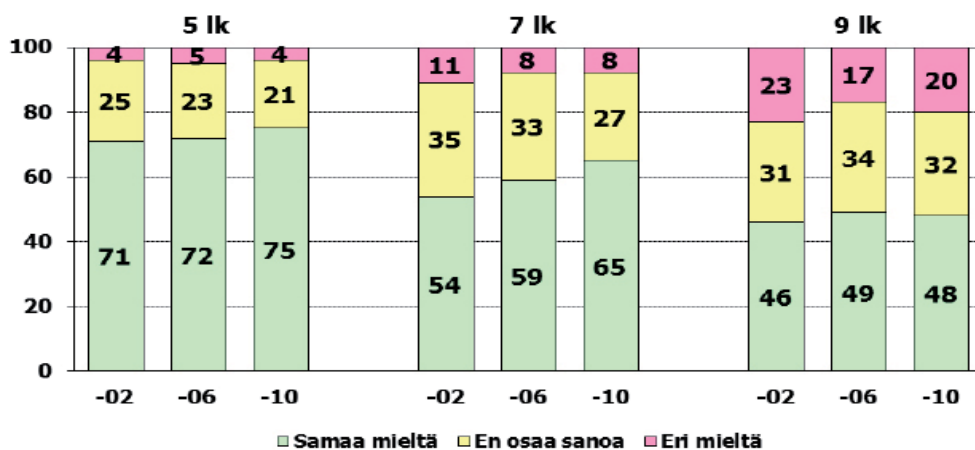
Kuvio 109. Tyttöjen vastaukset väittämään "Vanhempani rohkaisevat minua menestymään koulussa" vuosiluokan mukaan 2002-2010 (%)

Vanhempani tulevat mielellään kouluun keskustelemaan opettajien kanssa

Oppilaiden arviot vanhempiensa halukkuudesta tulla mielellään kouluun keskustelemaan opettajien kanssa pysyivät pääsääntöisesti ennallaan vuodesta 2002 vuoteen 2006 (kuviot 110 ja 111). Ainoastaan 9-luokkalaisten pojat arvioivat vanhempiensa keskusteluhalukkuutta opettajien kanssa tänä ajanjaksona yhä yleisemmin myönteisesti. Vuodesta 2006 vuoteen 2010 oppilaiden myönteiset arviot yleistyivät 5. ja 7. luokalla sekä pysyivät ennallaan 9. luokalla. Vuonna 2010 kaikista oppilaista 63 prosenttia oli sitä mieltä, että heidän vanhempansa tulevat mielellään kouluun keskustelemaan opettajien kanssa. Pojat ja tytöt arvioivat asiaa samankaltaisesti.

Kuvio 110. Poikien vastaukset väittämään "Vanhempani tulevat mielellään kouluun keskustelemaan opettajien kanssa" vuosiluokan mukaan 2002-2010 (%)

Kuvio 111. Tyttöjen vastaukset väittämään "Vanhempani tulevat mielellään kouluun keskustelemaan opettajien kanssa" vuosiluokan mukaan 2002-2010 (%)

YHTEENVETOA JA KESKUSTELUA

Koulukokemuksia vuodesta 1994 vuoteen 2006 on aiemmin kartoitettu Kämpin ym. (2008) raportissa ”Peruskoulun 5., 7. ja 9. luokan oppilaiden koulukokemukset ja koettu terveys”. Käsillä olevassa raportissa tarkasteltiin onko aiemmassa raportissa vuodesta 1994 vuoteen 2006 saakka ilmennyt myönteinen kehitys oppilaiden koulukokemuksissa ja kouluviihtyvyydessä jatkunut vuoteen 2010. Tarkastelun kohteena olivat myös koetun koulumenestyksen ja 9. luokan oppilaiden koulutusorientaation yhteydet koulukokemuksiin. Uutena näkökulmana tässä raportissa oli kansainvälinen vertailu. Suomalaisten oppilaiden koulukokemuksia vertailtiin Pohjoismaissa 1994–2010 ja kansainvälisesti lähes 40 maassa 2010.

Kansainvälisen tutkimuksen mukaan oppilaiden koulukokemukset muuttuvat iän myötä kielteisemmiksi (Currie ym. 2012). On jopa väitetty että koulu vastaa huonosti oppilaiden psykologisiin tarpeisiin ikävuodesta 11 ikävuoteen 15. Erityisesti siirtymävaiheessa alemmiltä luokkatasoilta ylemmille tarvitsisivat tukea kouluympäristössä. (Eccles & Roeser 2011, De Witt ym. 2010.)

Suomalaiset koululaiset kuormittuvat yläkoulussa

Kun koulusta pitämistä tarkasteltiin yksittäisen kysymyksen ”Mitä pidät koulusta tällä hetkellä?”, koulusta pitäminen pysyi pääosin samalla tasolla Suomessa vuodesta 2006 vuoteen 2010, yli puolet oppilaista piti koulusta paljon tai jonkin verran. Ainoastaan 5. luokalla tapahtui muutosta: suurempi osuus pojista ja pienempi osuus tytöistä piti paljon koulusta. Tämä muutos tasoitti poikien ja tyttöjen eroa koulusta pitämisessä 5. luokalla. Huomattavaa on, että 5-luokkalaisista pojista vain 2 prosenttia ei pitänyt vuonna 2010 koulusta lainkaan, kun vastaava osuus vuonna 2006 oli 11 prosenttia. Hyvin pysyvä ilmiö suomalaisessa koulukokemustutkimuksessa on se, että koulunkäyntiin suhtautuvat myönteisimmin lukioon aikovat ja koulussa paremmin menestyneet oppilaat.

Suomessa pidettiin koulusta selvästi muita Pohjoismaita vähemmän, vaikka Suomen tulokset ovatkin parantuneet suhteessa eniten vuodesta 2002. Muissa Pohjoismaissa koulunkäynnistä pitäminen on pysynyt pääosin samalla tasolla 2002–2010. Kansainvälisesti koulusta pitämisen vertailussa Suomi sijoittui kaikissa ikäryhmissä heikoimpaan kolmannekseen vuonna 2010, kun kaikki muut Pohjoismaat olivat kärkikymmenikössä. Näitä tuloksia tarkasteltaessa tulee ottaa huomioon, että koulusta pitäminen on monitahoinen ilmiö. Tässä raportissa kuvatut koulukokemukset kuvaavat kouluviihtyvyyttä eri näkökulmista. Yksittäiset indikaattorit antavat aina rajallisen kuvan laajasta ilmiöstä.

Nykyään kouluissa on yhä useammin kiireen ilmapiiri, mikä altistaa oppilaita uupumukselle. Oppilaiden kokemusten kuuleminen on tärkeää koulun toimintakulttuurin kehittä-

tämisen kannalta. (Salmela-Aro 2011.) Koulutyöstä kuormittuminen yläluokilla yleistyi Suomessa vuonna 2010 verrattuna vuoteen 2006. Vuonna 2010 reilu puolet 9. luokan pojista ja kaksi kolmesta 9. luokan tytöistä kuormittui koulutyöstä jonkin verran tai paljon. Poikien ja tyttöjen ero kuormittumisen kokemisessa 5. luokalla kaventui. Huolestuttava havainto oli, että heikommin koulussa menestyneet kokivat koulutyön kuormittavana yleisemmin kuin paremmin menestyneet ja erot osaryhmien välillä olivat suurimmillaan 5. luokalla. Sitoutuminen oppimistavoitteisiin ja korkea motivaatio koulunkäyntiin ovat yhteydessä koulutyön mielekkäänä kokemiseen. Motivoituneet oppilaat kokevat itsensä yleisemmin hyvinvoiviksi kuin oppilaat, jotka käyvät koulua velvollisuudesta. (Van Petegem ym. 2008.) Pohjoismaisessa vertailussa koulutyön kuormittavaksi kokevien osuus oli samantasoinen Suomessa ja Islannissa, Ruotsissa koulutyöstä kuormituttiin vähiten. Lähes 40 maan vertailussa ruotsalaiset 11- ja 13-vuotiaat olivat viiden vähiten kuormittuneen maan joukossa ja 15-vuotiaatkin olivat puolenvälin paikkeilla. Suomi ja Islanti olivat kaikissa ikäryhmissä koulutyöstä eniten kuormittuneiden ylimmässä kolmanneksessa.

Vaikka koulutyöstä kuormituttiin yhä yleisemmin Suomessa 7. ja 9. luokalla, niin silti entistä pienempi osa oppilaista arvioi, että heillä oli liikaa koulutyötä. Liian suureksi koulutyön määrän arvioi yleisemmin ammatilliseen koulutukseen aikovat ja heikommin koulussa menestyneet oppilaat. Koulutyötä piti vaikeana ja väsyttävänä aiempaa pienempi osuus pojista. Tyttöillä koulutyön vaikeana kokeminen pysyi samalla tasolla, mutta koulutyön väsyttävänä kokeminen yleistyi.

Suomessa koululaiset saavat tukea opettajilta ja vanhemmilta

Opettajan ja oppilaan välisen suhteen kehitys 2006–2010 oli edelleen myönteistä. Oppilaiden oli kuitenkin vaikeaa vastata opettajia koskeviin väittämiin, mitä kuvastavat runsaat en osaa sanoa -osuudet. Osittain tätä voi selittää se, että väittämissä puhutaan opettajista yleensä. Tytöt kaikilla vuosiluokilla ja 5. luokan pojat arvioivat opettajien olevan kiinnostuneita oppilaiden kuulumisista aiempaa yleisemmin. Vaikka kehitys oli myönteistä, niin oppilaiden kokemus opettajien kiinnostuksesta heidän kuulumisistaan oli edelleen matalalla tasolla. Paremmin koulussa menestyneet oppilaat arvioivat opettajien kiinnostusta myönteisemmin. Tytöt kokivat saaneensa rohkaisua opettajiltaan kaikilla vuosiluokilla poikia yleisemmin ja tyttöjen myönteiset arviot myös yleistyivät 2006–2010. Ylimääräistä apua opettajalta tarvittaessa saatiin yhä yleisemmin, eikä poikien ja tyttöjen välillä ollut eroa.

Oikeudenmukaisuuden kokeminen yleistyi hieman 5. luokalla ja 7. luokan tytöillä 2006–2010. Koulunsa sääntöjä ja opettajien kohtelua pitivät oikeudenmukaisina yhä useammat 5-luokkalaiset, mutta 7. ja 9. luokalla oikeudenmukaisuuden kokeminen heikkeni. Luki-oon aikovat ja paremmin koulussa menestyneet pitivät sääntöjä yleisemmin oikeudenmukaisina. 5. ja 7. luokan pojat olivat yleisemmin sitä mieltä, että oppilaita ei kohdella liian

ankarasti, 9. luokan poikien ja kaikkien vuosiluokkien tyttöjen arvioissa ei tapahtunut muutosta.

Vanhemmat ja kotiympäristö ovat keskeisessä asemassa nuorten elämässä. Vanhempien lapsilleen asettamat odotukset ja osallisuus heidän elämäänsä vaikuttavat nuorten tulevaisuudenkuvan optimistisuuteen ja koulutustavoitteiden saavuttamiseen (Salmela-Aro 2011). Vanhempien auttamisvalmius kouluongelmissa ja rohkaisu koulussa menestymiseen oli Suomessa hyvällä tasolla: noin 90 prosenttia oppilaista arvioi näitä positiivisesti. Vanhempien tuessa ei ollut eroja poikien ja tyttöjen välillä, mutta 5. luokan oppilaat arvioivat vanhempiensa auttamisvalmiutta ja tukea yläkoulun oppilaita myönteisemmin. Lukioon aikovat arvioivat vanhempiensa auttamisvalmiutta ammattikouluun aikovia positiivisemmin.

Suurin osa alakoululaisista vastasi, että vanhemmat tulevat mielellään keskustelemaan kouluun opettajien kanssa, yläluokilla oppilaat arvioivat vanhempiensa halukkuuden tulla kouluun keskustelemaan vähäisemmäksi. Vanhempien sitoutumisella lasten koulukäyntiin on myönteisiä vaikutuksia oppimistuloksiin (Harris & Goodall 2008). Kodin ja koulun yhteistyön merkitys lasten koulumenestykselle ja koulutyöhön sitoutumiselle on laajasti tunnustettu. Myös opettajien ja vanhempien yhteistyöllä ja yhteisellä näkemyksellä on keskeinen merkitys lasten hyvinvoinnille. (Wai-ming Tam 2008.)

Luokkatoverit osa oppilaan sosiaalista verkostoa

Jo useiden vuosikymmenten ajan oppilaiden vertaissuhteita on pidetty tärkeinä koulujen yhteisöllisyyden ja vastavuoroisen vuorovaikutuksen kannalta (Wexler 1992, Salmivalli 2005, Pörhölä 2008). Suomalaiset oppilaat arvioivat luokkatovereidensa välisiä suhteita pääosin myönteisesti, eikä arvioissa tapahtunut olennaisia muutoksia 1998–2010. Pojat arvioivat tyttöjä yleisemmin oppilaiden keskinäiset suhteet myönteisesti. Sukupuolten välinen ero väittämässä ”Useimmat luokkani oppilaat ovat ystävällisiä ja auttavaisia” ilmeni vain 5. luokalla, jolloin tytöt arvioivat väittämää poikia myönteisemmin. Paremmin koulussa menestyneet pitivät yleisemmin useimpia luokkansa oppilaita ystävällisinä ja auttavaisina. Suomalaiset koululaiset arvioivat muiden Pohjoismaiden koululaisia harvemmin luokkansa oppilaat ystävällisiksi ja auttavaisiksi. Vuoden 2010 kansainvälisessä vertailussa Suomen sijoitus oli puolessa välissä, ainoastaan 11-vuotiaat pojat olivat heikoimmassa kolmanneksessa.

Suomessa myönteistä oppilaiden välisten suhteiden kehityksessä oli se, että 9. luokan tytöt arvioivat luokkansa oppilaiden viihtyvän yhdessä aiempaa yleisemmin. Yläkoulussa pojat kuitenkin arvioivat luokkansa oppilaiden viihtymistä yhdessä tyttöjä positiivisemmin. Suomalaiset tytöt pärjäsivät heikosti pohjoismaisessa vertailussa. Suomalaisista tytöistä noin 60 prosenttia arvioi luokkansa oppilaiden viihtyvän hyvin yhdessä, kun osuus

muissa Pohjoismaissa oli noin 80 prosenttia. Maiden välistä eroa lisäsi se, että muissa Pohjoismaissa nuoret arvioivat luokkansa viihtymistä yhdessä entistä positiivisemmin. Kansainvälisessä vuoden 2010 vertailussa Suomi oli heikoimmassa kolmanneksessa kaikissa ikäryhmissä.

”Muut oppilaat hyväksyvät minut sellaisena kuin olen” -väittämän arvioissa ei tapahtunut olennaisia muutoksia Suomessa 2006–2010. Poikien vastaukset olivat yleisemmin myönteisiä kuin tyttöjen. Kansainvälisessä vertailussa suomalaiset pojat sijoittuivat parhaimmillaan puoleen väliin, mutta suomalaiset tytöt olivat heikoimmin sijoittuneiden maiden joukossa. Pohjoismaisessa vertailussa ruotsalaisten nuoret arvioivat tulevansa hyväksytyksi omana itsenään yleisemmin kuin muissa pohjoismaissa.

Suomalaisten koululaisten yksinäisyyden kokemisessa ei tapahtunut olennaisia muutoksia itsensä hyvin tai melko usein yksinäiseksi kokeneiden osuuksissa 2006–2010. Itsensä yksinäiseksi kokeminen oli yleisempää tytöillä, yläluokkien tytöistä noin 15 % oli hyvin usein tai melko usein yksinäisiä. Sekä pojilla että tytöillä vastakkaista sukupuolta olevien ystävien osuus oli kasvanut yläluokilla. Pojista 2–4 prosentilla ja tytöistä 0–1 prosentilla ei ollut yhtään samaa sukupuolta olevaa ystävää.

Suomessa koulu koetaan turvalliseksi paikaksi

Oppilaiden kouluissa kokeman turvallisuuden muutos vuodesta 2006 vuoteen 2010 oli tämän raportin erityishuomion kohteena mm. vuosien 2007 ja 2008 kouluväkivaltatapausten ja niitä seuranneiden koulu-uhkausten vuoksi. Näistä traagisista tapahtumista huolimatta oppilaiden myönteinen kokemus turvallisuudesta koulussa näytti pysyneen lähes samalla tasolla ja jopa hieman yleistyneen vuodesta 2006 vuoteen 2010. Lähes kolme neljästä oppilaasta tunsii olonsa turvalliseksi koulussa vuonna 2010. Paremmin koulussa menestyneet oppilaat ja lukioon aikovat 9-luokkalaiset tunsivat olonsa muita oppilaita yleisemmin turvalliseksi koulussa. Mannerheimin Lastensuojeluliiton vuonna 2008 toteuttamassa nettikyselyssä, jossa nuoria pyydettiin ottamaan kantaa väittämään ”Minulla on koulupäivän aikana turvallinen olo”, turvallisuuden kokeminen oli vieläkin yleisempää. Neljä viidestä yläkoulun oppilaasta tunsii olonsa turvalliseksi koulupäivän aikana, vaikka kysely kerättiin vain muutama viikko Kauhajoen tapahtumien jälkeen. (Peura ym. 2009.)

Turvalliseksi koettu koulu on oppilaan viihtymisen edellytys. Koulukiusaaminen lisää oppilaan turvattomuuden tunnetta ja on vakava uhka oppilaiden terveydelle, hyvinvoinnille ja koulumotivaatiolle (Kannas ym. 1995, Salmivalli 1998, Olkinuora & Mattila 2001, Salmivalli 2005, Pörhölä 2008). WHO-Koululaistutkimuksen mukaan vuonna 2010 vähintään kerran viikossa kiusatuksi joutui 6 prosenttia kaikista oppilaista. Tämä toistuva kiusatuksi joutuminen yleistyi pääsääntöisesti yhdestä kahteen prosenttia vuoden 2010

kyselyssä vuoteen 2006 verrattuna kaikilla vuosiluokilla. Pojat joutuivat tyttöjä jonkin verran yleisemmin kiusatuiksi kaikilla vuosiluokilla. Toisten kiusaamiseen vähintään kerran viikossa osallistui vuonna 2010 yläkoulun pojista 5 prosenttia ja tytöistä 3 prosenttia. Vuoteen 2006 verrattuna toisten kiusaamiseen osallistuminen yleistyi yläkoulussa pojilla 2-3 prosenttia ja tytöillä 1-2 prosenttia. Kouluterveyskyselyn mukaan toistuva kiusaaminen on pysynyt ennallaan tai hieman yleistynyt 2000-luvulla (Luopa ym. 2008). Vuoden 2011 Kouluterveyskyselyn mukaan kahdeksannen ja yhdeksannen luokan oppilaista toistuvasti eli vähintään kerran viikossa kiusatuiksi joutui kahdeksan prosenttia ja seitsemän prosenttia kiusasi muita oppilaita (Kouluterveyskysely 2011).

Heikommin koulussa menestyneet tulivat muita oppilaita yleisemmin kiusatuiksi 5. luokalla. Koulutusorientaatio 9. luokalla ei ollut yhteydessä oppilaan kiusatuksi joutumiseen. Toisten kiusaamiseen osallistumiseen olivat yhteydessä sekä koettu koulumenestys että koulutusorientaatio: heikommin koulussa menestyneet oppilaat sekä ammatilliseen koulutukseen aikovat 9-luokkalaiset osallistuivat yleisemmin toisten kiusaamiseen.

Pohjoismaisessa vertailussa kiusatuksi joutuminen sekä toisten oppilaiden kiusaamiseen osallistuminen yleistyi Suomen lisäksi norjalaisilla tytöillä vuodesta 2006 vuoteen 2010. Suomalaisten ja norjalaisten poikien kokemukset olivat tulosten mukaan samankaltaisia: he joutuivat yleisemmin kiusatuiksi ja osallistuivat yleisemmin toisten oppilaiden kiusaamiseen kuin muiden Pohjoismaiden pojat. Ruotsi erottui selvästi positiivisesti edukseen muita Pohjoismaita pienemmällä koulukiusaamisen osuuksilla. Kun kiusatuksi joutumista ja kiusaamiseen osallistumista tarkasteltiin kansainvälisesti vuonna 2010, niin Suomi sijoittui vertailussa puoleen väliin. Suomen ja muiden Pohjoismaiden osalta on huomattavaa, että toistuvasti kiusattujen (vähintään kerran viikossa) osuus oli pieni. Salmivallin (2010) mukaan kansainvälinen vertailu on kuitenkin vaikeaa eri kielten käsitteiden sävyerojen vuoksi.

Turvallisuuden vahvistaminen koulussa

Turvallisuus koulussa ja laajemmin koko yhteiskunnassa on tällä hetkellä hyvin ajankohtainen aihe. Viime vuosina on julkaistu paljon materiaalia turvallisuudesta, koulukiusaamisesta ja väkivaltaan suhtautumisesta (esim. Hamarus 2010, Pörhölä & Kinney 2010, Salmivalli 2010, Salovaara & Honkonen 2011, Kyllönen & Rickman 2011). Kiusaaminen ei ole kansallisten tutkimusten mukaan vähentynyt, mutta suurimmalla osalla oppilaita on kuitenkin toimivat kaverisuhteet. Vaikka yleiskuva kiusaamistilanteesta on suhteellisen positiivinen, niin silti kiusattujen pienikin osuus on ongelma, johon tulee puuttua. Kiusatun rooli on usein pysyvä ja pahimmillaan jatkuu koko kouluajan ja jättää näin jälkensä kiusattuun pysyvästi. Kiusaajien toimintaan vaikuttaminen on hyvin haasteellista, mutta jos yhä useampi oppilas uskaltaa asettua kiusatun puolelle tai että kiusaaja saa vähemmän tukea ryhmältä, niin silloin kiusatun asema helpottuu. (Salmivalli 2010.)

Oppilaiden väliset sosiaaliset suhteet rakentuvat usein kulttuuristen arvostusten pohjalta, jotka ovat tärkeitä vertais yhteisöön kiinnittymisen sekä opiskelumotivaation kannalta (Hamarus 2006). Laajan kouluetnografian pohjalta Tolonen puhuu jopa oppilaiden välisestä suosiohierarkiasta. Virallinen koulu ei kuitenkaan välttämättä tavoita näitä epävirallisia, oppilaiden välisiä, heidän omien paikalliskulttuuriensa tuottamia ja ajassa vaihtelevia arvostuksia. (Tolonen 2001.) Tästä syystä esimerkiksi koulukiusaamisen havaitseminen voi olla vaikeaa oppilasryhmän ulkopuolisille (Pörhölä 2008).

Perusopetuslain 7. luvun 29 §:n (1998) täydennyksessä (2003) todetaan, että "Opetuksen järjestäjän tulee laatia opetussuunnitelman yhteydessä suunnitelma oppilaiden suojaamiseksi väkivallalta, kiusaamiselta ja häirinnältä sekä toimeenpanna suunnitelma ja valvoa sen noudattamista ja toteutumista." Koululait sekä opetussuunnitelman perusteet velvoittavat opetuksen järjestäjää laatimaan suunnitelman kiusaamisen, väkivallan ja häirinnän ehkäisemiseksi sekä siihen puuttumiseksi. Suunnitelmien toteutumista tulee myös seurata ja arvioida. TedBM-hankkeessa kerättiin tietoa siitä, miten kiusaamisen esiintymistä seurataan ja mitä koulujen toimintamallit kiusaamisen ehkäisemiseksi ja siihen puuttumiseksi sisältävät (Salmivalli & Poskiparta 2008). Vuonna 2009 kerättyistä seurantatuloksista käy ilmi, että kiusaamistilanteiden käsittelemisessä oli lähes kaikissa kouluissa joko opetussuunnitelmaan tai muuten kirjattu yhteinen käytäntö. Kolme neljästä koulusta toteutti jotain erityistä ohjelmaa tai hanketta koulukiusaamisen vähentämiseksi. Koulukiusaamisen yleisyyttä seurattiin lähes kaikissa kouluissa oppilaan, huoltajan tai huoltajien ja opettajan välisissä keskusteluissa sekä kouluterveydenhuollon tarkastuksissa. Kaksi kolmesta koulusta ilmoitti tilastoivansa tapaukset ja hyödynsi oppilaskyselyjä. Hälyttävää tuloksissa oli, että koulujen johdon esittämät arviot kiusaamisen yleisyydestä poikkesivat edelleen huomattavasti kansallisten oppilaskyselyjen tuloksista. (Rimpelä ym. 2010.) Tämän vuoksi olisi erittäin tärkeää, että kouluilla olisi realistinen kuva omasta tilanteestaan koulukiusaamisen yleisyydestä. Kiusaamisen ennaltaehkäisyn kannalta on tärkeää, että koko koulu ja luokkayhteisöt sitoutuvat kiusaamisen vastaiseen työhön. Mannerheimin Lastensuojeluliiton vuoden 2008 nettikyselyn tuloksissa yläkoululaisista vain 72 prosenttia oli samaa mieltä väittämästä "Meidän koulussa ei hyväksytä koulukiusaamista". Pojista 48 prosenttia ja tytöistä 42 prosenttia oli sitä mieltä, että heidän koulussaan täytyi varoa tai osata käyttäytyä oikein, ettei itse joutu kiusatuksi. Monen oppilaan käytökseen vaikuttaa siis todennäköisesti pelko kiusatuksi joutumisesta. (Peura ym. 2009.)

Suomessa on käytössä useita koulukiusaamisen vähentämiseen tähtäviä ohjelmia. Vuonna 2006 käynnistynyt KiVa Koulu on Opetusministeriön rahoittama hanke koulukiusaamisen ennaltaehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Turun yliopiston psykologian laitoksen ja Oppimistutkimuksen keskuksen yhteistyönä toteuttamassa hankkeessa on tavoitteena luoda ensimmäinen valtakunnallinen koulukiusaamisen vastainen toimintaohjelma, joka antaa käytännön työkaluja kiusaamisen vähentämiseen ja ennaltaehkäisyyn. Ohjelmaa toteuttaa jo 90 prosenttia Suomen peruskouluista. (KiVa Koulu -hanke 2011.) En-

simmät tulokset ohjelman vaikuttavuudesta 4.-6. luokilla ovat hyviä. Sekä suorat että epäsuorat kiusaamisen muodot (sosiaalinen poissulkeminen, sosiaalinen manipulaatio ja verkkokiusaaminen) vähenivät intervention jälkeen, kun ne verrokkikouluissa jopa yleistyivät. Interventiokouluissa oppilaat pitivät koulunkäynnistä enemmän, kokivat luokan ja koko koulun ilmapiirin paremmaksi, olivat motivoituneempia oppimaan ja tunsivat menestyvänsä paremmin koulussa kuin verrokkikouluissa. (Salmivalli ym. 2011.) Yläkouluissa ohjelman vaikutukset ovat olleet heikompia kuin alakouluissa. Yläkoulun ongelmana saattaa olla oppilaiden ikävaihe sinänsä, yläkouluille suunnatun ohjelman sisältö tai rakenne ja ylipäänsä ohjelman toteuttamisen haasteet yläkoulussa. (Salmivalli 2010.) KiVa Koulu -ohjelma on tarkoitettu otettavaksi pysyväksi käytännöksi kouluissa eli se ei ole vain kertaluontoinen interventio. KiVa Koulu -hankkeen myönteiset vaikutukset eivät näy vielä vuonna 2010 kerätyssä valtakunnallisessa WHO-Koululaistutkimuksen aineistossa. Seuraava WHO-Koululaistutkimuksen aineisto kerätään vuonna 2014, jolloin on nähtävissä luotettavammin mikä vaikutus KiVa Koulu -ohjelmalla on ollut kiusaamisen yleisyyteen laajemmin peruskoulussa. Muita peruskoulussa sovellettuja oppilaiden hyvinvointia edistäviä ja koulukiusaamista vähentäviä ohjelmia ovat mm. Askeleittain / StegVis, Friends, Koulurauha, Lions Quest, No Excuse, Vaakamalli® sekä Verso (vertaissovittelu).

LÄHTEET

Ahonen, A. 2008. Kouluissa ei viihdytä, mutta miksi. Pohjoissuomalaisten oppilaiden kouluviihdytävyyttä selittävien tekijöiden tarkastelua. Teoksessa: M. Lairio, H. L. T. Heikkinen, M. Penttilä (toim.) Koulutuksen kulttuurit ja hyvinvoinnin politiikat. Helsinki: Suomen Kasvatustieteellinen seura, 195-211.

Archambault, I. ym. 2009. Adolescent behavioral, affective, and cognitive engagement in school: relationship to dropout. *The Journal of School Health* 79(9), 408–415.

Askeleittain-ohjelma. 2011. <http://www.psykologienkustannus.fi/askeleittain/>

Bradshaw, J. & Keung, A. 2011. Trends in child subjective well-being in the UK. *Journal of Children's Services* 6, 4–17.

Brunell, V., Kannas, L., Levälähti, E., Tynjälä, J. & Välimaa, R. 1996. Livskvalitet i skolan. *Terveystieteiden laitoksen julkaisusarja 5/1996*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Currie, C. & Roberts, C. 2004. Introduction. Teoksessa C. Currie, C. Roberts, A. Morgan, R. Smith, W. Settertobulte, O. Samdal, V. Barnekow Rasmussen (toim.) *Young people's health in context. Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study: international report from the 2001/2002 survey*.

Currie, C., Nic Gabhainn, S., Godeau, E., Roberts, C., Smith, R., Currie, D., Picket, W., Richter, M., Morgan, A. & Barnekow, V. 2008a. Inequalities in young people's health: HBSC international report from the 2005/2006 survey. World Health Organization. *Health Policy for Children and Adolescents*, No. 5.

Currie, C., Molcho, M., Boyce, W., Holstein, B., Torsheim, T. & Richter, M. 2008b. Researching health inequalities in adolescents: The development of the Health Behaviour in School-Aged Children (HBSC) Family Affluence Scale. *Social Science & Medicine* 66, 1429-1436.

Currie, C., Zanotti, C., Morgan, A., Currie, D., de Looze, M., Roberts, C., Samdal, O., Smith, O. & Barnekow, V. 2012. Social determinants of health and well-being among young people. *Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study: international report from the 2009/2010 survey*. World Health Organization. *Health Policy for Children and Adolescents* No. 6.

Danielsen, A.G. ym. 2009. School-related social support and students' perceived life satisfaction. *The Journal of Educational Research* 102, 303–318.

De Wit, D.J., Karioja, K. & Rye, B.J. 2010. Students' perceptions of diminished teacher and classmate support following the transition to high school: are they related to declining attendance? *School Effectiveness and School Improvement* 21, 451–472.

Eccles, J.S., & Roeser, R.W. 2011. Schools as developmental contexts during adolescence. *Journal of Research on Adolescence* 21, 225-241.

Fletcher, A., Bonell, C. & Hargreaves, J. 2008. School effects on young people's drug use: a systematic review of intervention and observational studies. *Journal of Adolescent Health* 42(3), 209–220.

Friends-ohjelma. 2011. <http://www.asemanlapset.fi/articles/911/>

Haapasalo, I., Välimaa, R. & Kannas, L. 2010. How Comprehensive School Students Perceive their Psychosocial School Environment. *Scandinavian Journal of Educational Research* 54(2), 133-150.

Haapasalo, I., Välimaa, R. & Kannas, L. 2012. Associations between Finnish 9th Grade Students' School Perceptions, Health Behaviors and Family Factors. *Health education* 112(3), 256-271.

Hamarus, P. 2006. Koulukiusaaminen ilmiönä. Yläkoulun oppilaiden kokemuksia kiusaamisesta. Jyväskylä: University of Jyväskylä. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research* 288.

Hamarus, P. 2010. Koulukiusaaminen. Huomaa, puutu, ehkäise. Helsinki: Kirjapaja.

Haravuori, H., Suomalainen, L., Turunen, T., Helin, J., Berg, N., Murtonen, K., Kajak, K., Kiviruusu, O. & Marttunen, M. 2009. Kauhajoen ampumissurmille altistuneiden opiskelijoiden selviytyminen, tuki ja hoito. Kahden vuoden prospektiivisen seurantatutkimuksen väliraportti. Raportti 44/2009. Helsinki: THL.

Haravuori, H., Suomalainen, L., Turunen, T., Berg, N., Murtonen, K. & Marttunen, M. 2012. Jokelan ja Kauhajoen ampumissurmille altistuneiden oppilaiden ja opiskelijoiden selviytyminen, tuki ja hoito. Kahden vuoden seurantatutkimusten loppuraportti. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen raportti 4/2012. Helsinki: THL.

Harris, A. & Goodall, J. 2008. Do parents know they matter? Engaging all parents in learning. *Educational Research* 50(3), 277-289.

Henderson, A. & Rowe, D. 1998. A healthy school environment. Teoksessa E. Marx, F. Wooley & D. Northrop (toim.) *Health is academic. A guide to coordinated health problems*. New York: Teachers College Press.

Huebner, E.S., Suldo, S.M., Smith, L.C. & McKnight, C.G. 2004. Life satisfaction in children and youth: empirical foundations and implications for school psychologists. *Psychology in the Schools* 41, 81-93.

Kannas, L., Välimaa, R., Liinamo, A. & Tynjälä, J. 1995. Oppilaiden kokemuksia kouluviihtyvyydestä ja kuormittuneisuudesta sekä koulukiusaamisesta Euroopassa ja Kanadassa. Teoksessa L. Kannas (toim.) *Koululaisten kokema terveys, hyvinvointi ja kouluviihtyvyys*. WHO-Koululaistutkimus. Helsinki: Opetushallitus, 131-149.

Kiilakoski, T. 2009. Kouluväkivalta ja koettu turvallisuus. Teoksessa: T. Hoikkala & L. Suurpää (toim.) *Kauhajoen jälkipaini*.

KiVa Koulu –hanke 2011. Vuoden KiVa Koulut on valittu. Tiedotteita 13.9.2011. [viitattu 31.10.2011] <http://www.kivakoulu.fi/vuoden-kiva-koulut-on-valittu>

Konu A. 2002. Oppilaiden hyvinvointi koulussa. *Acta Universitatis Tamperensis* 887. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Juvenes Print.

Koulurauha-ohjelma 2011. http://www.koulurauha.fi/index.php?option=com_content&view=article&id=46&Itemid=57

Kouluterveyskysely 2010. http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/4329AEAC-1FA0-47F2-A1AD-723CE92381B1/0/kokoaineisto_2010_pk.pdf

Kouluterveyskysely 2011. <http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/index.htm>

Väljjarvi, J. 2005. Oppimisen ympäristö ja opiskeluolosuhteet. Teoksessa P. Kupari & J. Väljjarvi (toim.) *Osaaminen kestäväällä pohjalla. PISA 2003 Suomessa*. Jyväskylä: Gummerus Oy, 183-222.

Kyllönen, T. & Rickman, A. 2011. Henkilöturvallisuus koulussa. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kämppe, K., Välimaa, R., Tynjälä, J., Haapasalo, I., Villberg, J. & Kannas, L. 2008. Peruskoulun 5., 7. ja 9. luokan oppilaiden koulukokemukset ja koettu terveys. WHO-Koululaistutkimuksen trendejä vuosina 1994-2006. Helsinki: Opetushallitus.

Libbey, H. 2004 Measuring Student Relationships to School: Attachment, bonding, Connectedness, and engagement. *Journal of School Health*, 74(7), 274-283.

Lions Quest –ohjelma. 2011. <http://www.lions.fi/index.php/fi/lions-quest-ohjelma>

Liinamo, A & Kannas, L. 1995. Viihdynkö, pärjäänkö, selviänkö turvallisesti: koulunkäynti oppilaiden kokemana. Teoksessa Kannas, L. (toim.) *Koululaisten kokema terveys, hyvinvointi ja kouluviihtyvyys*. WHO-Koululaistutkimus. Helsinki: Opetushallitus, 109–130.

Linnakylä, P. 1993. Miten oppilaat viihtyvät peruskoulun yläasteella? Kouluelämän laadun kansallinen ja kansainvälinen arviointi. Teoksessa V. Brunell & P. Kupari (toim.) *Peruskoulu oppimisympäristönä*. Peruskoulun arviointi 90 -tutkimuksen tuloksia. Kasvatustieteiden tutkimuslaitos. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 39–56.

Linnakylä, P. & Malin, A. 1997. Oppilaiden profiloituminen kouluviihtyvyyden arvioinnissa. *Kasvatus* 28 (2), 112–127.

Luopa, P., Pietikäinen, M. & Jokela, J. 2008. Koulukiusaaminen peruskoulun yläluokilla 2000–2007. Opetusministeriön julkaisuja 2008:7. <http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/opm07.pdf>

Markkula, J. & Öörni, E. (toim.) 2009. Turvallinen elämä lapsille ja nuorille. Kansallinen lasten ja nuorten tapaturmien ehkäisyn ohjelma. Helsinki: THL.

No Excuse -arvokasvatushanke. 2011. http://www.noexcuse.fi/2008/data2.asp?_p=7&_w=115

OECD 2010. Strong performers and successful reformers in education: lessons from PISA for the United States. OECD Publishing. <http://www.pisa.oecd.org/dataoecd/34/44/46581035.pdf>

Oikinuora, E. & Mattila, E. 2001. Oppilaan koulutyön mielekkyyden ja koulujen kasvatustoiminnan edellytysten arviointia. Teoksessa: E. Oikinuora & E. Mattila (toim.) *Miten menee peruskoulussa? Kasvatuksen ja oppimisen edellytysten tarkastelua Turun kouluissa*. Turun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan julkaisuja A:195.

Opetushallitus 2010. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden muutokset ja täydennykset. Määräys 50/011/2010.

Opetushallitus 2012a. Opetustoimen turvallisuusopas. http://www.oph.fi/opetustoimen_turvallisuusopas

Opetushallitus 2012b. Oppilas- ja opiskelijahuollon opas. http://www.oph.fi/oppilashuollon_opas.

Opetushallitus 2012c. Psykososiaalinen tuki äkillisissä kriiseissä. <http://www.oph.fi/kriisiaineisto>

Peura, J., Pelkonen, M. & Kirves, L. 2009. Miksi kertoisin, kun se ei auta? Raportti nuorten kiusaamiskyselystä. Mannerheimin Lastensuojeluliitto.

Perusopetuslaki (628/1998), säännöksen täydennys (477/2003)

Pietikäinen, M. 2007. Kouluterveyskyselyn tulokset 2007. Esitys Jyväskylässä 28.-29.8.2007 pidetyillä Kouluterveyspäivillä. http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/0EFDBCA2-8303-4C6F-9982-494563F5FBED/0/2007_kt_paivat_abs.pdf

Piispanen, M. 2008. Hyvä oppimisympäristö. Oppilaiden, vanhempien ja opettajien hyvinvointisyytysten kohtaaminen peruskoulussa. Jyväskylän yliopisto. KOKKOLAN YLIOPISTOKESKUS CHYDENIUS.

Pitkänen, M. 2002. Koulu työyhteisönä. Terveellisen ja turvallisen opiskeluympäristön laadun arvioinnin perusteet perusopetusta varten. Opetusministeriön taustamuistio:27, 12–15.

- Puusniekka, R. 2011. Kouluterveyskysely 2011. Esitys Kouluterveyspäivillä 20.-21.9.2011.
- Pörhölä, M. 2008. Koulukiusaaminen nuoren hyvinvointia uhkaavana tekijänä – Miten käy kiusatun ja kiusaajan vertaissuhteille? Teoksessa: M. Autio, K. Eräranta & S. Myllyniemi (toim.) Polarisoituva nuoruus? Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisosiain Neuvottelukunta ja Stakes, 94–104.
- Pörhölä, M. & Kinney, T. 2010. Bullying: context, consequences and control. Barcelona: Editorial Aresta.
- Ravens-Sieberer, U., Kökönyi, G. & Thomas, C. 2004. School and Health. Teoksessa: C. Currie, C. Roberts, A. Morgan, R. Smith, W. Settertobulte, O. Samdal & V. Barnekow Rasmussen (toim.) Young people's health in context: international report from the HBSC 2001/02 survey. Health Policy for Children and Adolescents, No. 4. Copenhagen: World Health Organization, 184–195.
- Rimpelä, M. & Fröjd, S. 2010. Koulukiusaaminen. Teoksessa M. Rimpelä, S. Fröjd & H. Peltonen (toim.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen perusopetuksessa 2009. Helsinki: Opetushallitus ja THL, 191–202.
- Roberts, C., Currie, C., Samdal, O., Currie, D., Smith, R. & Maes, L. 2007. Measuring the health and health behaviours of adolescents through cross-national survey research: Recent developments in the Health Behaviour in School-aged Children (HBSC) study. Journal of Public Health 15 (3), 179–186.
- Salmela-Aro, K., Kiuru, N., Pietikäinen, M. & Jokela, J. 2008. Does School Matter? The Role of School Context in Adolescents' School-Related Burnout. European Psychologist 13 (1), 12–23.
- Salmela-Aro, K., Tynkkynen, L. & Vuori, J. 2010. Parents' work burnout and adolescents' school burnout: Are they shared? European Journal of Developmental Psychology 8(2), 215–227.
- Salmela-Aro, K. 2011. Mikä nuoria liikuttaa? Uupumuksesta intoon. Tieteessä tapahtuu 29(4–5), 3–6.
- Salmivalli, C. 1998. Koulukiusaaminen ryhmäilmionä. Helsinki: Gaudeamus.
- Salmivalli, C. 2005. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Salmivalli, C. & Poskiparta, E. 2008. Kiusaaminen. Teoksessa: M. Rimpelä, A-M. Rigoff, J. Kuusela & H. Peltonen (toim.) Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen peruskouluissa – peruseräraportti kyselystä 7.-9. vuosiluokkien kouluille. Helsinki: Opetushallitus, 122–131.
- Salmivalli, C. 2010. Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salmivalli, C., Kärnä, A. & Poskiparta, E. 2011. Counteracting bullying in Finland: The KiVa Program and its effects on different forms of being bullied. International Journal of Behavioral Development 35 (5) 405–411.
- Salovaara, R. & Honkonen, T. 2011. Rakenna hyvä luokkahenki. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Samdal, O. 1998. The school environment as a risk or resource for students' health related behaviours and subjective well-being. Bergen, Norway: University of Bergen, Research Centre for Health Promotion.
- Samdal, O., Nutbeam, D., Wold, B. & Kannas, L. 1998. Achieving health and educational goals through schools -- a study of the importance of the school climate and the students' satisfaction with school. Health Education Research, 13(3), 383– 397.

Samdal, O. & Dür, W. 2000. The school environment and the health of adolescents. Teoksessa: C. Currie, K. Hurrelmann, W. Settertobulte, R. Smith & J. Todd (toim.) *Health and health behaviour among young people. Health Policy for Children and Adolescents*, No. 1. Copenhagen: World Health Organization, 49–64.

Samdal, O., Dür, W. & Freeman, J. 2004. School. Teoksessa: C. Currie, C. Roberts, A. Morgan, R. Smith, W. Settertobulte, O. Samdal & V. Barnekow Rasmussen (toim.) *Young people's health in context: international report from the HBSC 2001/02 survey. Health policy for children and adolescents*, No. 4. Copenhagen: World Health Organization, 42–52.

Savolainen, A. 2001. Koulu työpaikkana. Työolojen itsearviointi ja kehittämistarpeet oppilaiden ja henkilöstön näkökulmista. *Acta Universitatis Tamperensis* 830. Tampere: Tampereen Yliopistopaino Juvenes Print.

Shochet, I.M. ym. 2006. School connectedness is an underemphasized parameter in adolescent mental health: results of a community prediction study. *Journal of Clinical Child and Adolescent Psychology* 35(2), 170–179.

Simetin, I.P. ym. 2011. Inequalities in Croatian pupils' unhealthy behaviours and health outcomes: role of school, peers and family affluence. *European Journal of Public Health* 21(1), 122–128.

Soininen, M. 1989. Perusopetuksen ala-asteen oppilaiden kouluviihtyvyydestä. Teoksessa: E. Korpinen, E. Tiihonen ja P. Tuomi (toim.) *Koulu elämän paikkana: Haasteita ja virikkeitä ala-asteen opetukseen. Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisusarja B. Teoriaa ja käytäntöä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto*, 149–166.

Suomalainen, L., Haravuori, H., Berg, N., Kiviruuu, O. & Marttunen, M. 2009. Jokelan koulu-keskuksen ampumissurmille altistuneiden oppilaiden selviytyminen, tuki ja hoito. Kahden vuoden prospektiivisen seurantatutkimuksen väliraportti. Raportti 8/2009. Helsinki: THL.

Tolonen, T. 2001. Nuorten kulttuurit koulussa. Ääni, tila ja sukupuolten arkiset järjestykset. Helsinki: Gaudeamus.

Torsheim, T. & Wold, B. 2001. School-related stress, support, and subjective health complaints among early adolescents: a multilevel approach. *Journal of Adolescence*, 24(6), 701–713.

Van Petegem, K., Aelterman, A., Van Keer, H. & Rosseel, Y. 2008. The influence of student characteristics and interpersonal teacher behavior in the classroom on student's wellbeing. *Social Indicators Research* 85(2), 279–291.

Verso (vertaissovittelu) 2011. <http://www.ssf-ffm.com/vertaissovittelu/>

Vieno, A. ym. 2004. School climate and well being in early adolescence: a comprehensive model. *European Journal of Social Psychology* 2, 219–237.

Vieno, A. ym. 2007. Social support, sense of community in school, and self-efficacy as resources during early adolescence: an integrative model. *American Journal of Community Psychology*, 39(1–2), 177–190.

Wai-ming Tam, F. 2008. The effect of Peer Victimization on Learning: Evidence from Hong Kong. *Journal of School Violence* 7(1), 43–63.

Wexler, P. 1992. *Becoming somebody: toward a social psychology of school*. London: Falmer Press.

LIITE

	Pojat				Tytöt				Yhteensä			
	Otos	Vastanneet	Aineisto	%	Otos	Vastanneet	Aineisto	%	Otos	Vastanneet	Aineisto	%
1994												
5 lk	935	891	869	95.3	897	852	845	99.2	1 832	1 743	1 714	95.1
7 lk	690	638	631	92.5	692	649	648	99.9	1 382	1 287	1 279	93.1
9 lk	657	582	576	88.6	701	623	618	99.2	1 358	1 205	1 194	88.7
Yht	2 282	2 111	2 076	92.5	2 290	2 124	2 111	99.4	4 572	4 235	4 187	92.6
1998												
5 lk	922	861	822	93.4	922	885	869	98.2	1 844	1 746	1 691	94.7
7 lk	893	828	805	92.7	879	832	823	98.9	1 772	1 660	1 628	93.7
9 lk	882	783	770	88.8	878	781	775	99.2	1 760	1 564	1 545	88.0
Yht	2 697	2 472	2 397	91.7	2 679	2 498	2 467	98.8	5 376	4 970	4 864	92.5
2002												
5 lk	1027	987	964	96.1	1018	958	947	98.9	2045	1945	1911	95.1
7 lk	969	905	879	93.4	929	864	853	98.7	1898	1769	1732	93.2
9 lk	1026	894	870	87.1	1008	891	875	98.2	2034	1785	1745	87.8
Yht	3022	2786	2713	92.2	2955	2713	2675	98.6	5977	5499	5388	92.0
2006												
5 lk	1004	904	884	90.0	1060	963	960	90.9	2064	1867	1844	90.5
7 lk	975	862	845	88.4	983	895	890	91.1	1958	1757	1735	89.7
9 lk	970	809	781	83.4	1054	901	889	85.5	2024	1710	1670	84.5
Yht	2949	2575	2510	87.3	3097	2759	2739	89.1	6046	5334	5249	88.2
2010												
5 lk	1415	1321	1196	93.4	1413	1348	1267	95.4	2828	2669	2463	94.4
7 lk	1264	1152	1054	91.1	1250	1197	1124	95.8	2514	2394	2178	93.4
9 lk	1165	1094	992	93.9	1195	1163	1090	97.3	2360	2257	2082	95.6
Yht	3844	3567	3242	92.8	3858	3708	3481	96.1	7702	7320	6723	94.2

ISBN 978-952-13-5244-7

Painettu

ISBN 978-952-13-5244-7

ISSN 1798-8934

Verkkojulkaisu

ISBN 978-952-13-5245-4

ISSN 1798-8942

Yhteistyössä:

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Opetushallitus
www.oph.fi/julkaisut